

นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2565

**INNOVATION OF MANAGEMENT FOR COMMUNITY PARTICIPATION
IN LOCAL DEVELOPMENT**

BY

KITTIYA RAVANAVIK

**A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN LEADERSHIP
IN SOCIETY, BUSINESS AND POLITICS
COLLEGE OF SOCIAL INNOVATION**

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2022

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง

นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

โดย

กิตติยา ระวะนาวิก

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2565

ผศ.ดร.สุริยะใส กตะศิลา
ประธานกรรมการสอบ

รศ.ดร.จุมพล หนิมพานิช
กรรมการ

ผศ.ดร.ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน
กรรมการ

ดร.มโน เมตตานันโท เลาหวนิช
กรรมการ

ผศ.ดร.ฉัตรวรัญช์ องค์กรสิงห์
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

5 สิงหาคม 2565

Dissertation entitled

**INNOVATION OF MANAGEMENT FOR COMMUNITY PARTICIPATION
IN LOCAL DEVELOPMENT**

by

KITTIYA RAVANAVIK

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics

Rangsit University
Academic Year 2022

Asst.Prof. Suriyasai Katasila, Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Assoc.Prof. Jumpol Nimpanich, Ph.D.
Member

Asst.Prof. Titiporn Siriphant Puntasen, Ph.D.
Member

Mano Mettanando Laohavanich, Ph.D.
Member

Asst.Prof. Chatwarun Angkasingha, Ed.D.
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plт.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

August 5, 2022

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง นวัตกรรมกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและคำแนะนำของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวิรัช องค์กรสิงห์ ผู้ซึ่งเป็นที่ปรึกษาหลักในการทำคุษฎีนิพนธ์ในครั้งนี้ ที่ได้กรุณาเสียสละ ตรวจสอบและแก้ไขให้คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ และเป็นผลงานวิจัยที่ก่อประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และชุมชนอย่างแท้จริง

ขอกราบขอบพระคุณ นายกองค้การการบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี, นายกองค้การการบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและข้าราชการ, นายกองค้การการบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามวรุณบุรี จังหวัดกำแพงเพชรและข้าราชการ, เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้ง 3 แห่ง, และผู้ใหญ่บ้านบ้านวังนกไข่ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้สละเวลาเพื่อให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้จัดทำคุษฎีนิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยรังสิตทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือประสานงานจนคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณกำลังใจสำคัญจากครูบาอาจารย์ทุกท่าน ครอบครัวและญาติพี่น้อง ทั้งผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่านที่เป็นกำลังใจและแรงผลักดันให้การทำคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

กิตติยา ระวะนาวิก

ผู้วิจัย

5809434 : กิตติยา ระวะนาวิก
 ชื่อคุษฎีนิพนธ์ : นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ในการพัฒนาท้องถิ่น
 หลักสูตร : ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ฉัตรวีรณัฐ องคสิงห์

บทคัดย่อ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศึกษากระบวนการ องค์ประกอบและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3) สันทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ปฏิบัติและประชาชนในพื้นที่ และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 45 คน

ผลจากการศึกษา พบว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีต้นทุนทางสังคมสำคัญเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนสร้างเสริมพลังในชุมชน เกิดเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีวิสัยทัศน์การแก้ไขปัญหาในทุกมิติ บูรณาการในการบริหารงาน เกิดจากความไว้วางใจกันและกัน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนเกิดขึ้นในชุมชน และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม อบต. ในแต่ละพื้นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โปร่งใสตรวจสอบได้จนประสบความสำเร็จพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยั่งยืน

(คุษฎีนิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 147 หน้า)

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริหารจัดการ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาท้องถิ่น

ลายมือชื่อนักศึกษา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5809434 : Kittiya Ravanavik
 Dissertation Title : Innovation of Management for Community Participation
 in Local Development
 Program : Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics
 Dissertation Advisor : Asst.Prof. Chatwaran Angkasingha, Ed.D.

Abstract

The objectives of this dissertation were 1) to study the process, components, and obstacles originating from the management innovation for community participation in local development, and 2) to study the management innovation for community participation in local development. This research is a qualitative research study conducted through the research methods comprising 1) documentation study, 2) in-depth interview, and 3) small group discussion with practitioners and people in the area, totaling 45 informants, via the use of participant observation.

The results revealed that the management innovation for community participation in local development met a significant social cost driving community participation. Besides, it was considered as a group, a network, and a coordination of within and outside the community to build empowerment in the community, contributing to better economy and society. In terms of the management innovation for community participation, formal and informal leaders had a vision of resolving problems in all dimensions, integration of management, leading to mutual trust by emphasizing the use of resources within the community to create innovations, resulting in collaboration and planning that took place in the community, and participatory and non-participatory public administration. The Subdistrict Administrative Organization in each area provided opportunities for people to participate in community development directly and indirectly with transparency and verifiability, leading to success and a sustainable role model.

(Total 147 pages)

Keywords: Management Innovation, Community Participation, Local Development

Student's Signature Dissertation Advisor's Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	12
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	12
1.4 ขอบเขตการวิจัย	12
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	13
1.6 นิยามศัพท์	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
2.1 ทฤษฎีนวัตกรรมและนวัตกรรมการบริหาร	16
2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	26
2.3 แนวคิดทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ	39
2.4 แนวคิดทุนทางสังคม	46
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	58
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
3.1 เกณฑ์ของการตัดสินรางวัล	61
3.2 บริบทของชุมชนซึ่งเป็นสนามการวิจัย	69
3.3 วิธีการดำเนินการวิจัย	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ชุมชนที่เป็นปรากฏการณ์ของพื้นที่ศึกษา	82
4.1 พื้นฐานของชุมชน	82
4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	97
4.3 ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่น	107
4.4 สรุป	108
บทที่ 5	
นวัตกรรมจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน	110
5.1 นวัตกรรมสร้างผู้นำ	110
5.2 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์	115
5.3 นวัตกรรมบริการ	117
5.4 นวัตกรรมบูรณาการ	118
5.5 นวัตกรรมบริหาร	119
5.6 สรุป	124
บทที่ 6	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	126
6.1 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม	126
6.2 ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน	128
6.3 นวัตกรรมบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน	131
6.4 การอภิปรายผล	133
6.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย	136
6.6 ข้อเสนอแนะ	136
บรรณานุกรม	138
ภาคผนวก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	144
ประวัติผู้วิจัย	147

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม	75
3.2	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม (ต่อ)	76

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 รูปแบบโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสภาตำบลฝ่ายบริหาร	34
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดการปกครองของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายอำนาจการปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยมุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เนื่องจากแต่ละบริบทพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน การให้บุคคลในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองจึงทำให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ตรงใจและ ความต้องการ นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง เพื่อนำพาไปสู่ การกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

พัฒนาการของการกระจายอำนาจมีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก ตั้งแต่การปฏิรูประบอบราชาธิปไตย สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ช่วงนี้รัฐยังรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางเป็นส่วน ใหญ่ การแบ่งอำนาจให้ภูมิภาค และกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นยังมีน้อย ช่วงที่สอง ตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2540 เป็นช่วง 65 ปี ที่มีวิวัฒนาการของการปกครอง ท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจมาก เริ่มจากการจัดตั้งเทศบาลในปี 2476 สภาจังหวัดในปี 2481 และ สุขาภิบาลในปี 2495 องค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2499 เป็นการเริ่มให้มีรูปแบบการปกครอง ท้องถิ่นในเขตเมืองก่อน แม้จะมีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น แต่ผู้บริหารของสุขาภิบาลและองค์การ บริหารส่วนจังหวัดยังมาจากข้าราชการและ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มาจากกำนัน ไม่ใช่มาจากการเลือกตั้งของราษฎร การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่ และช่วงที่สาม ปี 2540-ปัจจุบัน เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้กำหนดเรื่องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นไว้ชัดเจนขึ้น โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการ บริหารงานของตนเองมากขึ้น ผู้บริหารและสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง เพิ่มเต็มหน้าที่เกี่ยวกับการ ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมี กฎหมายรองรับให้มีเป้าหมายในการกระจายอำนาจที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาส

รับรู้ มีส่วนร่วม และใช้สิทธิในการปกครองชุมชนตนเองได้มากขึ้น บนพื้นฐานของการยอมรับ มีส่วนร่วม มีอิสระ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยรวม

สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นการบริหารราชการรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน หากมีการหวังพึ่งรัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั้งประเทศ ย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนา และเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ โดยให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินการกิจต่าง ๆ ของท้องถิ่น ด้วยการให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยท้องถิ่น (โกวิท พวงงาม, 2550, น. 11)

การเสริมสร้างสมรรถนะและอำนาจ (Empowerment) ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กระทำอย่างต่อเนื่องและผ่านพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และแผนปฏิบัติการกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการบัญญัติความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งจากการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเป็นองค์กรบริการสาธารณะเด่นชัดขึ้น โดยมีภารกิจหลักแบ่งออกได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่อง เมืองนิยม เมืองของไทย คือบ้านของเรา ว่า “ท้องถิ่นต้องรุกคืบเข้าไปทำงานที่สำคัญยิ่งขึ้น เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ความสวยงามของเมือง ภูมิสถาปัตยกรรมของเมือง วัฒนธรรมการท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชน ถ้าเราใช้กรอบความคิดแบบเดิม เป็นงานของกระทรวง ท้องถิ่นเข้าไปยุ่งเกี่ยวไม่ได้ แต่ส่วนกลางไม่เพียงพอ เขาไม่อยู่นาน เขาไม่มีความสามารถที่จะคุมคน

ในพื้นที่ ไม่รู้จักพื้นที่ และไม่รู้จักคนเหมือนคนที่อยู่ในพื้นที่ แต่คนที่ท้องถิ่นทำได้ ท้องถิ่นต้องค่อย ๆ ขยับเข้าไปทำงานเหล่านั้นให้มากยิ่งขึ้น” (อนก เหล่าธรรมทัศน์, 2529, น. 77-78)

จากความสำคัญของการกิจดังกล่าวไม่ใช่เพียงหน้าที่ที่ครอบคลุมมากขึ้นและมีผลกระทบต่อประชาชนในทุก ๆ ด้านเท่านั้นยังหมายถึง อำนาจอิสระหรือดุลยพินิจในการตัดสินใจของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีบทบาทที่หลากหลายเป็นทั้งผู้ออกและบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงเป็นผู้จัดการบริการสาธารณะและผู้ให้เงินอุดหนุนองค์กรต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกหรือต่อใบอนุญาต การกำหนดเขตผังเมือง และการตัดสินใจให้เงินอุดหนุนหรือทำโครงการ รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างจะเป็นอำนาจตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่นแทบทั้งสิ้น (อรรถ กักผล, 2546, น. 3-5) การกระจายอำนาจมีข้อพึงระวังและได้กลายเป็นจุดวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งเรื่องหนึ่งคือขอบเขต การกระจายอำนาจและการคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอย่างมาก และมีมานานตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กล่าวคือ ได้มีการถกเถียงถึงความพร้อมของประชาชนต่อการปกครองตนเอง มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

ในด้านความพร้อมของประชาชนนี้ เมื่อมองจากมุมของการกระจายอำนาจ ซึ่งประกอบด้วยสองส่วนคือด้านการเมืองการปกครอง และการบริหาร กล่าวคือ ในด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานของการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย และการเรียนรู้การปกครองตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้น เป็นการแบ่งเบาระยะของรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางตอบ สนอง แก้ปัญหา ด้วยตนเอง ด้วยกลไกทางการบริหารต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการจัดการ ฯลฯ ความพร้อมของประชาชนในที่นี้คือความพร้อมสำหรับการจัดหาผู้นำที่จะดำเนินการบริหารและการปกครอง กับในอีกทางหนึ่งต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารงานและการปกครองเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงานการพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดด้านผู้นำจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญในการบริหารงานหรือกระจายอำนาจ โดยผู้นำในบริบทนี้มีสองประเภทคือผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Leaders) และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Informal Leader) สำหรับผู้นำที่เป็นทางการคือผู้นำในระบบการบริหารการปกครอง ซึ่งได้แก่หัวหน้างานซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารระดับต้น ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และเป็นผู้รับนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติมาจากผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตาม

วัตถุประสงค์ขององค์กรผู้นำหรือผู้บริหารงานจะต้องมีบทบาทหน้าที่หลายประการทั้งหน้าที่ที่มีต่อองค์กร คือบริหารงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงในทุกด้าน รักษาเสถียรภาพขององค์กรและพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ยังต้องมีหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างองค์กรกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องและเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนขององค์กรอีกด้วย สำหรับผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ประชาชนที่ไม่ได้มีตำแหน่งงานใด ๆ ในระบบการบริหารการปกครอง ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา เพราะไม่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าในองค์กร แต่ได้รับการยอมรับและยกย่องให้เป็นผู้นำ ทั้งจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐและประชาชนในพื้นที่ เพราะผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีคุณสมบัติบางประการที่หน่วยงานหรือสมาชิกในองค์กร ต้องการให้การยอมรับ หรือให้ความไว้วางใจ เช่น ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์ บุคลิกภาพและบทบาทการนำที่โดดเด่นเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยของพวกเขา

ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะประกอบด้วยผู้นำทั้งผู้บริหารขององค์กรและประชาชน ยังต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยผู้บริหารองค์กรใส่ใจปัญหาของประชาชน ดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างบูรณาการ ประชาชนในท้องถิ่นมีการตื่นตัวในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะ การบริหารองค์กรดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้อำนาจทางทรัพยากร ดังนั้น หลักการบริหารจัดการจึงไม่สามารถอยู่นิ่งได้ แต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนและทำท่ายุ่เสมอ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงมีการแสวงหา รูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุดอยู่ตลอดเวลา

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง องค์ประกอบใหม่ หรือลักษณะ ของใหม่ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถนำไปใช้ ในเชิงพาณิชย์ได้ (Schumpeter, 1975) จากแนวคิดนี้จึงนำไปสู่แนวคิดของการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งเป็นการปรับปรุงสิ่งเก่า และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ นวัตกรรมอาจไม่ใช่การจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่า ๆ ให้หมดสิ้นไป แต่เป็นการปรับปรุง เสริมแต่ง และพัฒนา (Morton, 1998) โดยที่ในการปรับปรุงพัฒนาอาจจะไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน หากแต่ต้องการการใช้ความคิด หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในองค์กร ดังนั้น นวัตกรรมสามารถเป็นได้ ทั้งผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ เชียบพลันหรือค่อยเป็นค่อยไป (Herkema, 2003)

ในขณะที่นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม เพื่อรวบรวมให้เกิดการแก้ปัญหากลับไปใช้ภายในสังคม และภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ และนำไปใช้ในทางปฏิบัติ มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นผลที่เกิดจากการคิดค้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์การในอนาคต (เสนห์ จุ้ยโต, 2558, น. 2-3)

ความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นก็คือในภาครัฐซึ่งเป็นระบบการบริหารองค์การขนาดใหญ่ มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน การริเริ่ม คิดค้นจนถึงการนำนวัตกรรมไปปฏิบัติในองค์กร จึงเป็นสิ่งที่มีความท้าทายอย่างมาก สำหรับผู้บริหารสมัยใหม่ การสร้างนวัตกรรมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมจำนวนมากพอที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างยั่งยืน การปฏิบัติงาน การปรับปรุงแก้ไขงาน และนวัตกรรม มีความเกี่ยวข้องกัน คือ นวัตกรรมเกิดจากการปฏิบัติงานที่มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบรวมถึงการกำหนดสิ่งที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และนำสิ่งที่ดำเนินการมาวิเคราะห์ ทบทวนและปรับปรุงผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์จนกลายมาเป็นนวัตกรรมในที่สุด

นวัตกรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นและประเทศ ความสำเร็จขององค์กรปกครองท้องถิ่น และประเทศนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากนวัตกรรมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นนวัตกรรมทางด้านกระบวนการทำงาน ด้านการให้บริการ หรือด้านการบริหารจัดการ และการที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องจะต้องเกิดขึ้นจากนวัตกรรมองค์กรสามารถนำนวัตกรรมทางด้านจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในองค์กรได้ ย่อมทำให้องค์กรมีความพร้อมและสามารถที่จะแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ได้ เช่น การนำหลักการแนวคิดและวิธีการใหม่ทางด้านการบริหารจัดการเข้ามาใช้ในการบริหารองค์กร ถ้าองค์กรที่ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตัวเองจากสิ่งใหม่ ๆ ได้แล้วยากที่องค์กรนั้น จะครองความเป็นหนึ่งได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

นวัตกรรมจึงได้เข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการงานของภาครัฐในปัจจุบัน โดยภาครัฐต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนนอกจากนี้ ภารกิจของภาครัฐในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งการถ่ายโอน

อำนาจการปกครองจากส่วนกลางเพื่อลงสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยการแสวงหาแนวทางการนำมาซึ่งแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ในการพัฒนานอกจากนโยบายที่ดีของผู้บริหารองค์กรแล้วทีมงานหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน และอาจจะกล่าวได้ว่ามีความสำคัญพอ ๆ กับการบริหารจัดการเลยทีเดียว

นวัตกรรมในการบริหารจัดการ (Innovative Management) ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารงานสมัยใหม่ นวัตกรรมในการบริหารจัดการนี้แตกต่างจากนวัตกรรมทางด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งเป็นสินค้าใหม่ แต่นวัตกรรมในการบริหารจัดการเป็นระบบการทำงานใหม่ วิธีการทำงานใหม่ การผสมผสานการทำงานใหม่ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ ได้รับการยอมรับ ซึ่งในกระบวนการประกอบด้วยการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดริเริ่มสิ่งใหม่ การพัฒนารูปแบบหรือการแสวงหาเทคนิคการบริหารรวมถึงกลไกการบริหารองค์กรโดยใช้รูปแบบใหม่ ๆ หรือเทคนิควิธีการในการประยุกต์ใช้แบบการบริหารที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ นวัตกรรมในการบริหารจัดการจึงเป็นนวัตกรรมที่เน้นกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการมากกว่าการสร้างผลิตภัณฑ์

แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการนี้มีความสำคัญต่อการบริหารงานสมัยใหม่ ซึ่งไม่เว้นไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เนื่องจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง กฎหมายเปลี่ยนแปลง ดังนั้นถ้าการดำเนินงานและการบริหารงานไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งกระบวนการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเผชิญปัญหาระบบงานต่าง ๆ ล้าสมัย ล้าช้า ไม่ทันการ ขาดความรวดเร็ว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ ดังนั้นสิ่งที่ผู้บริหารทั่วไปและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรีบดำเนินการคือ การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้บริหารจัดการและพัฒนาการทำงานให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล (Digital) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

นวัตกรรมและการบริหารจัดการขององค์กรที่มีการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม มีองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้บริหาร จะต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กร มีบรรยากาศในการทำงาน ที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การ

ยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลว อันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง โดยการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก่อนการลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม การสื่อสาร ความเป็นอิสระของการไหลเวียนข้อมูลทำให้การรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนให้เป็นนวัตกรรม โครงสร้างองค์การ โดยเฉพาะโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่นเป็นกุญแจสำคัญต่อองค์การอย่างแท้จริง และสุดท้ายคือ การมีมุมมองในระยะยาว เนื่องจากการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด เพราะจะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา

สถาบันพระปกเกล้า (2540) เป็นองค์กรคุณภาพแห่งหนึ่งที่มีความพยายามที่จะพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดี โดยได้จัดให้มีการประกวด รางวัลพระปกเกล้าทองคำ ซึ่งถูกริเริ่มขึ้นในปี 2549 เพื่อเป็นแรงจูงใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้า มีการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารงานท้องถิ่นอยู่เสมอ ทั้งนี้รางวัลพระปกเกล้าทองคำจะเป็นเครื่องหมายเชิดชูขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารงานและตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ อย่างโดดเด่นต่อเนื่อง รวมถึงมีการสร้างสรรค์ นวัตกรรมทางการบริหารงานใหม่ ๆ อันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในประเทศไทย สำหรับในปีพ.ศ.2563 งดพิจารณารางวัลพระปกเกล้า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโควิด 19

ในปี 2559 ได้มีโครงการนวัตกรรมจากสถาบันพระปกเกล้า ที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 (ประเภทโดดเด่น) ประกาศผลรางวัลในปี 2560 กระบวนการคัดสรรโครงการนวัตกรรมเป็นไปอย่างมีระบบ แบบแผนและขั้นตอน จนทำให้สามารถคัดเลือกชุมชนที่มีความโดดเด่นในการจัดการบริหารจัดการที่สะท้อนรูปแบบใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจากการติดตามการคัดสรรของสถาบันพระปกเกล้านี้ ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้รู้จักชุมชนใน 3 พื้นที่ ซึ่งได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ประเภทโดดเด่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2559 จากข้อมูลนี้ทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจที่จะลงพื้นที่ในการศึกษาเบื้องต้น (Pre-Research) และพบข้อมูลที่น่าสนใจใน 3 พื้นที่ ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีจุดเด่น คือมีกองทุนโบหยก ซึ่งเป็นกองทุนของคุณ “กึ่งทอง โบหยก” เจ้าของโรงแรมโบหยก สกาย ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมการบริหาร กองทุนโบหยก หรือโครงการ

ระบบฐานข้อมูลแผนที่กายภาพและ GIS (Geographic Information System) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้กำหนดข้อมูลและสารสนเทศในพื้นที่ที่ไม่ซ้ำกัน กองทุนไບหยกได้นำแนวคิดนี้มาในการจัดการและบริการประชาชนแนวใหม่แบบยั่งยืน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมการจัดการแบบใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีจุดเด่น คือใช้แนวคิด บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ต่อยอดกับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทย ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ โครงการ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงให้เชื่อมโยงกับโครงการเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย วิถีพุทธ วิถีพอเพียง (ตลาดน้ำนาพันสาม) สร้างระบบนวัตกรรมการบริหารจัดการที่เอื้อให้ชุมชนได้มีการบูรณาการแนวคิดที่คำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร จุดเด่น คือ แก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบ มีแนวคิดการทำธนาคารน้ำใต้ดิน “แก้แล้ง แก้ท่วม” และโครงการศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดริเริ่มที่จะแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับเกษตรกร

จากข้อมูลการทำงานของทั้ง 3 พื้นที่ พบว่า จุดร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือการมีส่วนร่วมของประชาชนและการมีประชาธิปไตย นั้นแสดงให้เห็นว่ามีการบริหารจัดการที่ดีโดยผู้นำต้องยึดหลักธรรมาภิบาล และต้องเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อร่วมกันพัฒนาและบริหารงานในชุมชนนวัตกรรมองค์กรก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสำเร็จขององค์กร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารได้นำเอานวัตกรรมมาใช้ในเรื่องการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตนว่าจะต้องทำอะไร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการและสร้างความท้าทายใหม่ ๆ เพื่อให้องค์กรของตนเกิดผลสำเร็จในอนาคตที่เป็นสากลมากขึ้น ให้ทันกับยุคโลกาภิวัตน์ โดยนำเอาวิธีการบริหารและการจัดการสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ดังที่ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้มีข้อเสนอเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ท้องถิ่นรับพหุนิยมและเป็นองค์กรภาคสังคม ว่า 1) ท้องถิ่นอย่าทำลายหรือลดความสำคัญขององค์กรภาคสังคมที่ดูแลและจัดการเรื่องราวหรือปัญหาต่าง ๆ ของตนเองหรือที่ตนเองสนใจได้อยู่แล้ว เช่น ปู่เด็กตั้ง ร่วมกตัญญู กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ หากควรเห็นองค์กรภาคสังคมเหล่านี้เป็นพันธมิตรสำคัญในการทำงาน ควรให้เกียรติปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำ ขอความ

สนับสนุนจากองค์กรเหล่านั้นให้มากที่สุด ต้องถือหลักว่าท้องถิ่นมิได้มีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่เป็นรายบุคคลเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงองค์กรภาคสังคมหรือประชาสังคมอยู่เสมอ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะต้องสร้างสำนึกของความเป็นพลเมืองให้เกิดในหมู่ประชาชนและปลูกเร้าให้คนเหล่านั้นอาสาเข้ามาทำประโยชน์แก่ท้องถิ่นแล้ว ยังต้องสนับสนุนองค์กรรากฐานในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่มีมาช้านานหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ให้เข้ามาอาสาด้วยอีกแรงหนึ่ง 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อารยธรรมของในพื้นที่ตนรับผิดชอบอยู่พร้อมทั้งเผยแพร่ และเชิดชูเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ต้องทำให้ประชาชนในท้องถิ่นภูมิใจ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแยกภูมิภาคกับส่วนกลางออกไปในการทำงานอย่างชัดเจน ท้องถิ่นควรทำในสิ่งที่ส่วนกลางและภูมิภาคทำไม่ได้ถนัดคืองานด้านการศึกษา การรักษาและการสร้างจิตสำนึก การสร้างอารมณ์และความรู้สึกที่สำคัญ ท้องถิ่นควรเป็นประภาคารในการสร้างความเป็นพลเมือง สร้างสำนึกและความภูมิใจต่อท้องถิ่น รวมทั้งเห็นความสำคัญของการอาสาเข้ามาช่วยงานของสังคม ช่วยงานของท้องถิ่น และโยงความรักความมุ่งมั่นที่มีต่อท้องถิ่นไปสู่ความรักและความมุ่งมั่นต่อชาติในที่สุด 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใจกว้างรับความคิดเห็นและรับความหลากหลายขององค์กรหลายประเภท ควรมองเห็นความแตกต่างและความแปลกใหม่เป็นเรื่องดี ควรเห็นความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ไม่น้อยกว่าความสำคัญขององค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่ยึดถือจารีตประเพณี รวมทั้งยังต้องสนับสนุนครอบครัว เครือญาติและกลุ่มมิตรสหายต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งเป็นพลังในการแก้ปัญหาสังคมในระดับท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง (หน้า 114-119) พ.ศ.2557 เรื่อง แปรถิ่นเปลี่ยนฐาน สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับชุมชนที่อาจจะไม่ได้รับการเสนอชื่อและไม่ได้รับรางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า แต่เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งและการพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นหลักการสำคัญของการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านวังนกไข่ หมู่ 8 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นชุมชนเล็ก ๆ ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร จุดเด่นของชุมชนบ้านวังนกไข่คือสามารถดำรงความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ ผู้คนน่ารักและเป็นมิตร เป็นหมู่บ้านที่เขียวขจี สงบ ร่มรื่นท่ามกลางเมืองอุตสาหกรรมที่รายรอบและกลายเป็นสังคม โรงงาน แต่ที่ชุมชนบ้านวังนกไข่ยังสามารถเลี้ยงตัวเองด้วยอาชีพทำสวนเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไม่ถูกกลืนไปกับสังคมนอกข้างสามารถยืนหยัดในคำว่าพอเพียง อีกทั้งบ้านวังนกไข่ยังประสบความสำเร็จในเรื่องหมู่บ้านการ

ท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศูนย์การนำเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้และการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นโครงการเกษตรแปลงใหญ่ มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของเกษตรกรในหมู่บ้านมากกว่า 500 ครัวเรือนพื้นที่การทำสวนฝรั่งมากกว่า 300 ไร่ สามารถเป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงและคุณภาพสามารถเลี้ยงคนในหมู่บ้านได้ มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนของคนในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นกันเองในหมู่บ้านภายใต้ชื่อ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีเงินฝากของคนในหมู่บ้านมากกว่าหนึ่งล้านบาท สามารถนำเงินมาบริหารช่วยเหลือกันเองในหมู่บ้านโดยคิดดอกเบี้ย 1.25/เดือน มีการรวมกลุ่มสตรีที่เข้มแข็งสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้กับสตรีในกลุ่มหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้อยู่ดี กินดี พึ่งสังคมภายนอกน้อยที่สุดจนกลายเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลพระราชทาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ปี 2558 จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย รางวัลบ้านสวยเมืองสุข ระดับเขต จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ.2558 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับเขต การประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนดีเด่น จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2560 รางวัลชนะเลิศกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ.2561 และรางวัลผู้นำชุมชนตามระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มชช.) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ.2558 ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลในระดับจังหวัด จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไขไ้ในปี พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ชุมชนแห่งนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งศึกษาดูงานต้นแบบของความพอเพียง ปัจจุบันบ้านวังนกไข่ หมู่ 8 นี้ถือเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างความสำเร็จ ในด้านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนสามารถสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามแบบวิถีพอเพียงได้อย่างดีเยี่ยม และเป็นรูปธรรมที่สามารถเห็นผลได้จริง ชาวบ้านมีความอยู่ดี กินดี มีสุข ปลอดภัยปลอดโรค สามารถพึ่งตนเองได้

ในการพัฒนาท้องถิ่นของทั้ง 4 ชุมชนดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของความสำเร็จ แต่ส่วนที่มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งคือ ประชาชนที่รวมตัวกันและมีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนั้นยังมีองค์กรภาคประชาสังคมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและแรงสนับสนุนจากนอกชุมชนซึ่งรวมทั้งความเป็นเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่เขียนไว้ใน แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย ว่า 1) ท้องถิ่นมิได้มีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่เป็นรายบุคคลเท่านั้น หากยังต้องคำนึงถึงองค์กรภาคสังคมหรือประชาสังคมอยู่เสมอ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะต้องสร้างสำนึกของความเป็นพลเมืองให้เกิดในหมู่

ประชาชนและปลูกเร้าให้คนเหล่านั้นอาสาเข้ามาทำประโยชน์แก่ท้องถิ่นแล้ว ยังต้องสนับสนุนองค์กรรากฐานในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่มีมาช้านานหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ให้เข้ามาอาสาด้วยอีกแรงหนึ่ง 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อารยธรรมของในพื้นที่ตนรับผิดชอบอยู่พร้อมทั้งเผยแพร่ และเชิดชูเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ต้องทำให้ประชาชนในท้องถิ่นภูมิใจ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแยกภูมิภาคกับส่วนกลางออกไปในการทำงานอย่างชัดเจน ท้องถิ่นควรทำในสิ่งที่ส่วนกลางและภูมิภาคทำไม่ได้ นั่นคืองานด้านการศึกษา การรักษาและการสร้างจิตสำนึก การสร้างอารมณ์และความรู้สึกที่สำคัญ ท้องถิ่นควรเป็นประภาคารในการสร้างความเป็นพลเมือง สร้างสำนึกและความภูมิใจต่อท้องถิ่น รวมทั้งเห็นความสำคัญของการอาสาเข้ามาช่วยงานของสังคม ช่วยงานของท้องถิ่น และโยงความรักความมุ่งมั่นที่มีต่อท้องถิ่น ไปสู่ความรักและความมุ่งมั่นต่อชาติในที่สุด 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใจกว้างรับความคิดเห็นและรับความหลากหลายขององค์กรหลายประเภท ควรมองเห็นความแตกต่างและความแปลกใหม่เป็นเรื่องดี ควรเห็นความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ไม่น้อยกว่าความสำคัญขององค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่ยึดถือจารีตประเพณี รวมทั้งยังต้องสนับสนุนครอบครัว เครือญาติและกลุ่มมิตรสหายต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งเป็นพลังในการแก้ปัญหาสังคมในระดับท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557, น. 114-119)

จากแนวคิดดังกล่าวทั้งเรื่องของนวัตกรรม นวัตกรรมการจัดการ หลักการปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ในท่ามกลางยุคของการเปลี่ยนแปลง แม้ว่ารางวัลที่ชุมชนได้รับจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่ความสนใจของผู้วิจัย ที่ทำให้หันมาสนใจทั้ง 4 ชุมชนนี้อย่างจริงจัง เพราะอย่างน้อยทั้งสถาบันพระปกเกล้า และหน่วยงานกระทรวงต่าง ๆ ของภาครัฐก็ย่อมมีมาตรฐานของการวัดประเมิน แต่โดยข้อเท็จจริง รางวัลเหล่านี้ได้เร้าความสนใจของผู้วิจัยให้เกิดการตั้งคำถามว่า รางวัลนวัตกรรมที่ได้รับในเชิงปฏิบัติการแล้วเป็นอย่างไร ผู้วิจัยมีความสนใจว่านวัตกรรมการบริหารจัดการดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร มีกระบวนการการก่อตัวอย่างไร มีองค์ประกอบของนวัตกรรมอย่างไร ผลลัพธ์และผลสำเร็จเกิดขึ้นได้อย่างไร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของกระบวนการนวัตกรรมการบริหารจัดการและรวมถึงการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถค้นคว้าหาข้อมูลและสรุปในรูปแบบหรือโมเดลที่เป็นผลสำเร็จของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสริมกิจกรรมการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกิดขึ้นได้อย่างไร มีองค์ประกอบ กระบวนการ ขั้นตอนและรูปแบบเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาศึกษากระบวนการ องค์ประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

1.3.2 เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและนวัตกรรมการบริหาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำแนวคิดทุนทางสังคม

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” จะทำการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 จากสถาบันพระปกเกล้า โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ 2559 ประเภทโดดเด่นในเขตจังหวัดภาคกลาง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 3 แห่ง และอีก 1 แห่ง คือ ชุมชนที่ได้รับรางวัลจากกระทรวงมหาดไทย ได้แก่

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลสามแแห อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยคือ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้บริหาร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มข้าราชการการเมือง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) ที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน (ตามที่กฎหมายกำหนด) พนักงานผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และผู้ใหญ่บ้านบ้านวังนกไข่
- 2) กลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการของชุมชน
- 3) กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม
- 4) กลุ่มประชาชนผู้รับประโยชน์จากนวัตกรรมการบริหารจัดการ

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2561 – กรกฎาคม 2564 รวมระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 3 ปี

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงกระบวนการ องค์ประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

1.5.2 ทำให้ทราบถึงนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

1.5.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางของการสร้าง และการดำเนินการเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

1.6 นิยามศัพท์

นวัตกรรม หมายถึง การสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการทำให้แตกต่างจากรูปแบบเดิม เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่เดิมเพื่อต่อยอดแนวความคิด ความเข้าใจ เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ

นวัตกรรมการบริหารจัดการ หมายถึง การมีวิสัยทัศน์และการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์มองเห็นถึงปัญหาและการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหรือสร้างระบบ การบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพทำให้ดียิ่งขึ้น โดยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาบริหารเพื่อให้คุณภาพของการปฏิบัติงานในการให้บริการหรือการติดต่อประชาชนทันสมัย คล่องตัวรวดเร็วไม่ล่าช้า มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนและกระบวนการลงเพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและรับฟังปัญหาหาแนวทางร่วมกันกับชุมชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สร้างโอกาสและส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

การบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมในการบริหารจัดการเรื่องการศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางต้นแบบหรือตัวอย่างการบริหารจัดการ โดยหลักการบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในภาคกลางที่ได้รับรางวัลองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่ดีมีสุข ในชุมชนมี สาธารณูปโภคและการบริการสาธารณะดีขึ้น เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น พัฒนาคุณภาพชีวิตใน ชุมชนดีขึ้น มีการบริหารจัดการแบบยั่งยืน มีการจัดสวัสดิการแบบเกษตรกรรมมีส่วนร่วม เป็นแหล่ง เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนวิถีพอเพียง และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตให้กับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน ตามภารกิจหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการ รักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการ ท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้าน ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการวางแผนและมอบหมายงาน แก้ไขปัญหาและประสานงานด้วยความ คล่องแคล่ว เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ ทั้งยังมีความสามารถในการชักจูงผู้ตามให้ทำตามด้วยความ เต็มที่และเต็มใจ โดยมีจุดหมายเดียวกัน

ผู้นำชุมชนและชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนและชุมชนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัด สิงห์บุรี ผู้นำชุมชนและชุมชนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้นำชุมชนและชุมชน ตำบลวังสามหมอ อำเภอนาหว้าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร และ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนก ไข่ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และผู้นำชุมชนบ้านวังนกไข่ หมู่ 8 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” ผู้วิจัยขอเสนอ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวความคิด ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีนวัตกรรมและนวัตกรรมการบริหาร
- 2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
- 2.3 ทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ
- 2.4 ทฤษฎีทุนทางสังคม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีนวัตกรรมและนวัตกรรมการบริหาร

องค์การสมัยใหม่ในปัจจุบันมีการปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงนั้น นวัตกรรมได้เข้ามามีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะกลไกในการบริหารจัดการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันภาครัฐมีความสนใจเกี่ยวกับนวัตกรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้ภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีความทันสมัย หากการขับเคลื่อนในการเกิดนวัตกรรมการบริหารในภาครัฐอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศ โดยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าวิธีการคิดริเริ่ม นวัตกรรมนั้นส่วนใหญ่จะเกิดโดยบุคคลที่มีความรู้ ตลอดจนมีการตัดสินใจบนพื้นฐาน ของข้อมูลที่รอบด้าน ซึ่งเมื่อบุคลากรดีจะส่งให้การพัฒนาองค์กรของรัฐสามารถดำรงได้ด้วยความยั่งยืน

การสร้างนวัตกรรม (Innovation) บนพื้นฐานของการสานพลังความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งใช้ประโยชน์ทางความคิดที่ตกผลึกออกมาจนกลายเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาการที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม นำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การในยุคของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับนวัตกรรมรวมทั้งบทบาทและความสำคัญของนวัตกรรมที่มีการบริหารองค์กร ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ โดยสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของนวัตกรรม

ความหมายของคำว่านวัตกรรม ในการบริหารองค์การสมัยใหม่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการแข่งขันที่นับวันจะมีความเข้มข้นในการแข่งขัน เพิ่มมากขึ้น สิ่งหนึ่งซึ่งจะทำให้องค์กรอยู่รอด ก็คือ นวัตกรรม โดยองค์การใดสามารถสร้างและพัฒนานวัตกรรมได้ก่อน เช่น การปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้แตกต่างไปจากเดิมหรือมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อให้ทันสมัยมากขึ้น ทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน นวัตกรรมเป็นองค์ประกอบใหม่ หรือลักษณะ ของใหม่และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถนำไปใช้ ในเชิงพาณิชย์ได้ (Schumpeter, 1975) นวัตกรรมเป็นการนำอุปกรณ์ ระบบ นโยบาย โปรแกรม กระบวนการ สินค้าหรือบริการที่สร้างขึ้นมาใช้ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งใหม่ในองค์การ (Damanpour, 1991) เป็นสิ่งที่ต่อยอดของสิ่งประดิษฐ์ให้เข้าถึง และเป็นที่ยอมรับของตลาดในลักษณะของผลิตภัณฑ์ ใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใช้ เป็นครั้งแรก และทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Utterback, 1971, 1994, 2004) ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือกระบวนการใหม่ หรือสิ่งที่ได้ทำการปรับปรุงแล้ว มาใช้ในเชิงพาณิชย์ เป็นครั้งแรก (Ferrman and Soete, 1997) เป็นความสำเร็จของการผสมเชื่อมโยงในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์และความคิด ให้เป็นประโยชน์ ในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ (Smits, 2002) เป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามา เป็นขั้น ๆ แล้ว โดยขั้นตอนตามลำดับ คือ การคิดค้น การพัฒนา และการนำไปปฏิบัติจริง (Hughes, 1971) เป็นการทำให้ใหม่ขึ้นอีกครั้ง (Renewal) ซึ่งเป็นการปรับปรุงสิ่งเก่า และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ นวัตกรรมอาจไม่ใช่การจัดหรือลี้มล้างสิ่งเก่า ๆ ให้หมดสิ้นไป แต่เป็นการปรับปรุง เสริมแต่ง และพัฒนา (Morton, 1998) เป็นการใช้ความคิด หรือพฤติกรรมที่ เกิดขึ้นใหม่ ในองค์การหรือนวัตกรรมสามารถเป็นได้ ทั้งผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเฉียบพลันหรือค่อยเป็นค่อยไป (Herkema, 2003)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เป็นสิ่งใหม่และองค์การยอมรับเอาไปใช้ นวัตกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกครั้งจึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง การเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนแปลงก่อนคนอื่น องค์การจึงเรียกว่า “นวัตกรรม” นวัตกรรมเป็นความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม เพื่อ

รวบรวมให้เกิดการแก้ปัญหากลับไปใช้ภายในสังคมและภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ และนำไปใช้ในทางปฏิบัติ มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นผลที่เกิดจากการคิดค้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหามองบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์การในอนาคต (เสนห์ จัยโต, 2558) สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2556)

ความหมายของนวัตกรรม จากนักวิชาการที่มีชื่อเสียงของแต่ละท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “นวัตกรรม” สามารถสรุปหลักสำคัญของนิยามต่าง ๆ แล้ว จะพบว่า มีประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรม คือ

1) ความใหม่ (Newness) สิ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้น ต้องมีความใหม่ คือ เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็เป็นได้

2) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ นั้น ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ (Schumpeter, 1975)

กล่าวโดยสรุป ความหมายของนวัตกรรม คือ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการทำให้แตกต่างจากรูปแบบเดิม เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่เดิมเพื่อต่อยอดแนวความคิด ความเข้าใจ เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เช่น การนำอุปกรณ์ ระบบ หรือนโยบายมาพัฒนาปรับปรุงต่อยอดสร้างรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ อย่างถาวรแบบมั่นคง และยั่งยืน

ความสำคัญของนวัตกรรม

ในภาครัฐซึ่งเป็นระบบการบริหารองค์การขนาดใหญ่ มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน การริเริ่มคิดค้นจนถึงการนำนวัตกรรมไปปฏิบัติในองค์กร จึงเป็นสิ่งที่มีความท้าทายอย่างมาก สำหรับผู้บริหารสมัยใหม่ การสร้างนวัตกรรมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมจำนวนมากพอที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างยั่งยืน การปฏิบัติงาน การปรับปรุงแก้ไขงาน และนวัตกรรม มีความเกี่ยวข้อง

กัน คือ นวัตกรรมเกิดจากการปฏิบัติงานที่มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบรวมถึงการกำหนดสิ่งที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และนำสิ่งที่ดำเนินการมาวิเคราะห์ ทบทวนและปรับปรุงผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์จนกลายมาเป็นนวัตกรรมในที่สุด

นวัตกรรมเกี่ยวข้องกับ ความสามารถขององค์กร ซึ่งถ้าหากองค์กรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสามารถขององค์กรแล้ว ก็จะสามารถสร้างนวัตกรรมได้มากขึ้น โดยนวัตกรรมในองค์กรสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ Shapiro (2006 อ้างถึงใน วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า, 2554)

1) นวัตกรรมระดับกิจกรรม (Event Idea) นวัตกรรมเป็นเพียงกิจกรรมในการรวบรวมความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้ง ๆ เช่น การระดมความคิด การประกวดความคิดใหม่ ซึ่งหลายครั้งที่แนวความคิดดี ๆ สามารถสร้างคุณค่ามหาศาลให้แก่องค์กร แต่ในปัจจุบันการนำแนวคิดปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย

2) นวัตกรรมระดับกระบวนการ (Process Deliverable) นวัตกรรมระดับนี้จะเกี่ยวข้องกับ กระบวนการทำงานมากขึ้น องค์กรมีกระบวนการในการระบุปัญหาและเลือกแนวความคิดเพื่อมาช่วยแก้ปัญหา โดยจัดทำแผนดำเนินการเพื่อนำแนวความคิดมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งจะเกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ ไม่มีความต่อเนื่อง

3) นวัตกรรมระดับองค์กร (Capability Environment) นวัตกรรมในระดับนี้จะเป็นความสามารถหลักขององค์กร พนักงานจะดำเนินการสร้างนวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการ และกระบวนการทำงานอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยระดับของนวัตกรรมจะมีการพัฒนาเป็นลำดับขึ้น จากระดับกิจกรรม ไปสู่ระดับกระบวนการและระดับองค์กร

นวัตกรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นและประเทศ ความสำเร็จขององค์กรปกครองท้องถิ่น และประเทศนั้นจะต้องเกิดขึ้นจาก นวัตกรรมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมทางด้านกระบวนการทำงาน ด้านการให้บริการ หรือด้านการบริหารจัดการ และการที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องจะต้องเกิดขึ้นจากนวัตกรรมองค์กรสามารถนำนวัตกรรมด้านการจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในองค์กรได้ ย่อมทำให้องค์กรมีความพร้อมและสามารถที่จะแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ได้ เช่น การนำหลักการแนวคิดและวิธีการใหม่ ทางด้านการบริหารจัดการเข้ามาใช้ในการบริหารองค์กร ถ้าองค์กรที่ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตัวเองจากสิ่งใหม่ ๆ ได้แล้วยากที่องค์กรนั้น จะครองความเป็นหนึ่งได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

นวัตกรรมจึงได้เข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการงานของภาครัฐในปัจจุบัน โดยภาครัฐต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนนอกจากนี้ ภารกิจของภาครัฐในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งการถ่ายโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางเพื่อลงสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยการแสวงหาแนวทางการนำมาซึ่งแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ในการพัฒนานอกจากนโยบายที่ดีของผู้บริหารองค์กรแล้วทีมงานหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันได้แก่

1) บุคคลที่เป็นเลิศ (Individual Excellence) จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างให้เป็นบุคคลในองค์กรมีการพัฒนาความคิด (Thinking) อยู่ตลอดเวลา เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ซึ่งประกอบด้วยความคิดใน 10 วิธีการดังนี้ (1) การคิดแบบวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) (2) การคิดแบบริเริ่ม (Initiative Thinking) (3) การคิดแบบสร้างสรรค์ (Creative Thinking) (4) การคิดเชิงระบบ (System Thinking) (5) การคิดแบบบูรณาการ (Integrative Thinking) (6) การคิดแบบประยุกต์ใช้ (Application Thinking) (7) การคิดแบบสังเคราะห์ (Synthesis Thinking) (8) การคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) (9) การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) และ (10) การคิดเชิงโน้มนำ หรือความคิดรวบยอด (Concept Thinking)

2) ทีมงานเป็นเลิศ (Team Excellence) จำเป็นอย่างยิ่งต้องสร้างทีมงานที่เป็นทีมแห่งการเรียนรู้ (Team Learning) และทีมแห่งการคิดอยู่ตลอดเวลา การเสริมสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้เกิดการคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ ทีมใดที่สามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ได้ก็ควรจะมีรางวัล ตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจ การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ต้องให้แต่ละคนมีโอกาส “ปะทะสังสรรค์ ทางความคิด” หรือ “โต้แย้งความคิด” อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเรียกว่า ศูนย์แห่งการเรียนรู้ (Learning Center) ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีโอกาสได้พบปะพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม กีฬา ลูกค้า คู่แข่ง เทคโนโลยี และสิ่งที่น่าสนใจ ของแต่ละคน ยิ่งคุยกันมากเท่าใดก็จะเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น (สเนห์ จูย์โต, 2546, น. 37)

3) องค์กรแห่งความเป็นเลิศ (Organization Excellence) จำเป็นต้องสร้างองค์กรแห่งความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการคิด องค์กรแห่งความรู้ องค์กรแห่ง ภูมิปัญญา องค์กรอัจฉริยะ องค์กรนวัตกรรม และองค์กรแห่งความเฉลียวฉลาด เป็นต้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรให้มุ่งสู่การสร้างนวัตกรรม หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น จึงเป็นปรัชญาและนโยบายขององค์กรที่ผู้จัดการองค์กรต้องให้ความสำคัญ ในตำราสมัยใหม่

การคิดริเริ่มนวัตกรรมใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ จำนวน 500 กรณี อาทิ ด้านการเมืองท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ผลการศึกษาพบปัจจัย ที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น และปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นวัตกรรมท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ ประกอบไปด้วย

ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น คือ นโยบายของรัฐบาล ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ รัฐบาลสั่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามนโยบายของ รัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น รัฐบาลจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสะดวกในการดำเนินการในรูปแบบการเบิกจ่ายจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น, ถ้ายโอนหรือมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ รับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะเป็นการถาวร ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการโดยตรงในบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น โรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดทำทะเบียนราษฎร การดับเพลิง การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และระบบการประปา, เพิ่มขีดความสามารถให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการคลังและบุคลากร เช่น นโยบายการก่อสร้างที่อยู่อาศัยกรณีที่ประชาชนประสบภัยธรรมชาติ พายุ น้ำท่วม แผ่นดินไหว เป็นต้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ประเมินและจัดสรรงบให้กับประชาชนในเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกรวดเร็วในการบรรเทาทุกข์ (จรัส สุวรรณมาลา และคณะ, 2548 อ้างถึงใน อรทัย ก๊กผล, วิชาวัลย์ หงษ์นคร และศุภกิจ แดงขาว, 2553)

2.1.2 แนวคิดของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

นวัตกรรมและการบริหารจัดการ เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจของผู้นำ ให้มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก นวัตกรรมและการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบขององค์กรที่มีการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม (Adair, 1996) ดังนี้

1) ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีภาวะผู้นำในการจัดการ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กร

2) มีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศในองค์กรที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัย คือ การกระตุ้นซึ่งกันและกัน (Mutual Stimulation) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Criticism) องค์กรที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและทำงานเป็นทีมจะต้องกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม มีการแบ่งปันข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งการเตรียมพร้อมในการจัดสรรทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรม มีการสื่อสารภายในองค์กรซึ่งเน้นการสื่อสารโดยการพูดคุยมากกว่าการใช้ลายลักษณ์อักษรและจะให้การเคารพกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน นวัตกรรมต้องการทีมงานที่มีการสื่อสารในแนวขวาง (Lateral Communication) ที่ดีเยี่ยมและมีความยืดหยุ่นของโครงสร้าง

3) การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง องค์กรต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ถึงความผิดพลาดหรือล้มเหลวเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอในการสร้างนวัตกรรมและไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ความผิดพลาดหรือล้มเหลวจะกลายเป็นบทเรียนที่มีประโยชน์ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้ปฏิบัติงาน องค์กรและหัวหน้าต้องยอมรับความผิดพลาด หรือความล้มเหลวจากการสร้างนวัตกรรมได้และจะไม่มีการทำโทษสำหรับความผิดพลาดหรือล้มเหลวนั้น แต่พนักงานก็สามารถระมัดระวัง ความผิดพลาดและล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นได้โดยการประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก่อนการลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม

4) การสื่อสารในระดับเดียวกัน ความเป็นอิสระของการไหลเวียนข้อมูลทำให้การรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนให้เป็นนวัตกรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ใกล้ชิดและความถี่ระหว่างหน่วยงาน ควรเน้นที่การสื่อสารในแนวขวางเช่นเดียวกับ การสื่อสารแนวดิ่งที่เป็นการจัดเตรียมทรัพยากรและข้อมูล

5) โครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น โครงสร้างองค์กรแบบสิ่งมีชีวิต (Organism) จะมีความยืดหยุ่นและจะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และ นวัตกรรมมากกว่า โครงสร้างองค์กรแบบเครื่องจักร (Mechanism) ที่มีการควบคุมเข้มงวด ความยืดหยุ่น เป็นกุญแจสำคัญต่อองค์กรอย่างแท้จริง

6) การมีมุมมองในระยะยาว การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด เพราะจะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา

ความสำคัญของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ “นวัตกรรม” หรือ “Innovation” มีความสำคัญดังนี้

1) เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้น เพื่อสรรค์สร้างสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

2) Innovation มีความสำคัญกับองค์กรและมนุษย์ทุกคนบน โลก คือ ข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในโลก ซึ่งลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ และกำลังจะหมดไป จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติต้องพยายามแสวงหาวิธีที่จะทำให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนที่เห็นอย่างชัดเจนและกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของเศรษฐกิจในโลกก็คือ ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจรถยนต์ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องใช้น้ำมันเป็นพลังงานในการขับเคลื่อน ต้องพยายามค้นคิดหาพลังงานอื่นมาทดแทน จนเกิดเป็น Hybrid Car รถยนต์ลูกผสมที่ใช้ทั้งน้ำมัน และพลังงานไฟฟ้าขับเคลื่อน ทำให้ประหยัดน้ำมันได้อย่างมาก และยังช่วยลดมลภาวะ

สำหรับ Innovation ในบริบทขององค์กรหรือกิจการ สามารถแยกมุมมองในการคิดสร้างสรรค์ Innovation ใหม่ ๆ ได้ 4 ประเภทด้วยกัน

1) Customer Oriented Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับ และตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ

2) Product Innovation คือ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในเชิงพาณิชย์ที่ได้ให้ดีขึ้นหรือเป็นสิ่งใหม่ในตลาด นวัตกรรมนี้อาจจะเป็นของใหม่ต่อโลก ต่อประเทศหรือแม้แต่ต่อองค์กร นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นั้นยังสามารถถูกแบ่งออกเป็นผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Product) หรือสินค้าทั่วไปเช่นรถยนต์รุ่นใหม่, ทีวีที่ใช้เทคโนโลยีสูงหรือ High Definition TV (HDTV), ดีวีดีหรือ Digital Video Disc (DVD) และ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) อาทิ เช่น การบริการ (Services) เช่น แพคเกจทัวร์อนุรักษ์ธรรมชาติ, ธุรกิจการเงินธนาคารโดยผ่านทางโทรศัพท์ (Telephone Finance Banking) เป็นต้น นับว่าเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มี คุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3) Process Innovation การสร้างสรรค์พัฒนา หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน การสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นไปเห็นได้ชัด

4) Strategic Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ นวัตกรรมในปัจจุบันทุกองค์กรต่างมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมเพื่อต้องการมีนวัตกรรมเป็นขีดความสามารถหลักขององค์กร เนื่องจากนวัตกรรม

สามารถ สร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ในสภาวะการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างมูลค่าและการดำเนินการ ความก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ปัญหาในระบบเศรษฐกิจ

Innovative Management (นวัตกรรมการจัดการ) และความหมายของ Innovation (นวัตกรรม) นั้นต่างกันคือ นวัตกรรม (Innovation) จะเป็นสินค้าใหม่ (Product) มีประโยชน์ และมีตลาดรองรับ ส่วนนวัตกรรมการจัดการ (Innovative Management) เป็นงานบริหารไม่ใช่สินค้าใหม่ แต่เป็นระบบการทำงานใหม่ วิธีการทำงานใหม่ การผสมผสานการทำงานใหม่ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ ได้รับการยอมรับ (ชนพล ก่อฐานะ, 2555) “นวัตกรรม” หรือ Innovation กับความเข้าใจในนิยามและความหมายของแต่ละคน อาจจะแตกต่างหลากหลายกันไป แม้แต่หนังสือต่างประเทศมากมายก็อธิบายได้ไม่เหมือนกัน นอกจากนั้นยังมีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมแยกย่อยลงไปอีก ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เขียนหรือผู้อธิบายจะให้น้ำหนักหรือมีวัตถุประสงค์เช่นไร เมื่อใดที่คนนึกถึงอะไรก็ตามที่เป็นสิ่งใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความคิด วิธีการ หรือสิ่งของ ก็มักจะเรียกสิ่งนั้นว่าเป็น นวัตกรรม หรือนวัตกรรมใหม่ (ใหม่ซ่อนใหม่) ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การค้า (Commercial) เท่านั้น หากแต่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Social) ก็ได้เช่นกัน (จำลองชัย ขุนพลแก้ว, 2563)

ในการดำเนินกิจการและการทำงาน การบริหารงานไม่มีการเปลี่ยนแปลง หากเผชิญปัญหา ระบบงานต่าง ๆ ล้าสมัย ล่าช้า ไม่ทันการ (ขาดความรวดเร็ว) ผู้บริหารองค์กรต้องรีบดำเนินการคือ การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้บริหารจัดการและพัฒนาการทำงานให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล (Digital) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) นี้คือสาเหตุทั้งหมดที่ทำให้สรุปได้ว่า อีกกลยุทธ์หนึ่งที่ต้องนำมาใช้ในโลกรปัจจุบันคือ นวัตกรรมการจัดการ (Innovative Management)

การจัดการนวัตกรรม (Innovation Management หรือ IM) จึงมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะสำหรับองค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่จะต้องขยับปรับระบบการบริหารงานภายในไปสู่การใช้ความคิดควบคู่ไปกับทักษะแรงงานที่หลากหลาย คำตอบของคำถามก็คือ IMS ซึ่งมี 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1) Innovation Management System การพัฒนาระบบงานใหม่ในองค์กรที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงแบบก้าวกระโดด

2) Innovation Management Standard มาตรฐานที่จะมากำหนดแนวทางและวิธีการ (Guideline) เพื่อให้แน่ใจว่าระบบการจัดการนั้นดำเนินการได้อย่างครบถ้วนรอบด้านมากพอ ทั้งยังมีประโยชน์ต่อองค์กร เช่น

3) ประหยัดต้นทุนและลดความเสี่ยง เมื่อเกิดนวัตกรรมและความร่วมมือทำให้เราสามารถก้าวข้ามกำแพงและสิ่งกีดขวาง ด้วยการพัฒนาเครื่องมือใหม่ที่มีมาตรฐาน

4) เพิ่มความสามารถขององค์กรในการตัดสินใจ ทดสอบและทดลอง ไม่ใช่ล้มเหลวแต่ล้มแล้วลุกเร็ว มีความสามารถที่จะจัดการกับความเครียดอย่างมีประสิทธิภาพ กล้าเผชิญความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงของโลก

5) ปรับปรุงประสิทธิภาพและสมรรถนะขององค์กรในการผลิตนวัตกรรม

6) ปรับปรุงผลลัพธ์ของกระบวนการนวัตกรรมและอนุญาตให้มีการตรวจติดตามผลตอบแทนจากการลงทุนที่เกิดขึ้นจากทุก ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

7) แลกเปลี่ยนภาษาที่เป็นกลางและได้รับการยอมรับทั่วไปในด้านการจัดการนวัตกรรม

8) ประเมินความก้าวหน้าขององค์กรและบังคับและแลกเปลี่ยนการปฏิบัติที่ดีในด้านการจัดการนวัตกรรม

ในด้านการจัดการนวัตกรรมขององค์กร เพื่อที่จะทำให้พนักงานกล้าคิด กล้าฝัน และกล้าที่จะทำอะไรก็ตามให้แตกต่างไปจากเดิม สามารถเกิดขึ้นได้ไม่ยากแต่ก็ไม่ง่าย ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า “คิดได้” แต่จะมีสักกี่คนที่ “ทำได้” และทำให้เป็นที่ยอมรับของคน จึงมีคำถามขึ้นมาว่า ถ้าจะมีแนวทางอะไรบ้างอย่างที่สูง จดจำง่าย และให้ความกระจ่างในการที่จะทำความเข้าใจถึงกระบวนการสร้างนวัตกรรม (Innovation Process)

นวัตกรรมการบริหารมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวไกลของประเทศชาติ นวัตกรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของชุมชนและประชาชน เป็นการพัฒนาและนำเสนอสิ่งใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้รวมไปถึงการปรับปรุงสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การสร้างสรรค์พัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน และเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินงานแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติ (สมบัติ นามบุรี, 2562)

สรุปแนวคิดกรรมการบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และมีความคิดสร้างสรรค์พัฒนา เล็งเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยคือ 1) การกระตุ้นซึ่งกันและกัน 2) การให้ข้อมูลย้อนกลับและ 3) การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดระหว่างการทำงานควรใช้หลักการพูดคุยกับทีมงานและมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน จะส่งผลต่อบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ นำไปสู่แนวทางปรับปรุงและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ที่ดีในการทำงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาบริหารทำให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาดในเชิงเศรษฐกิจและในเชิงพาณิชย์

2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมมือรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, 2546, น. 139) สิ่งที่สำคัญของการมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ได้เสียสละทรัพยากรส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ เข้าไปมีบทบาทในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมด้านการจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตโต], 2544, น. 12)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในที่นี้หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ภายใต้พื้นฐานของประชาชนที่มีอิสระทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการทำงานและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ (อรทัย ก๊กผล, 2552) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542) การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน (พีระ พรนวม, 2544) การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการ

ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน (สัญญา เคนาภูมิ, 2551)

การบริหารงานท้องถิ่น เป็นกระบวนการ (Process) ที่ต้องผ่านการตัดสินใจ (Decision Making) เพื่อวางยุทธศาสตร์โดยผ่านการใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารท้องถิ่นและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้อื่น และองค์กรหรือหน่วยงานความร่วมมือ ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ เป็นไปตามเป้าหมายจนเกิดผลสำเร็จ (Output) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจะเป็นบริหาร ท้องถิ่นที่ดีนั้น และประสบผลสำเร็จในการบริหารงานจะต้องอาศัยทั้งความเป็นศาสตร์ ซึ่งหมายถึง ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาการบริหาร มีแนวคิด (Concept) และทฤษฎี (Theory) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานท้องถิ่นส่วนในความเป็นศิลป์ หมายถึง ผู้บริหาร งานท้องถิ่นมีทักษะ มีจิตวิถียามนุษย์สัมพันธ์และมีภาวะผู้นำที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมายและ ความสำเร็จ ผู้บริหารท้องถิ่นที่บริหารงานจนทำให้องค์กรท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ โดยสามารถใช้ หลักการ วิธีการ ทักษะต่าง ๆ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับในทุกระดับจน อาจจะเรียกว่าเป็นนักบริหารมืออาชีพ (Professional Manager) (โกวิทย์ พวงงาม, 2552)

การมีส่วนร่วมนั้นคือการที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ (Berkley, 1975) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้า มามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง (Erwin, 1976) สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่า ควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วน ร่วมในการประเมินผลโครงการ (Cohen & Uphoff, 1981) การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลัง ของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรร ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (United Nations, 1981)

2.2.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วม นั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ที่มีบทบาทในทุก ๆ เรื่องไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชน ปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบ พื้นฐานและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการ และการประสานขอความช่วยเหลือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ของการดำเนินโครงการ เริ่มตั้งขึ้นวางแผน ระบุปัญหาและความต้องการ ขึ้นปฏิบัติการการ ประเมินผลและบำรุงรักษา สรุปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ คือ ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมบริจาค ร่วมปฏิบัติการ และร่วมผลประโยชน์ (Cohen & Uphoff, 1980, pp. 213-218)

สถาบันพระปกเกล้า (2540, น. 24) แบ่งกระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็น พลวัต หรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม
- 2) การปฏิบัติการ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับดำเนินการในกิจกรรม ต่าง ๆ และการตัดสินใจ
- 3) การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือ ผลกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น
- 4) การติดตามประเมินผลเกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลกิจกรรม ต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการ คิดเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมโดยสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ (เมตต์เมตต์การ์ณจิต, 2553)

1) การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะเพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างเป็นทางการและมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ การสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น และเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจและความร่วมมือของคนในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า, 2554)

2.2.2 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ระบอบการเมืองการปกครอง “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงทั้งทางการเมืองและการบริหารราชการ ดังปรากฏอย่างชัดเจนในเนื้อหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในหลาย ๆ มาตรา ซึ่งส่งผลให้เกิดกระแส การตื่นตัวของประชาชนในเรื่องสิทธิมนุษยชน มีการเรียกร้องสิทธิในการรับรู้และสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วม โดยประชาชนเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น มีการ

รวมตัวเป็นกลุ่มประชาสังคมและเริ่มเรียกร้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและบริหารงานภาครัฐที่โปร่งใสเป็นธรรม รวมทั้ง การเปิดพื้นที่ให้ประชาชน เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรง ส่งผลให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยต้องเปิดระบบราชการเข้าสู่กระบวนการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participative Democracy) ที่ยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมากขึ้น

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาการทำงานของระบบราชการในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนที่ผ่านมามีในอดีต ซึ่งนักการเมืองหรือผู้แทนในสภาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่ประชาชนต้องรอนกว่านักการเมืองนั้น ๆ จะสิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่ง ซึ่งถือว่าเข้าเกินไป ดังนั้น ประชาชนจึงหันมาสนใจประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)

ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบวิถีชีวิตประชาชนได้โดยตรง ไม่ต้องนั่งรอให้ภาครัฐเข้ามาช่วย สาเหตุจากการทำงานของฝ่ายการเมืองหรือระบบราชการมีปัญหาความล่าช้า ไม่ตอบสนองตรงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และประชาชนในพื้นที่ เป็นผู้ได้รับผลกระทบ ส่งผลให้ภาคประชาชนจึงหันมาแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนและไม่สนใจภาครัฐ โดยเฉพาะรัฐบาลส่วนกลางที่อยู่ห่างไกลจากพื้นที่และไม่เข้าใจสภาพปัญหาของพวกเขา ปრაกฏการณ์ความร่วมมือของภาคประชาชนดังกล่าวมักเกิดขึ้นในการปกครองระดับท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถพูดคุย ปรึกษาหารือ ร่วมมือกันเพื่อหาทางแก้ปัญหา และร่วมกันตัดสินใจหาทางเลือก และดำเนินการแก้ปัญหของตนหรือที่เรียกว่า การจัดเวทีสานเสวนาหาทางออก (Deliberative Forums)

ภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กระบวนการดำเนินไปได้ (Facilitator) โดยเป็นผู้ให้คำปรึกษา หรือสนับสนุนงบประมาณ หรือวิชาการ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นแต่จะไม่เข้าครอบงำการเข้าร่วมแก้ปัญหาของคนของชาวบ้าน ซึ่งนำไปสู่การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการแก้ปัญหา และเรียนรู้แนวทางการแก้ปัญหาใหม่ ๆ (Learning Process) และหลายครั้งที่ความรู้ของชาวบ้านอาจไม่เพียงพอเพราะต้องใช้เทคนิคสมัยใหม่เข้ามาช่วย ดังนั้น ภาครัฐ ได้แก่ ระดับท้องถิ่น จังหวัด หรือระดับประเทศจะส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้ชาวบ้านมีศักยภาพในการแก้ปัญหของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือที่เรียกว่า การเสริมอำนาจและสร้างศักยภาพ (Empowerment)

ซึ่งเราเรียกกระบวนการที่ชาวบ้านเข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาแบบเต็มรูปแบบเช่นนี้ว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนที่มาร่วมในเวทีการแก้ปัญหา เช่นนี้ มักเป็นชาวบ้าน เป็นคนตัวเล็กตัวน้อย ที่ในเวทีระดับชาติจะไม่ค่อยได้รับบทบาทหรือมีบทบาท แค่มารับฟังว่ารัฐบาลจะจัดทำโครงการอะไร แต่มิได้มีบทบาทหรืออำนาจในการตัดสินใจแต่อย่างใด ซึ่งเป็นเพียงการมีส่วนร่วมตามที่หน่วยงานภาครัฐมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Public Consultation) ที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น แต่ในการมีส่วนร่วมแบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน โดยตรง ซึ่งให้เห็นว่า ชุมชนมีศักยภาพมีภูมิปัญญาชาวบ้าน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนได้

การพัฒนากระบวนการที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดระบบราชการให้ประชาชน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมาอย่างต่อเนื่อง และโดยที่กระแสการปฏิรูปภาครัฐ (Public Sector Reform) ที่มุ่งแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างระบบบริหารงานภาครัฐให้มีความทันสมัย มีความคล่องตัว มีความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ ในการใช้ทรัพยากรเพื่อจัดบริการสาธารณะและสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน ผู้รับบริการหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องหันมาให้ความสำคัญกับสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วม ในการบริหารราชการแผ่นดิน อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2.2.3 หลักการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจ คือ การลดภาระอำนาจการปกครองของภาครัฐไปองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นผู้จัดการบริการสาธารณะต่าง ๆ แก่ประชาชนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักการอย่าง มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้ การที่ภาครัฐมอบอำนาจให้ปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของราชการบริหารส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคเพื่อให้องค์กรนั้นสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีอิสระตามสมควรและภาครัฐ โดยราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลแต่ไม่มีอำนาจบังคับบัญชาสั่งการสถาบันพระปกเกล้า (2545)

2.2.4 ความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ตัดสินใจเลือกผู้แทนของตน เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น มีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาการเงินและการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐและบทบัญญัติของกฎหมาย

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก มีขนาดเล็กและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบท ซึ่งจัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย เพื่อดูแลและจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล ผู้บริหารท้องถิ่น หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 บัญญัติให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามวิธีการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานท้องถิ่น ในด้านสาธารณสุข ปลูกคุณภาพชีวิต ฯลฯ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยมีผู้บริหารท้องถิ่น (นายก อบต.) และสมาชิกสภาท้องถิ่น (ส.อบต.) เป็นผู้มีหน้าที่ในการดำเนินการ โดยทั้งนายก อบต. และ ส.อบต. มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ดังนั้น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อเลือกบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทนเราทั้งในด้านการบริหารและด้านนิติบัญญัติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งก่อนตัดสินใจเลือกจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อประโยชน์และนำมาซึ่งความเจริญและสามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน สำหรับการได้มาซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น นั้น นายก อบต. และ ส.อบต. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยมีที่มา ดังนี้ นายก อบต. ใช้เขตตำบลเป็นเขตเลือกตั้ง ส่วน ส.อบต. ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่หมู่บ้านใดมีราษฎรไม่ถึง 25 คน ให้รวมหมู่บ้านนั้นกับหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกัน และรวมกันแล้วมีราษฎรถึง 25 คน เป็นเขตเลือกตั้งเดียวกัน

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 กำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน เขตเลือกตั้ง (หมู่บ้าน) ละ 1 คน หาก อบต. ใดมีเขตเลือกตั้ง (หมู่บ้าน) ไม่ถึง 6 เขตเลือกตั้ง (หมู่บ้าน) ให้สภา อบต. นั้น ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 6 คน เช่น

ถ้ามี 1 เขตเลือกตั้ง ให้มี ส.อบต. 6 คน

ถ้ามี 2 เขตเลือกตั้ง ให้มี ส.อบต. ได้ เขตเลือกตั้งละ 3 คน

ถ้ามี 3 เขตเลือกตั้ง ให้มี ส.อบต. ได้ เขตเลือกตั้งละ 2 คน

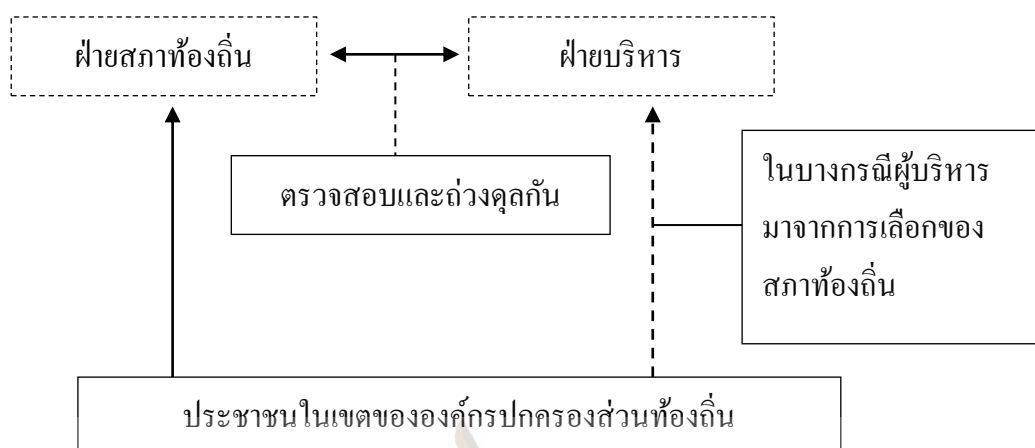
ถ้ามี 4 เขตเลือกตั้ง ให้มี ส.อบต. ได้ เขตเลือกตั้งละ 1 คนก่อนแล้วเพิ่มให้เขตเลือกตั้งที่มีจำนวนราษฎรมากที่สุด 2 เขตเลือกตั้งแรกเขตเลือกตั้งละ 1 คน

ถ้ามี 5 เขตเลือกตั้ง ให้มี ส.อบต. ได้เขตเลือกตั้งละ 1 คน และเพิ่มให้เขตเลือกตั้งที่มีจำนวนราษฎรมากที่สุดอีก 1 คน

การได้มาซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนั้น นายก อบต. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดย นายก อบต. ใช้เขตตำบลเป็นเขตเลือกตั้ง นายก อบต. มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ (ตามที่กฎหมายกำหนด) ในกรณีดำรงตำแหน่งไม่ครบ 4 ปีก็ให้ถือว่าเป็น 1 วาระและเมื่อได้ดำรงตำแหน่ง วาระติดต่อกันแล้วจะดำรงตำแหน่งได้อีกเมื่อพ้นระยะเวลา 4 ปีนับแต่วันพ้นตำแหน่ง

ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) ทำหน้าที่กำหนดนโยบายให้ไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการ อบต. ให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนา อบต. ข้อบัญญัติ ข้อบังคับของทางราชการ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีปลัด อบต. เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง อบต. และรองนายก อบต. และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของ อบต. ให้เป็นไปตามนโยบายและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่นายก อบต. มอบหมาย

ดังนั้น จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยทุกรูปแบบ โครงสร้างและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีการแยกฝ่ายสภากับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความชัดเจน ผู้วิสัยสามารถสร้างแผนภาพ รูปแบบ โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสภากับฝ่ายบริหารได้ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553ข, น.48)

รูปที่ 2.1 รูปแบบโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสภากับฝ่ายบริหาร
ที่มา: โกวิท พวงงาม, 2553, น.48

จากแผนภาพข้างต้น เห็นได้ว่า ฝ่ายสภา แยกออกจากฝ่ายบริหารอย่างชัดเจน ในขณะที่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ซึ่งกันและกัน และที่มาของทั้งสองฝ่ายบริหาร อาจจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือการเลือกของฝ่ายสภาหรือไม่ก็ได้ (ซึ่งหากนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบการปกครองในระดับชาติ เราจะเรียกรูปแบบฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งของสภาว่ารูปแบบรัฐสภา) ในขณะเดียวกัน สภาต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเสมอ

การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมุ่งหวังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 284 จึง ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ขึ้นและมีแผนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2543 ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการจัดการ บริการสาธารณะ ตลอดจนการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ภายใต้ความเป็นรัฐเดี่ยว และมีความมีเอกภาพของประเทศ โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ

2) หลักความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือ การกระจาย อำนาจ เป็นการปรับบทบาท อำนาจ หน้าที่ ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นใหม่ ซึ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลัก ในการดำเนินกิจการของรัฐ

ขณะที่ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นหน่วยงานที่ รับผิดชอบในภารกิจระดับมหภาค และทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแล การดำเนินงานของราชการส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น

3) หลักประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ การกระจายอำนาจ ต้องคำนึงถึงความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับการบริการสาธารณะ ที่มีคุณภาพ แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แบ่งสาระสำคัญไว้ 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 กล่าวถึง เหตุผล ความจำเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการกระจายอำนาจ ส่วนที่ 2 กล่าวถึง แนวทางการกระจายอำนาจ โดยกำหนดแนวทางของการ ถ่ายโอน ภารกิจ ของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยหลักการทั่วไป จำนวน 18 ข้อ กำหนดรูปแบบการถ่ายโอน และเงื่อนไขระยะเวลาในการถ่ายโอน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต (3) ด้านจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย (4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม สิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่มีความสำคัญ กำหนดแนวทาง การพัฒนา ระบบบริหาร เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น กล่าวคือ มีการกำหนดแนวทาง กระจายอำนาจ ทางการเงิน การคลัง และงบประมาณ ทั้งในด้านปรับปรุงรายได้ เสริมสร้างวินัยทางการเงิน และการคลังของท้องถิ่น แนวทางถ่ายโอน บุคลากร และการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น แนวทางพัฒนาการตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางปรับปรุง และพัฒนากฎหมาย ตลอดจนกลไกในการกำกับดูแล การกระจายอำนาจระยะยาว ด้วย

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาระสำคัญไว้ 3 ส่วน คือ

1) เหตุผล ความจำเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการกระจายอำนาจ

2) แนวทางการกระจายอำนาจ โดยกำหนดแนวทางของการถ่ายโอน ภารกิจของภาครัฐ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยหลักการทั่วไป กำหนดรูปแบบการถ่ายโอน และเงื่อนไขระยะเวลาในการถ่ายโอน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) เป็นส่วนที่มีความสำคัญ กำหนดแนวทาง การพัฒนา ระบบบริหาร เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีการกำหนด

แนวทาง กระจายอำนาจ ทางการเงิน การคลัง และงบประมาณ ทั้งในด้านปรับปรุงรายได้ เสริมสร้าง วินัยทางการเงิน และการคลังของท้องถิ่น แนวทางถ่ายโอนบุคลากร และการบริหารงานบุคคลส่วน ท้องถิ่น แนวทางพัฒนาการตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางปรับปรุง และพัฒนา กฎหมาย ตลอดจนกลไกในการกำกับดูแล การกระจายอำนาจระยะยาวด้วย

2.2.5 วิสัยทัศน์และเป้าหมายการกระจายอำนาจ

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ภาระกิจของ การกระจายอำนาจไว้เป็น 3 ช่วง กล่าวคือ ในช่วง 4 ปีแรก (พ.ศ.2540 - 2547) ภารกิจ บริการสาธารณะ จำนวนหนึ่งจะถ่ายโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ราชการ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคจะทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของท้องถิ่น ตลอดจนกำกับ ดูแล จัดการการบริการสาธารณะ เหล่านี้ให้มาตรฐานเพื่อเป็นหลักประกันต่อประชาชน (ประกาศ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง แผนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543, 2544) หลังจากนั้นการกระจายอำนาจ การบริการสาธารณะต่าง ๆ จะได้รับการบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น และประชาชนจะได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐมากขึ้น

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นยึดหลัก 3 ประการคือ 1) ความ เป็น อิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดิน และ 3) หลัก ประสิทธิภาพ ส่วนแผนการกระจายอำนาจกำหนดไว้ 3 แนวทางคือ 1) เหตุผล ความจำเป็นวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย 2) แนวทางการกระจายอำนาจ และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารการเงิน การคลังและงบประมาณ (วิชาญ ฤทธิธรรม, พุทฒจักร สิทธิ และ โพนธ์ จันทร์โพธิ์, 2564)

การกระจายอำนาจจึงเสมือนเป็นการมอบความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะ ให้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่จะต้องรับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่น ได้อย่างอิสระภายใต้กรอบของกฎหมาย ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และดำเนินการ โดยมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2.2.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นหลักการในการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งจะนำไปสู่ระบบราชการที่มีความสุจริต โปร่งใส เปิดเผยข้อมูล เทียงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ โดยที่หน่วยงานภาครัฐจะมีกลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องและสร้างสรรค์เป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงได้ (Accessibility) มีการติดต่อสื่อสารสองทางกับประชาชน (Dialogue) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อคิดเห็นของประชาชนมาประกอบ การตัดสินใจขององค์กร พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลรวมไปถึงการจัดกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันทั่วถึง ถูกต้อง โปร่งใส และจริงใจ

“การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” เป็นการจักระบบการบริหารราชการ ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงาน และโครงสร้างของการตัดสินใจในการบริหารราชการ ให้เป็นระบบที่เปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม (Public Participation) ในพันธกิจขององค์กรภาครัฐมากขึ้น องค์กรภาครัฐที่มีระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจะดำเนินการให้บริการสาธารณะและการตัดสินใจ เิงนโยบายในมิติที่ปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นความเปิดเผยและโปร่งใส ให้ความสำคัญในการพัฒนาและสรรหาข้าราชการและบุคลากรทุกระดับ โดยยึดถือหลักปรัชญา การมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นบุคลากรที่มีคุณลักษณะดังนี้ คือ มีจิตสาธารณะ มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน และปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (อรพินท์ สฟโขชชัย, 2551)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร) (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” หมายถึง การบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงานหรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทิศทาง การพัฒนาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการไปสู่การบริหารราชการ บ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ที่เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งในแนว

ระนาบ คือสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ/ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ฯลฯ และแนวคิด คือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงาน และสร้างเอกภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน

1) การบูรณาการแนวตั้ง (Vertical Integration) เป็นการพิจารณาระดับหน่วยงาน หรือแผนที่เกี่ยวข้อง เช่น การบูรณาการของนโยบายแนวตั้ง (Policy Integration) เป็นกระบวนการ เชื่อมโยงแผนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ 4 ปีจนกระทั่งถึงแผนปฏิบัติราชการประจำปี ให้มีความสอดคล้องกัน หรือการบูรณาการของหน่วยงานแนวตั้ง (Department Integration) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ตั้งแต่ระดับสูงลงสู่ระดับล่างตามสายการบังคับบัญชา เช่น จากระดับกระทรวงลงมายังกรม กอง และพื้นที่ตามลำดับ

2) การบูรณาการแนวนอน (Horizontal Integration) เป็นการบูรณาการประเด็นที่เกี่ยวข้องในระดับเดียวกัน เช่น การบูรณาการของนโยบายแนวนอน เป็นความสอดคล้องของแผนระดับเดียวกันในลักษณะกระบวนการ มีการส่งผ่านจากปัจจัยการผลิตไปสู่กระบวนการและผลผลิต และการบริการ หรือการบูรณาการของหน่วยงานแนวนอน เป็นการเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับเดียวกันเพื่อให้การทำงานประสานสอดคล้องกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการใช้ ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน โดยมีค่านิยมที่มีต่อแผนร่วมกันด้วย

ในการขับเคลื่อนการเปิดระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการใช้กลยุทธ์การพัฒนาใน 2 ส่วนพร้อม ๆ กัน คือ การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside-out Approach) โดยการส่งเสริมให้ส่วนราชการ ปรับปรุงระบบหรือวิธีบริหารงานให้เอื้อต่อ การสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะ ของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการในระดับต่าง ๆ และส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม การทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้ง ส่งเสริมแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อให้เป็นหน่วยงานตัวอย่างและเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป และการพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside-in Approach)

โดยสนับสนุนการสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and Enabling) ให้ภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดเวที/การประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจ ประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายภาคประชาชน รวมทั้งการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มขีดความสามารถ และเพิ่มโอกาสของภาคประชาสังคมและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นภาคีเครือข่าย และมีบทบาทร่วมทำงานกับภาครัฐในลักษณะหุ้นส่วน ความร่วมมือ ได้

อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการบริหารราชการ จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเงื่อนไขการมีส่วนร่วม และให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ รวมทั้งการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างกว้างขวาง (Inclusive) โดยผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม และที่สำคัญความจริงใจ เปิดเผย ซื่อสัตย์ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชนและประชาชน ความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมและการขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นต้น
- 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การส่งเสริมอาชีพงานสวัสดิการสังคมนันทนาการ การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น
- 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย
- 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว
- 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
- 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิท้องถิ่น

ความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับภาคประชาชน และภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ นำไปสู่การยอมรับ ซึ่งกันและกันในผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม/ภาคประชาชน อันเป็นการสร้างพลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนา ระบบราชการ ไปสู่เป้าหมาย คือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน และตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างแท้จริง รวมทั้ง ผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

2.3 แนวคิดทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้นำพัฒนามาจากทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมศาสตร์ (Behavior Theory) มโนทัศน์ของผู้นำ ภาวะผู้นำ (Leadership) นับเป็นปรากฏการณ์สากลของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่เจริญแล้วหรือสังคมที่ล่าหลังกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กต่างมีผู้นำทั้งสิ้น ในยุคก่อนมีคำที่แสดงภาวะผู้นำ เช่น หัวหน้า ประมุข ราชาพระยา เป็นต้น

คำว่า “Leader” (ผู้นำ) เป็นคำที่เกิดในยุคหลังมีในภาษาอังกฤษประมาณ ค.ศ.1300 ดูบริน (DuBryn, 1981 อ้างถึงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, น.12) ให้ความหมายว่า ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ เป็นผู้ที่มอบบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ดังนั้น ผู้นำ จึงอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักและเป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนาจการโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ปรากฏการณ์เช่นนี้ ภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารองค์กรทุกระดับจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้อง มี และนำมาเพื่อโน้มน้าวให้บุคคลทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่มีขนาดใหญ่ สายการบังคับบัญชายาวมาก มีความสลับซับซ้อนของงานสูงและเป็นงานบริการที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนและผู้รับบริการ ตลอดจนหน่วยงานอื่นข้างเคียง ผู้บริหารองค์กรจะใช้ความรู้เฉพาะด้านหรือใช้ศาสตร์ทางการบริหารอย่างเดียวยังไม่พอ ดังนั้นการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้อย่างน่าภูมิใจนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ศิลป์ควบคู่กับศาสตร์ ในการบริหารอย่างกลมกลืนด้วย (สมพิศ สุขแสน, 2554, น.1)

2.3.1 ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ

องค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติของ ผู้บริหารองค์กรทั่วไปแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ จึงต้องบริหารองค์กร โดยมีจิตสำนึกเสมอว่า เงินทุนนั้นมาจากภาษีอากรของประชาชน

การทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ทุกองค์กรต่างยอมรับร่วมกันว่า จะต้องอาศัยกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์หลายอย่างทั้งงบประมาณ บุคลากร การอำนาจการ เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ทำงาน ฯลฯ แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องอาศัยการมีภาวะผู้นำ (Leadership) ที่ดีของผู้บริหารองค์กร เพราะผู้นำเปรียบเสมือนเป็นนายท้ายเรือที่จะนำพารัฐนาวาให้ไปถึงฝั่งหรือสู่จุดหมายปลายทางได้ โดยสวัสดิภาพ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงผู้นำต้องเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของผู้ตาม ต้อง

ได้ผลเกินเป้าหมายที่กำหนด ทักษะคติ ความเชื่อมั่น และความต้องการของผู้ตามต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ระดับที่สูงกว่า (Bass, 1985)

ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร แต่เป็นบุคคลที่สมาชิกในกลุ่มนั้นให้การยอมรับ มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจผู้อื่นปฏิบัติตามความต้องการหรือคำสั่งของตน มีการใช้อิทธิพลต่อบุคคลในหน่วยงาน มีการประสานงานร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น (นฤมล นามเอี่ยม, 2550) คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกเพื่อสร้างสรรค์หรือสร้างศรัทธาและสร้างความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ (ปราณี อธิคมานนท์, 2550) คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกในการสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมงาน เพื่อนำองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จในอุดมการณ์ที่วางไว้ (ฉวีวรรณ จันทร์เม็ง, 2552) เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมในการสร้างอิทธิพล ใจผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม เพื่อให้เกิดความพยายามในการทำงานร่วมกัน โดยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง (สมพิศ สุขแสน, 2554)

กล่าวโดยสรุปภาวะผู้นำ คือ กระบวนการหรือกิจกรรมในการสร้างอิทธิพล ที่ใช้ใจผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม ในการสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ เพื่อให้เกิดความพยายามในการทำงานร่วมกัน โดยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผู้บริหารองค์กรภาครัฐต้องสามารถประยุกต์การบริหารงานสมัยใหม่ที่อิงการใช้ข้อมูลสารสนเทศและความรู้พร้อมแดนของข้อมูล เพื่อให้เกิดความเป็นเลิศในเชิงคุณภาพของงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ชุมชน

2.3.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ในการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ นอกจากจะมีการแบ่งระดับของการปฏิบัติงานแล้วยังมีการแบ่งส่วนของงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการทำงานอีก และส่วนย่อย ๆ นี้เรียกว่า แผนก ฝ่าย หรือกลุ่มงานก็แล้วแต่ ทุกส่วนย่อยขององค์กรจะต้องมีผู้นำหรือหัวหน้างาน ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารระดับต้น ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงาน โดยตรง และเป็นผู้รับนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติมาจากผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ

องค์การผู้นำหรือหัวหน้างานจะต้องมีบทบาทหน้าที่หลายประการทั้งหน้าที่ที่มีต่อองค์การ คือ บริหารงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพสูงในทุกด้าน รักษาเสถียรภาพขององค์การ และพัฒนา องค์การให้มีความเจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ยังต้องมีหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างองค์การกับ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนขององค์การอีกด้วย "ผู้นำ" จึง หมายถึง บุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่น ให้ปฏิบัติงาน สำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ลักษณะของผู้นำจึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้นำมีหน้าที่ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1) ผู้นำแบบเป็นทางการ (Formal Leaders) หมายถึง ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน เพราะว่าผู้บังคับบัญชานั้นคือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้า หรือให้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมายขององค์การ เช่น ข้าราชการครู ตำรวจ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กำนัน สารวัตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ฯลฯ ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง อย่างเป็นทางการ

2) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leaders) คือ ผู้นำที่ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา เพราะ ไม่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าในองค์การ แต่สมาชิกในหน่วยให้การยอมรับ และยกย่องให้เป็นผู้นำ เช่น พระภิกษุสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน (ผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ) ข้าราชการบำนาญ หรือผู้มี ฐานะทางการเงินดี เพราะ เขามีคุณสมบัติบางประการที่หน่วยงานหรือสมาชิกในองค์การต้องการให้ การยอมรับ หรือให้ความไว้วางใจ เช่น มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้นำไม่ว่าจะเป็นแบบทางการ หรือ ไม่เป็นทางการ ก็คือ จะต้องมีความเชื่อมั่น มีเงื่อนไขในการปกครองต่าง ๆ เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ การให้ทุน ให้โทษ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้นำยังมีเรื่องของ ทัศนคติ ความซื่อสัตย์ การจัดความสำคัญก่อนหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงทางบวก ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการ สื่อสารที่ดี และมีวินัย

ผู้นำตามลักษณะของการบริหารงานเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (กิติ ตยัคคานนท์, 2543)

1) ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian) หรือ (Autocratic Leader) เป็นผู้นำแบบ เผด็จการ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1.1) ใช้อำนาจตลอดเวลา

1.2) ยึดถือตัวเองเป็นสำคัญรู้ข้อเท็จจริงแต่ผู้เดียว ฉะนั้นทุก ๆ อย่างจะออก จากตัวเองว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือวินิจฉัยสั่งการ ก็มักจะเป็นไปหรือเปลี่ยนแปลงไปตาม อารมณ์และมุงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าคนอื่นหรือส่วนรวม

1.3) นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เป้าประสงค์การจักระบบมาตรฐานการ ปฏิบัติงาน ฯลฯ ลั่งลงมาจากเบื้องบน

1.4) ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากใครหรือที่ใดก็ตาม จะต้องผ่านหลาย ขั้นตอน ผู้นำประเภทนี้จะคิดแล้วคิดอีกกว่าจะวินิจฉัยสั่งการได้ทำให้งานล่าช้า คั่งค้าง

1.5) “ผู้ช่วย” ตามความรู้สึกของผู้นำประเภทนี้จะหมายถึง ผู้ได้บังคับบัญชา จึงไม่มีการแบ่งงานให้ผู้ช่วย ผู้ช่วยทำงานของหัวหน้างานให้สำเร็จ ไม่ใช่ทำงานของตนเองสำเร็จ เนื่องจากมีแต่งงานของหัวหน้า ไม่มีงานของผู้ช่วย

1.6) การตั้งกรรมการเป็นวิธีการกระจายความรับผิดชอบ ไปให้ผู้อื่นไม่ใช่เพื่อ จะได้ฟังความคิดเห็นประธานเกือบเป็นผู้พูดคนเดียวตลอดการประชุม หรือไม่ก็เปิดโอกาสให้ ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นแล้วประธานก็สรุปเสียเอง ตามความคิดเห็นของตนเอง เสร็จแล้วก็ถือว่า นั้นเป็นมติของที่ประชุมทั้ง ๆ ที่การประชุมนั้น เกือบจะเรียกว่าเป็นการประชุมของ ประธานคน เดียว เพราะประธานพูดเอง เออเอง ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้บ่อย ๆ เข้า คนอื่นในที่ประชุมก็ไม่มีใครอยากพูดและเรื่องบางเรื่อง ซึ่งผ่านการประชุมแล้ว ก็จะหายไปเฉย ๆ เนื่องจาก ประธานไม่ให้ความ สนใจติดตาม

2) ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez - faire or Free - rein Leadership) ผู้นำชนิดนี้จะให้ อิสระเต็มที่กับ ผู้ตาม หรือให้ผู้ตามสามารถทำการใดๆ ตามใจชอบ ผู้ตามจะตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วย ตนเอง และอาจ ได้รับสิทธิในการจัดทำเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ หรือจัดทำแผนงานต่าง ๆ ได้ ผู้นำตามลักษณะการจัดการแบบมุ่งงานกับมุ่งคน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

2.1) ผู้นำแบบมุ่งงาน (Job Centered) ผู้นำชนิดนี้ให้ความสำคัญต่องาน โดย ถือว่าคนเป็นปัจจัยที่ จะนำมาใช้ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ ซึ่งจะต้องควบคุมดูแลอย่าง ใกล้ชิด และไม่ควรมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับลูกน้อง

2.2) ผู้นำแบบมุ่งคน (Employee Centered) ผู้นำชนิดนี้ให้ความสำคัญและเห็น คุณค่าของคนมีความเชื่อมั่นในตัวลูกน้องหรือผู้ตามจะไม่ขัดขวาง และคอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมให้ลูกน้อง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ ผู้นำตามลักษณะการยอมรับจาก กลุ่มหรือสังคมแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

2.2.1) ผู้นำตกทอด (Hereditary Leader) คือ ผู้ที่กลุ่มหรือสังคมให้การยอมรับในลักษณะที่เป็นการสืบทอด เช่น การได้รับตำแหน่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือผู้ที่เป็นที่เคารพ นับถือของกลุ่มหรือสังคม นั้นมาก่อน

2.2.2) ผู้นำอย่างเป็นทางการ (Legal Leader) คือ บุคคลที่กลุ่มหรือสังคมให้การยอมรับในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ

2.2.3) ผู้นำตามธรรมชาติ (Natural Leader) คือ ผู้นำที่กลุ่มหรือสังคมยอมรับสภาพการเป็นผู้นำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้เป็นผู้นำกลุ่มไปสูเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ และผู้นำก็ปฏิบัติไปตามธรรมชาติไม่ได้มีการตกลงกันแต่ประการใด

2.2.4) ผู้นำลักษณะพิเศษ หรือผู้นำโดยอำนาจามิ (Charismatic Leader) คือ ผู้ที่ได้รับการยอมรับ จากกลุ่มหรือสังคมในลักษณะที่เป็นเพราะความศรัทธาทั้งนี้เนื่องจากมีความเคารพเชื่อถือเพราะบุคคลนั้น มีคุณสมบัติพิเศษที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

2.2.5) ผู้นำสัญลักษณ์ (Symbolic Leader) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับในลักษณะที่เป็นเพราะบุคคลนั้นอยู่ในตำแหน่งหรือฐานะอันเป็นที่เคารพยกย่องของคนทั้งหลาย

3) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) เป็นแบบที่ดีที่สุด ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยยึดถือความคิดเห็นของกลุ่มเหนือความคิดเห็นของตน มีลักษณะการบริหารงานดังนี้

3.1) เปิดโอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้ใช้ความคิด ความสามารถ มีความสร้างสรรค์ ความคิดเห็นและเลือกวิธีปฏิบัติงานของตนเองได้

3.2) จัดสรรแบ่งงาน และมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบดำเนินการตามความเหมาะสม

3.3) ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน เกิดความร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจังและเต็มใจ นั่นก็คือเกิดการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานในที่สุด

สำหรับผู้นำแบบประชาธิปไตยนี้เป็นลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่สุด มีผู้นำจำนวนมากที่นิยมการนำแบบประชาธิปไตย คือ เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาฟังความคิดเห็น คำนิยามถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา เน้นดูแลและมีสัมพันธ์ภาพของคนมากกว่าเน้นงาน เพื่อจูงใจให้คนทำงานได้ตามเป้าหมาย ลักษณะผู้นำประเภทนี้เหมาะกับการ

ปกครองพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถ มีการศึกษาสูงเพราะการให้อิสระในการออกความเห็นจะทำให้เขาพอใจและพร้อมที่จะทำงานที่ตนได้ออกความเห็นไป และผู้ได้บังคับบัญชาจะให้ความยกย่อง รักใคร่ เกรงใจแต่มิใช่เกรงกลัว ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้นำแบบอัตตาริปไตยที่ผู้ได้บังคับบัญชาเกรงกลัวแต่ไม่เกรงใจ

ผู้นำ เป็นตัวแทนขององค์การทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ในระดับใดย่อมจะต้องเป็นตัวแทนขององค์การในด้านการตัดสินใจ การประชาสัมพันธ์ การประสานงานในองค์การ การควบคุมดูแล อำนาจความสะดวก ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกองค์การ อาทิ เปิดปิดงาน เป็นประธานงานพิธีหรืองานมงคลต่าง ๆ และช่วยประสานงานภายในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำหรือหัวหน้าจะต้องทำหน้าที่ใกล้เคียง ประนีประนอม ประสานความแตกแยกหรือเป็นกันชน ระหว่างความขัดแย้งของบุคคลในองค์การ ทั้งยังสร้างบรรยากาศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในองค์การ ถ้าผู้นำสามารถสร้างบรรยากาศเช่นนี้ได้ในที่ทำงาน ย่อมทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความร่วมใจในการทำงาน มีความรักและความผูกพันต่องานและองค์การ ผลงานจะออกมามีประสิทธิภาพสูง และการสร้างบรรยากาศในที่ทำงาน เช่น วางตัวเป็นผู้ร่วมงานมิใช่เป็นนาย ให้ผู้ได้บังคับบัญชาปรึกษาหารือได้ เสนอแนะความคิดเห็นได้ หรืออาจมีสัญลักษณ์ร่วมกัน เช่น สัปดาหฺละ 1 วัน ให้ทุกคนใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองสีเดียวกันหรือจัดงานแข่งขันกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีปีละครั้ง เป็นต้น ผู้นำทำการบริหารงานในองค์การตามเป้าหมายที่ตนเองรับผิดชอบโดยตรง เช่น เป็นผู้วางนโยบายหรือวางแผนจัดองค์การ จัดบุคคลเข้าทำงานตามความเหมาะสม อำนาจความสะดวก ในการปฏิบัติงานประสานงาน ติดตามควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงาน และทำหน้าที่ให้คุณให้โทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้าจะต้องสามารถมีอำนาจในการให้คุณและโทษแก่ลูกน้องได้ มิฉะนั้นแล้วจะขอความร่วมมือจากลูกน้องมิได้ เช่น ถ้าลูกน้องทำดีมีผลงานก็ควรจะให้กำลังใจ หรือตอบแทนน้ำใจและความดีตามความเหมาะสม อย่าฉกฉวยความดีหรือผลประโยชน์จากลูกน้อง ในทางตรงกันข้ามลูกน้องที่ขาดความรับผิดชอบขาดความร่วมมือ กระทำผิดวินัยหรือทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์การอย่างจงใจ ตักเตือนแล้วก็ยังมิพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ผู้นำไม่ควรละเลยจะต้องพิจารณาลงโทษหนักเบาตามระเบียบ เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่น ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา หัวหน้าจะต้องมีความรู้ความสามารถในงานที่ตนรับผิดชอบ เมื่อลูกน้องเกิดความไม่เข้าใจในการปฏิบัติงานหรือเกิดอุปสรรคในการทำงาน จะต้องไม่ดูเฉย และหาวิธีการช่วยแก้ไขปัญหาลูกน้องหรือให้คำแนะนำที่เหมาะสม เพื่อให้เขาสามารถดำเนินการต่อไปได้ (สมพิศ สุขแสน, 2554)

2.4 แนวคิดทุนทางสังคม

แนวคิดทุนทางสังคม ความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม ถือได้ว่าเป็นความต้องการพื้นฐานประการหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในเอเชีย และถูกหยิบยกมาเป็นกระบวนทัศน์สำคัญ ประการหนึ่งในโลกวิชาการของประเทศที่ค่อยพัฒนาและกำลังพัฒนา เช่นไทยเมื่อไม่นานมานี้ ภายใต้อิทธิพลของกระบวนทัศน์ใหม่นี้ว่า “ทุนทางสังคม”

ทุนทางสังคมมีการนิยามและกำหนดคุณสมบัติไว้มากมาย หลากหลายตามวัตถุประสงค์และมุมมองของนักวิชาการและผู้สนใจในสาขาต่าง ๆ โดยหลักคิดเบื้องต้น ทุน คือ แรงงานที่ถูกสะสมในรูปแบบที่ถูกทำให้เป็นวัตถุหรือถูกรวมไว้กับ ปัจเจกชนหรือกลุ่มของปัจเจกชน ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาสามารถจัดสรรพลังทางสังคมในรูปแบบของแรงงานที่เป็นรูปธรรม หรือแรงงานที่อยู่ในตัวบุคคล (Bourdieu, 1997, p. 46) ทุนจึงเป็นมรดกที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง สามารถเปลี่ยน รูปได้ มีลักษณะที่ทั้งสัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ รวมทั้งเป็นปัจจัยในการกำหนด ตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม (Positions) และความเป็นไปได้ของตัวแสดงหรือ ปัจเจกบุคคลในการเข้าไปอยู่สนาม (Field) ต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ทางสังคม จากนิยามข้างต้น “ทุน” จึงมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสที่เลื่องชื่อของยุคสมัย ปีแอร์ บูร์ดิเอด (Pierre Bourdieu) จึงได้แบ่งทุน ออกเป็น 4 แบบ คือ (Bourdieu, 1997, pp. 46-75)

1) ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) ประกอบด้วย ทุนตามความหมาย ของมาร์กซ์ ที่รวมถึงการครอบครองในทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มความสามารถ ของตัวแสดงในสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถเปลี่ยนรูปไปเป็น “เงิน” ได้อย่าง ตรงไปตรงมาและทันทีทันใด ทุนเศรษฐกิจอาจถูกทำให้เป็นสถาบันได้ในรูปของ สิทธิในทรัพย์สิน

2) ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) มี 3 รูปแบบ คือ

2.1) ทุนที่รวมอยู่ในสภาวะ (Embodied State) คือ อยู่ในรูปของแนว กิริยาของร่างกายและจิตใจที่คงทนถาวร มักปรากฏในรูปแบบของวัฒนธรรม ต้องใช้ระยะเวลาในการสะสมและรวมกันเป็นรูปเป็นร่าง ทุนรูปแบบนี้สามารถเปลี่ยน ความมั่งคั่งภายนอกหรือที่อยู่ในรูปวัตถุ ให้กลายเป็นทุนที่อยู่ในตัวคนได้ ทุนวัฒนธรรมรูปแบบนี้จะถูกสืบทอดด้วยการส่งผ่านกรรมพันธุ์ ซึ่งเป็นการสืบทอดทุนในแบบที่ถูกซ่อนไว้ในปัจเจกชนและในชนชั้นได้ดีที่สุด โดยเวลาจะเป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมและทุนเศรษฐกิจ ความแตกต่างในการเป็นเจ้าของ ทุนวัฒนธรรมของแต่ละครอบครัว สามารถ เห็นได้ในช่วงอายุแรก ๆ ที่เริ่มทำการสะสมและส่งผ่าน ทุน และเมื่ออายุยิ่งมากขึ้น ทุนวัฒนธรรมที่ถูกสร้างและส่งสมอยู่ในตัวก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น

2.2) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปของวัตถุหรือที่เป็นรูปธรรม (Objectified State) ทุนวัฒนธรรมชนิดนี้มีคุณสมบัติมากมาย แต่นิยามได้เพียงแค่ว่าเป็นคุณสมบัติ ที่มีความสัมพันธ์กับทุนวัฒนธรรมในแบบที่ประกอบกัน ทุนชนิดนี้ถูกทำให้เป็นวัตถุ ในรูปของสื่อหรือสิ่งของ เช่น รูปภาพ งานเขียน หนังสือ พจนานุกรม อนุสาวรีย์ เครื่องมือ เครื่องจักร ฯลฯ การแสดงออกและสืบทอดได้ผ่านวัตถุ เช่น การสะสม ภาพวาด การสะสมทุนวัฒนธรรมชนิดนี้สามารถถูกส่งผ่านได้เหมือนกับทุน เศรษฐกิจ แต่สิ่งที่จะสามารถส่งผ่านและมองเห็นได้

2.3) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปสถาบัน (Institutionalization State) คือ ทุน ที่อยู่ในรูปของการทำให้เป็นวัตถุหรือรูปธรรม ที่ถูกจัดแยกออกมาจากปัจเจกบุคคล ทุนชนิดนี้อ้างอิงถึงคุณสมบัติเริ่มต้นของทุนวัฒนธรรม และจะถูกเข้าใจว่า คือ การ รับประกัน โดยแสดงออกในรูปของประกาศนียบัตร หนังสือรับรอง และการสอบ ทุนวัฒนธรรมชนิดนี้สามารถเปลี่ยนรูปภายใต้เงื่อนไขเฉพาะได้ คือ อาจเปลี่ยนรูป เป็นทุนเศรษฐกิจ หรืออาจถูกเปลี่ยนรูปให้กลายเป็นสถาบันในรูปของคุณสมบัติ ทางการศึกษา

3) ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นผลรวมของทรัพยากร การกระทำ หรือคุณงามความดี โดยปริมาณ “ทุนทางสังคม” ของปัจเจกบุคคลจะมากน้อย เพียงไร ขึ้นอยู่กับขนาดของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่สามารถระดมมาได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ และปริมาณของ ‘ทุน’ ที่ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของและแสดงความ เป็นเจ้าของอย่างถูกต้อง ทุนทางสังคมจึงประกอบด้วย

3.1) ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มและเครือข่าย ของสังคม จำนวนของทุนทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลเป็นเจ้าของ ขึ้นอยู่กับขนาด ของเครือข่ายการติดต่อสัมพันธ์ ที่ตัวแสดงจะสามารถระดมมาได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนั้น คุณภาพของทุนทางสังคมจึงถูกสร้างขึ้นจากผลรวมของการ มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแสดง มากกว่าจะเป็นเพียงแค่คุณภาพของกลุ่มเท่านั้น

3.2) การรวมตัวกันของความรู้ความเข้าใจและการยอมรับ (Cognition and Recognition) ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงสัญลักษณ์ และสามารถเปลี่ยนรูปไป เป็นทุนสัญลักษณ์ได้ (Symbolic Capital)

สำหรับ บูร์ดิเยอ ทุนทางสังคมถูกสร้างโดยอำนาจทางสังคมและต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดยรวมถึงความใกล้ชิดในสังคมด้วย การคงอยู่ของ เครือข่ายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น หรือที่เห็นกันอยู่นั้น มิใช่การดำรงอยู่อย่างนั้น อย่างเป็นธรรมชาติ หากแต่เป็นผลของความพยายามที่ไม่สิ้นสุดของสถาบัน ที่ต้องการคงและรักษาทุนทางสังคมนั้นไว้ การเพิ่มขึ้นของทุนทางสังคมจากความสัมพันธ์ที่มีอยู่ คือ รายละเอียดจำนวนมากประกอบกัน ที่ปัจเจกบุคคล ในฐานะวัตถุของความสัมพัทธ์นี้ได้ลงทุนไปด้วย ‘ทุน’ ซึ่งเป็นการลงทุนไปในวงสังคม (Sociability) ระยะยาว

ฉะนั้น คุณค่าของทุนทางสังคมจึงมาจากความ ไม่เท่าเทียมกันหรือการถูกกีดกันก่อนหน้า เพราะถูกสร้างขึ้นมาจากพันธะ หน้าที่ หรือความผูกพันทางสังคม ที่สามารถเปลี่ยนรูปไปภายใต้เงื่อนไข เฉพาะ คือ อาจ เปลี่ยนรูปไปเป็นทุนเศรษฐกิจ หรืออาจถูกเปลี่ยนรูปให้กลายเป็นสถาบัน ในรูป ของ ตำแหน่งทางสังคม (Title of Nobility)

4) ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) บัณฑิตบุคคลอาจรับรู้ถึงทุน สัญลักษณ์ได้จากการสัมผัสรับรู้และยอมรับว่ามีอยู่ เช่น ศักดิ์ศรี สถานภาพ อำนาจ ซึ่งสามารถได้มาจากเกือบทุกที่ ทุนสัญลักษณ์สามารถได้มาจากการที่ บัณฑิตบุคคลมีทุนเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน และหากมีทุนเศรษฐกิจมากพอ บุคคล ในสังคมก็จะรับรู้และยอมรับสถานะที่มั่งคั่ง เช่น การเป็นเจ้าของ หรือในอีก ทางหนึ่ง บัณฑิตบุคคลที่เป็นตัวแสดงในสังคมอาจใช้ทุนทางเศรษฐกิจที่ตัวเอง ครอบครองนำไปสร้าง ประโยชน์กับคนอื่น ๆ ด้วยการบริจาค การตั้งมูลนิธิ หรือ สมาคม ซึ่งจะทำให้สังคมรับรู้ในตัวบุคคล นั้นด้วยคำว่าคนดีของสังคมหรือ ผู้ใจบุญ (รุ่งนภา ขรรยงเกษมสุข, 2557)

ในบทความเรื่อง Rural School Community Center ซึ่งอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถพบเห็นได้ใน ชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น การสร้างมิตรภาพ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ความเห็นอกเห็นใจกัน การสร้างทุนทางสังคมก็เหมือนการดำเนินเศรษฐกิจ ที่จะต้องมีการสะสมทุนก่อน ดังนั้น การสร้างทุนทางสังคมได้ นั้นบัณฑิตชนก็ต้องสร้างมิตรภาพและต้องเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่โตกว่าครอบครัว (Hanifan, 1920) ทุนทางสังคมเป็นเสมือนทรัพยากรทาง ศีลธรรม (Moral Resource) และเป็นทรัพยากร ที่ใช้ไม่มีวันหมด เปรียบเสมือนเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) ที่มีใช้ของคนใดคนหนึ่งก็ใครจะ นำมาใช้แต่เพียงผู้เดียวหรือกีดกันไม่ให้ผู้อื่นใช้ (Hirschman, 1984)

ทุนทางสังคมเป็นสถาบันความสัมพันธ์ที่มีบรรทัดฐานหรือจารีต (Norm) กำหนดใน ระบบ ความสัมพันธ์ (World Bank, 1999) ทุนทางสังคมเป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norm) และเครือข่าย (Network) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพทาง สังคม โดยการส่งเสริม เกื้อหนุน การร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึง กระบวนการเกิดของทุนทางสังคมนั้น โดยเริ่มจากประชาชนในสังคมมีระบบคิด และค่านิยมที่ดี ร่วมกัน ดังนั้น ทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายส่งผลให้ 1) เพิ่มศักยภาพในการทำงานและช่วยลดต้นทุน ในการทำงานได้มากกว่าการทำงานแบบปัจเจกชน โดยมีแบบแผน กฎเกณฑ์ข้อบังคับ หรือ มาตรฐาน ในการปฏิบัติตนอยู่ในสังคม 2) เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันหรือต่างตอบแทน ทำให้ องค์กรชุมชนแข็งแกร่งและมีพลังมากขึ้น 3) เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่ายทำให้การ ติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็วและ 4) มีการนำความสำเร็จร่วมกันในอดีตมาใช้

ประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต ทูทางสังคมสามารถสั่งสม หรือบ่มเพาะขึ้นมาได้จาก แหล่งต่างๆ

ส่วนทุนทางสังคมในมิติด้านความรัก ฟุกุยามะ (Fukuyama, 1995) มีมุมมองเกี่ยวกับทุนทางสังคมว่า เป็น การประสานความร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของตน โดยอาศัยความไว้วางใจกัน เชื่อสัจต่อกัน เอื้อ อาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และต่างตอบแทนกัน ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงอาศัย บรรทัดฐานความไว้วางใจและความช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและ ส่งเสริมการใช้สันติวิธีได้มากขึ้น แหล่งทุนทางสังคมดังกล่าวนี้จะสะสมอยู่ภายใต้การเป็นเพื่อนบ้าน อาสาสมัครและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในด้านของ Putnam (1993) ได้นิยามว่าเป็นทุนที่สามารถเพิ่ม โอกาสในการบรรลุเป้าหมายของสังคมโดยอาศัยความเชื่อใจและจุดมุ่งหมายของสถาบัน ต้องอาศัยความ ร่วมมือระหว่างสมาชิกทั้งหลายในสังคม และ Putnam (2002 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2555) ได้เสนอระดับและรูปแบบ ของทุนทางสังคม ดังนี้

1) ทุนทางสังคมมี 2 ระดับ คือ (1) ทุนทางสังคมที่เป็นส่วนตัว (Private or Internal Social Capital) และ (2) ทุนทางสังคมที่เป็นสาธารณะ (Public or External Social Capital)

2) รูปแบบของทุนทางสังคม 4 แบบ

2.1) แบบเป็นทางการกับไม่เป็นทางการ (Formal vs Informal Social Capital)

2.2) แบบเหนียวแน่นกับบอบบาง (Thick vs Thin Social Capital)

2.3) แบบเน้นภายในกับภายนอก (Inward-looking vs Outward-looking)

2.4) แบบเปิดกับแบบปิด (Bridging vs Bonding Social Capital)

และทุนทางสังคมยังประกอบไปด้วย ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norm) และเครือข่าย (Network) การที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีความร่วมมือ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและมีความไว้วางใจกัน หรือที่เรียกว่าทรัพยากรทางศีลธรรม (Moral Resource) ทุนทางสังคมยังมีลักษณะเป็น สาธารณสมบัติ หรือเป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม ซึ่งจะมีข้อผูกมัด บรรทัดฐานและความไว้นื้อเชื่อใจที่จะสามารถและเปลี่ยนแปลงกันได้ Putnam (2002) การเชื่อมโยงของพุทนาม ทำให้เห็นถึง ภาระหน้าที่ที่แต่ละคนมีในสังคม เช่น มีจิตใจที่มุ่งมั่นที่จะเข้าไปช่วยเหลือกิจการสาธารณะต่าง ๆ หรือ เรียกว่าเครือข่ายชุมชน เป็นขั้นตอนที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ หรือจะกล่าวได้ว่าเครือข่ายชุมชน นำไปสู่ทุนทางสังคมและความสำเร็จที่เป็นทางการผ่านการประชุม ประชาคม หรือการประชุมที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ออกความคิดเห็นหาทางออก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

จากพัฒนาการของทุนทางสังคมในโลกตะวันตกที่กล่าวมา ต่างเน้นคล้ายคลึงกันว่า ทุนทางสังคมคือ รูปแบบความสัมพันธ์ ที่ตั้งบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การมีปทัสถาน (Norm) การเกื้อกูล ช่วยเหลือกันของกลุ่ม/เครือข่าย ที่สามารถต่างตอบแทนกัน

ในช่วงปี 2520 นักคิดสำนักวัฒนธรรมชุมชนคนสำคัญ เช่น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) ได้ชี้ให้เห็นคุณค่าของวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ชุมชน และวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อพึ่งพิงช่วยเหลือกัน ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นหลักที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา อันช่วยส่งผล ก่อให้เกิดความเติบโตของแนวคิดทุนทางสังคมในสังคมไทย

ทุนทางสังคมปรากฏตัวอย่างแพร่หลายขึ้นในสังคมไทยในช่วงเกิดวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ ช่วงปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา โดยเริ่มจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF.) (วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548) ซึ่งเน้นถึง การนำทุนในชุมชนที่ถือเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง อันได้แก่ ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การหลอมจิตใจ หลอมความคิดและทักษะในการจัดการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนกลุ่มถึง ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหา ทุนทางสังคมเป็นส่วนสำคัญทำให้ผู้มีส่วนร่วมได้ทำงานร่วมกันอย่างราบรื่นและบรรลุ ถึงจุดมุ่งหมาย” สำหรับแนวคิดทุนทางสังคมได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในมิติของเครือข่าย (Networks) โดยกำหนดลักษณะของทุนทางสังคมที่ใช้ในการวิเคราะห์ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) ความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่รู้จักกัน (Bonding Social Capital) เป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเดียวกัน ระดับเครือญาติ เพื่อนฝูง เพื่อนบ้านใกล้เคียง มีความใกล้ชิดระดับบุคคลสูง ซึ่งเครือข่ายของความสัมพันธ์รูปแบบนี้ อาจมีลักษณะเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร โดยชุมชนเครือข่ายโดยการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์

2) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่น ๆ ภายนอกชุมชน (Bridging Social Capital) เป็นความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลอื่นที่มาเกี่ยวข้องและหลากหลายมากขึ้น

3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานราชการ (Linking Social Capital) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานราชการ

ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้หล่อหลอมสั่งสมขึ้นมาเกิดเป็นบรรทัดฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทุนขั้นพื้นฐานของสังคมที่ช่วยเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน โดยอาจกล่าวได้ว่าทุนทางสังคมเป็นทรัพย์สินสาธารณะที่มีค่า ยิ่งคนในสังคมร่วมใช้ ร่วมบริโภคมากขึ้นเท่าไรก็จะยิ่งก่อให้เกิด

ประโยชน์เพิ่มพูนแก่ประเทศมากขึ้นเท่านั้น (ศุภานัน ลีทธิเลิศ, รสสุคนธ์ มกรมณี, มาลี พัฒนกุล และชัยวัฒน์ จิวพาณิชย์, 2553)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุริยันต์ สุวรรณราช (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 15 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละองค์กรในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสิทธิภาพ 3) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลของแต่ละองค์กรในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย 4) เพื่อวิเคราะห์วิธีการบริหารที่มีประสิทธิภาพของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

สำหรับระเบียบวิธีการศึกษานั้นเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายอำนาจนำไปวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถามของผู้นำชุมชนและประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 15 องค์กร ซึ่งเป็นประธานสภา อบต. 6 คน ประธานบริหาร อบต. 5 คน ปลัด อบต. 15 คน รวมทั้งหมด 9 คน โดยมีกรอบของการศึกษาที่เน้นแนวคิดมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจให้ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ต้นแบบในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 15 จังหวัด 15 องค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษา พบว่า วิธีการบริหารของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ต้นแบบทั้ง 15 องค์กร มีวิธีการบริหารที่ใช้หลักการเดียวกัน โดยผ่านกระบวนการสำคัญ ๆ 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การรับรู้ข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 การประชุมประชาคมหมู่บ้าน ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

ในด้านความเป็นอิสระในการปกครองตนเองเพิ่มขึ้นทำให้รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. เกิดขึ้นทั่วประเทศเป็นจำนวนมากประมาณ 6-7 พันองค์กรหลังจากนั้นแต่ละ อบต. ได้พยายามปรับปรุงรูปแบบและวิธีการบริหาร อบต. รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความหลากหลายทั้งวิถีคิดและวิถีปฏิบัติจนเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับรางวัลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหลักการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล ที่ดีเกิดขึ้น

ในหลายจังหวัดของประเทศ เพราะฉะนั้นการกำหนดประเด็นในการศึกษาจึงเน้นที่วิธีการบริหารของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการคาดหวังองค์ความรู้ใหม่ในด้านกระบวนการของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะฉะนั้นขอบเขตของการศึกษาจึงจำกัดไว้ตาม พ.ร.บ.สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ.2542 และต้องเป็น อบต. ต้นแบบในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศ ไทยระหว่างปี พ.ศ.2540-2546 จำนวน 15 อบต. คือ อบต. คือ อบต.ทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม อบต.บางโหนด อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร อบต.บางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อบต.บ้านปรก อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม อบต.บ้านหม้อ อำเภอมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี อบต.บ้านอิฐ อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง อบต.พระงาม อำเภอมืองพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อบต.พุกม่วง อำเภอมืองพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี อบต.วังลึก อำเภอมืองสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี อบต.สาริกา อำเภอมืองนครนายก จังหวัดนครนายก อบต.เสื่อโฮก อำเภอมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท อบต.หินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อบต.คานหาม อำเภอมืองอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นอกจากผลของการศึกษาจากการวัดระดับประสิทธิภาพของการรับรู้ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนของในแต่ละแผนการพัฒนาของหมู่บ้าน ตำบล ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาสังคม ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านการพัฒนาสาธารณสุข ด้านการพัฒนาการเมืองและการบริหาร ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้ว ล้วนแต่มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากก่อนไปทางมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน

กล่าวโดยสรุปทั้งวิธีการบริหารของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแบบทั้ง 15 องค์กรณ์นั้น เป็นการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

กตัญญู แก้วหานาม (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล:ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลนครขอนแก่นกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และเทศบาลนครขอนแก่น
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และเทศบาลนครขอนแก่น
- 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์และเทศบาลนครขอนแก่นและ 4) ศึกษาเปรียบเทียบการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ระหว่างเทศบาลเมืองกับเทศบาลนครระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครขอนแก่น 397 คน เขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 394 คน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลมากกว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ รูปแบบวิธี การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร จะมีลักษณะคล้ายกัน เช่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้นในการจัดทำแผนเท่านั้น การจัดเวทีประชาคมกลายเป็นเสมือนพิธีการ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม การประเมินผลการปฏิบัติแผนต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการตามแผนการขาดแคลนบุคลากรในสาขาที่จำเป็น เช่น สัตว์แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข ฯลฯ ในส่วนของการเปรียบเทียบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลระหว่างเทศบาลนครขอนแก่นกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า เทศบาลนครขอนแก่นมีปัจจัยที่เอื้อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลได้มากกว่าเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เนื่องจากเทศบาลนครขอนแก่นมีสภาเมือง และการพยายามถ่ายโอน ภารกิจต่าง ๆ ให้ชุมชนรับไปดำเนินการเอง แยกเป็น 12 ภารกิจ เกิดการจ้างแรงงานในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ และดำเนินการตามที่ชุมชนต้องการเอง โดยได้งบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลกระตุ้นให้ประชาชนพยายามเข้ามามีส่วนร่วมเพราะประชาชนมีส่วนได้เสีย

วิชาญ ฤทธิธรรม และคณะ (2564) บทความวิชาการ “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร” เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนและบุคลากรในองค์กรร่วมกันรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนการดำเนินงาน และข้อบัญญัติอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ การกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ชุมชนของตนเอง

สามารถเข้าถึง และรับข้อมูลข่าวสารการบริหารงานและนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลนคร สกลนคร และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงาน และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน รวมถึงการนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรในองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดทักษะและเห็นความสำคัญในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ การบริหารงานขององค์กรมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นต่อไป

สมบัติ นามบุรี (2562) บทความวิชาการนวัตกรรมการบริหารจัดการ พบว่า องค์กรที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนางานที่ชัดเจนว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์กร หน่วยงาน รวมถึงความก้าวไกลของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

พิรณัฐ สิงห์พันธ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมในการจัดการสถาบันการเงินชุมชน กองทุนหมู่บ้านหนองยางหมู่ที่ 5 ตำบลซำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า ทูทางสังคมของหมู่บ้านหนองยางมี 3 ทูทางสำคัญ ได้แก่ ทูทางสังคมในรูปแบบบรรทัดฐานทางสังคม ทูทางสังคมในรูปแบบเครือข่าย ทูทางสังคมในรูปแบบองค์กรชุมชน ที่ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน ความไว้วางใจและเครือข่ายที่สะท้อนผ่านกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน กิจกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน “หนองยางคัพ” กิจกรรมการตรวจเยี่ยมบ้านของกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และกิจกรรมการจัดงานวันสงกรานต์ของหมู่บ้านหนองยาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทูทางสังคมกับการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน กองทุนหมู่บ้านหนองยาง พบว่า ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อการจัดการสถาบันการเงินชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองยาง มี 2 ประการ คือ 1) ทูทางสังคมภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันการเงินชุมชน

ในการให้ความร่วมมือในการดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านหนองยาง ที่ให้ผู้นำที่เป็นผู้วิสัยทัศน์ในการบริหาร มีความซื่อสัตย์ เสียสละ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เป็นผู้นำที่สร้างระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและมีคุณภาพ ก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน มีความคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี 2) การมีความไว้วางใจต่อคณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชนในการบริหารการเงิน ทำให้คนในชุมชนนำเงินมาฝากเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น และส่งเสริมความเข้มแข็งให้สถาบันการเงินชุมชน

ประพันธ์ สารานพกุล (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลในการพัฒนาท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 จะแสดงบทบาทในการตราข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ด้วยการอภิปรายแสดงความคิดเห็นทั้งในที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล สำหรับการตราข้อบัญญัติทั่วไป ที่ไม่ใช่งบประมาณรายจ่ายประจำปี มีการแสดงบทบาทน้อยมากแต่จะอภิปรายทั่วไปในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลเพื่อแสดงบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร การตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารนอกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ไม่ค่อยแสดงบทบาทเท่าใด เนื่องจากปัจจุบันมีฝ่ายข้าราชการประจำ ร่วมกับภาคประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบอยู่แล้ว ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแสดงบทบาทโดยการรณรงค์ให้ความรู้ ชี้แนะแก่ประชาชนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 และสำหรับปัญหาอุปสรรคในการแสดงบทบาทการพัฒนาท้องถิ่น สรุปได้สองประการคือ 1) ด้านงบประมาณที่มีจำนวนจำกัด และด้านพื้นที่ดำเนินการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลและ 2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล มีข้อเสนอแนะว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ด้านสัดส่วนงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้จะเป็นอีกทางหนึ่งในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการแสดงผลของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลให้มากขึ้นได้

สมจินตนา คุ่มภัย (2553) ศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กร: กรณีศึกษาวิสาหกิจในประเทศไทย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรแบบวิสาหกิจทางการเงินในประเทศไทย และ 2) เปรียบเทียบความแตกต่างด้านวัฒนธรรมองค์กรระหว่างองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง ปานกลาง และต่ำด้วยวิธีสืบค้นหาสาเหตุหรือตัวแปรอิสระ คือ วัฒนธรรมองค์กรที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์หรือตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพขององค์กร โดยจำแนกวิสาหกิจออกเป็น 3 กลุ่ม คือ องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง ปานกลาง และต่ำ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) เป็นหลักศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานนั้นๆ ด้วยคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมองค์กรที่วิสาหกิจนั้นมีอยู่ว่าสอดคล้องกับวัฒนธรรมเชิงประสิทธิภาพที่ผู้วิจัยกำหนดไว้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือไม่ ได้แก่ 1) มุ่งผลสำเร็จ 2) มุ่งเน้นลูกค้า 3) สร้างนวัตกรรม 4) ให้ความสำคัญแก่ภาวะผู้นำ 5) จัดองค์การสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 6) ทำงานเป็นทีม 7) จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ลดการควบคุม 9) มีมาตรฐานจริยธรรมและรับผิดชอบต่อสังคมและ 10) มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย พบว่า วิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพสูงมีวัฒนธรรมองค์กรเชิงประสิทธิภาพมากกว่าวิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพปานกลางบางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ให้ความสำคัญแก่ภาวะผู้นำ 2) จัดองค์การสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและ 3) มีมาตรฐานจริยธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม และพบว่า วิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพสูงและปานกลาง มีวัฒนธรรมเชิงประสิทธิภาพทุกลักษณะมากกว่าวิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพต่ำ ประกอบด้วย 1) มุ่งผลสำเร็จ 2) มุ่งเน้นลูกค้า 3) สร้างนวัตกรรม 4) ให้ความสำคัญแก่ภาวะผู้นำ 5) จัดองค์การสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 6) ทำงานเป็นทีม 7) จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ลดการควบคุม 9) มีมาตรฐานจริยธรรมและรับผิดชอบต่อสังคมและ 10) มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรที่เป็นวิสาหกิจทางการเงินในประเทศไทย เนื่องจาก องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง มีวัฒนธรรมองค์กรมากกว่าองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ปานกลาง และต่ำ ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้คือ ผู้บริหารขององค์กรต้องตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร โดยกำหนดไว้ในกลยุทธ์ขององค์กรสื่อสารอย่างทั่วถึง แสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง (Role Model) แก่พนักงานเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร และนำวัฒนธรรมองค์กรไปปฏิบัติในงานประจำวัน รวมทั้งใช้กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์สร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พนักงานมีค่านิยมและ

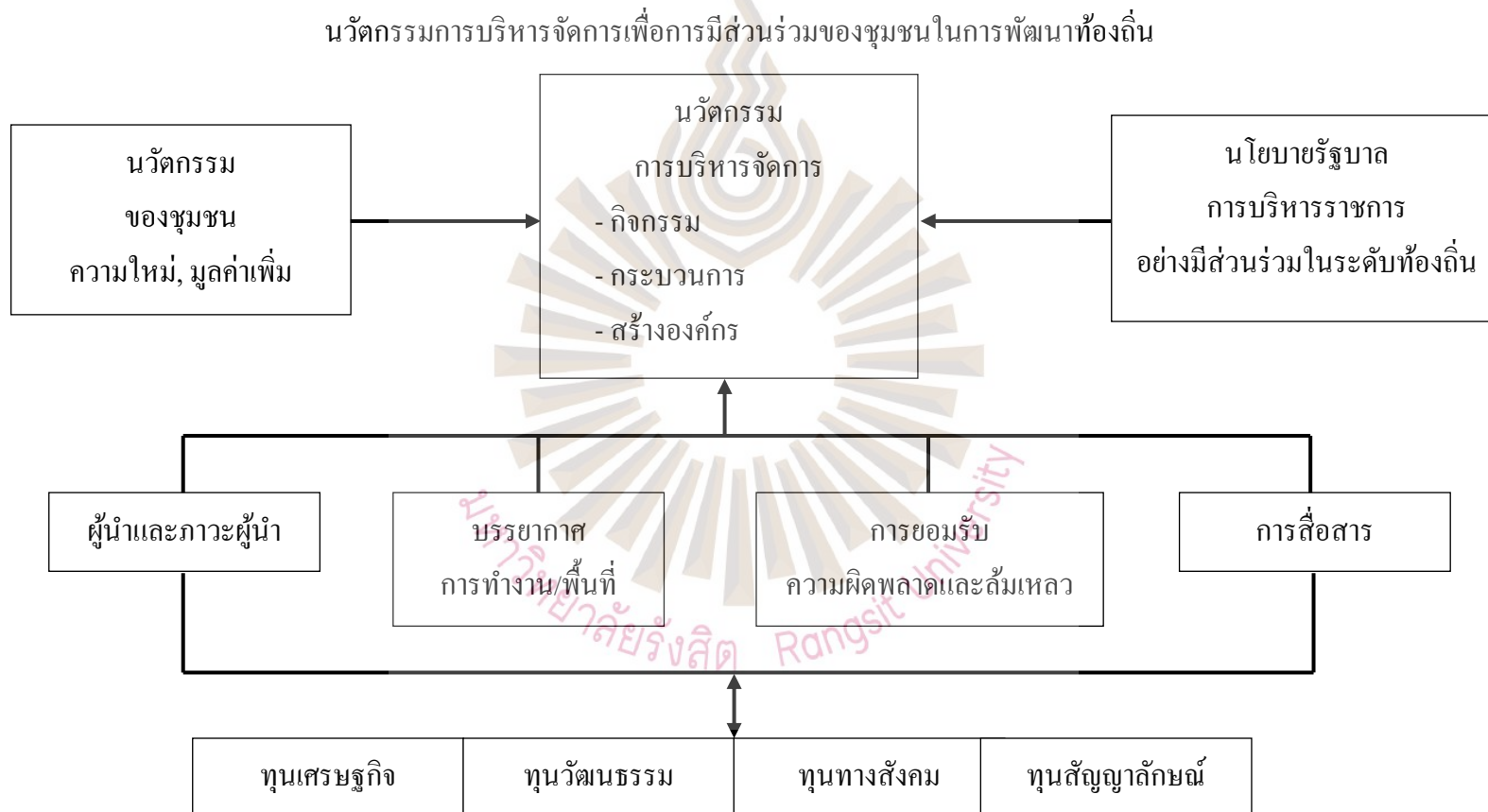
พฤติกรรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พนักงานมีค่านิยมและพฤติกรรมสอดคล้องกับวัฒนธรรมเชิงประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านการบริหารการพัฒนาและการปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในและภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์กร และปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตท้องถิ่น สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ข้างต้นจะสามารถตอบสนองหรือแก้ไขได้หรือไม่นั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องใช้ความเป็นผู้นำที่ดีในการจูงใจเพื่อระดมพลังความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สามารถนำให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ (Vision) และสื่อสาร ช่วยให้การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลหรือการทำให้องค์การดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน กระตุ้นการสร้างเสริมและปลดปล่อยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในองค์การ อีกทั้งสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อเนื่องให้แก่พนักงาน จึงจะสามารถค้นหาหนทางแก้ไข และขจัดปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้หมดไปและมีแนวทางพัฒนาให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและยั่งยืน

Schein (1985) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมองค์การและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนพฤติกรรมที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม และการสื่อสารแบบเปิด โดยปัจจัยที่ส่งเสริม แต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ค่านิยม บรรทัดฐาน และความเชื่อ ของแต่ละองค์กรซึ่งมีบทบาทสำคัญ

David (1997) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยได้ศึกษาในแง่การปฏิบัติกิจกรรมของผู้บริหารในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยได้จัดให้กลุ่มตัวอย่างมีการแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างรูปแบบขึ้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลเทคนิคการบริหารงานภายในองค์กร ที่มีความสลับซับซ้อน โดยมีการมุ่งปรับปรุงพัฒนาเปลี่ยนแปลงองค์กรไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” เป็นความพยายามในการอธิบายนวัตกรรมของความเป็นชุมชนที่มีแนวคิด 2 ประเด็นหลัก ๆ ที่ทำให้เป็นนวัตกรรมคือ ความใหม่และการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ ในงานวิจัยนี้ นวัตกรรมของชุมชนได้รับการบริหารจัดการใน 3 ส่วนหลัก ๆ คือ ด้านกิจกรรม ด้านกระบวนการ และการสร้างองค์กร ซึ่งนวัตกรรมการบริหารจัดการนอกจากจะเป็นนวัตกรรมชุมชนที่สร้างขึ้นโดยชุมชนแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐบาล สิ่งที่เป็นข้อสังเกตในงานวิจัยนี้คือ การสนับสนุนเชิงนโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปแบบมีส่วนร่วม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือใช้กระบวนการบริหารจัดการที่ให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น

ในการบริหารจัดการจะมีความเป็นนวัตกรรมได้ ตามแนวคิดของ Adaire ควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ นั่นคือ ผู้นำและภาวะผู้นำ บรรยากาศของการทำงานที่ทำให้เกิดนวัตกรรมมีลักษณะการทำงานในพื้นที่ที่มีความพิเศษ นวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการยอมรับ ถึงความผิดพลาดและความล้มเหลว แต่อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนและแบบฝึกหัดที่ทำให้มีการพัฒนาต่อและสุดท้าย คือ สิ่งที่สำคัญมากในการบริหารจัดการนวัตกรรม คือ การสื่อสาร

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีทุนของ Bourdieu (1997) ในการพิจารณา โดยที่ทฤษฎีทุนของบูร์ดิเยอร์แบ่งเป็น 4 ทุน ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนสัญลักษณ์ การนำทฤษฎีทุนในมิติต่าง ๆ เหล่านี้มาพิจารณานวัตกรรมการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่น เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ทุนทุกมิติมีความสำคัญในการสร้างนวัตกรรมชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตัวอย่างที่ชัดที่สุดคือทุนทางสังคม ซึ่งเป็นสถาบันความสัมพันธ์ที่มีบรรทัดฐานหรือจารีต (Norm) ระบบความสัมพันธ์ ลักษณะเด่นของทุนทางสังคม ได้แก่ ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norm) และเครือข่าย (Network) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพทางสังคม โดยการส่งเสริมเกื้อหนุน การร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเกิดของทุนทางสังคมนั้น โดยเริ่มจากประชาชนในสังคมมีระบบคิด และค่านิยมที่ดีร่วมกัน ดังนั้น ทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายส่งผลให้ 1) เพิ่มศักยภาพในการทำงานและช่วยลดต้นทุนในการทำงานได้มากกว่าการทำงานแบบปัจเจกชนโดยมีแบบแผน กฎเกณฑ์ข้อบังคับ หรือ มาตรฐาน ในการปฏิบัติตนอยู่ในสังคม 2) เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันหรือต่างตอบแทน ทำให้องค์กรชุมชนแข็งแกร่งและมีพลังมากขึ้น 3) เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่ายทำให้การ

ติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็วและ 4) มีการนำความสำเร็จร่วมกันในอดีตมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต ทูทางสังคมสามารถสั่งสม หรือบ่มเพาะขึ้นมาได้จากแหล่งต่าง ๆ

งานวิจัยนี้ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎี และได้รับการสนับสนุนด้วยปรากฏการณ์จากพื้นที่ซึ่งผู้วิจัยเลือกพื้นที่จากชุมชนที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้า ในปี 2559 เหตุผลที่เลือกชุมชนในกลุ่มนี้เพราะมีความเชื่อมั่นในกระบวนการคัดสรรของสถาบันพระปกเกล้า โดยเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า 3 ชุมชน และได้รับรางวัลจากกระทรวงมหาดไทย 1 ชุมชน รวมเป็นทั้งหมด 4 ชุมชน โดยปรากฏการณ์ทั้ง 4 ชุมชน ได้สะท้อนนวัตกรรมการบริหารจัดการและทุนทางเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนสัญลักษณ์ โดยใช้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการตัดสินใจและบริหารงานภาครัฐ และเปิดพื้นที่ให้ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนเอง โดยที่ภาครัฐมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพมีภูมิปัญญาชาวบ้าน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนได้ โดยชุมชนที่เป็นปรากฏการณ์หรือพื้นที่ (Field) ให้ศึกษาได้แก่ชุมชน 4 แห่ง คือ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสิงห์บุรี 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี 3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังสามหมอ อำเภอนาหว้า จังหวัดอุดรธานี และ 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” สำหรับในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอวิธีวิทยา (Methodology) ที่ใช้ดำเนินการหาความรู้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยกรอบเค้าโครงคำถาม และใช้วิธีการสังเกต (Observation) โดยการลงพื้นที่ใน 4 ชุมชนที่เป็นสนามของการศึกษา (Field Study)

อย่างไรก็ตามเนื่องจากหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีผู้นำที่เป็นทางการคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) และประกอบด้วยคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้แบ่ง การนำเสนองานในบทนี้ออกเป็น 3 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอถึงเกณฑ์ของการได้รับรางวัล เนื่องจากผู้วิจัยได้เลือกสนามของการศึกษาจากความเห็นชอบและการวินิจฉัยของการได้รับรางวัล ซึ่งในที่นี้คือสถาบันพระปกเกล้าและเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอบริบทของ อบต. ในลักษณะของชุมชนโดยมุ่งเน้นไปถึงเหตุผลของการที่แต่ละชุมชนได้รับรางวัล สำหรับส่วนสุดท้ายคือ ส่วนที่ 3 เป็นการนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอเนื้อหาในบทนี้เป็นดังนี้

- 3.1 เกณฑ์ของการตัดสินรางวัล
- 3.2 บริบทของชุมชนซึ่งเป็นสนามการวิจัย
- 3.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เกณฑ์ของการตัดสินรางวัล

3.1.1 รางวัลที่พิจารณาโดยสถาบันพระปกเกล้า

ในปี 2559 ได้มีโครงการนวัตกรรมจากสถาบันพระปกเกล้า ที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 (ประเภทโดดเด่น) ประกาศผล

รางวัลในปี 2560 กระบวนการคัดสรร โครงการนวัตกรรมเป็นไปอย่างมีระบบ แบบแผนและขั้นตอน จนทำให้สามารถคัดเลือกชุมชนที่มีความโดดเด่นในการจัดการบริหารจัดการที่สะท้อนรูปแบบใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

รางวัลพระปกเกล้าทองคำ เป็นรางวัลที่ริเริ่มขึ้นเพื่อเป็นแรงจูงใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้า มีการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารงานท้องถิ่นอยู่เสมอพร้อมเชิดชูเกียรติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสุดยอด ด้านความโปร่งใสและ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ และด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม นำนวัตกรรมทางการบริหารงานใหม่ ๆ พร้อมสู่การเป็นแบบอย่างแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย

1) หลักเกณฑ์การมอบรางวัลพระปกเกล้าทองคำ

เกณฑ์การมอบรางวัลพระปกเกล้าทองคำแบ่งเป็น 2 ลักษณะ โดยต้องผ่านเกณฑ์ ขั้นพื้นฐานก่อนจึงจะได้รับการพิจารณาเกณฑ์ขั้นนวัตกรรม ของรางวัลพระปกเกล้าทองคำในแต่ละประเภทรางวัลฯ ดังนี้

1.1) เกณฑ์ขั้นพื้นฐาน

1.1.1) การทุจริตคอร์รัปชัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีกรณีทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฟ้องร้องที่เกี่ยวข้องกับทุจริต คอร์รัปชัน อันเชื่อได้ว่ามีมูล, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่อยู่ ระหว่างการถูกพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง)

การประเมิน สอบถามข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, สำนักงาน ป.ป.ช., สำนักงาน ป.ป.ท.

1.1.2) การดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการตาม ภารกิจ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกระทำ ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ตามระเบียบ และกฎหมาย อาทิ จัดให้มีห้องข้อมูลข่าวสารบริการแก่ประชาชน ในท้องถิ่น รวมทั้งมีวิธีการหรือแนวทางที่ทำให้ข้อมูลทันสมัย และเข้าใช้บริการได้ง่าย, จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของท้องถิ่น ที่แสดงถึงการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนรายรับ-รายจ่ายของท้องถิ่น รวมทั้งมีการเผยแพร่ให้ประชาชนในท้องถิ่นรับทราบ, มีประกาศจัดซื้อจัดจ้าง ดิจิทัลประชาสัมพันธ์ ของหน่วยงาน หรือลงเว็บไซต์หน่วยงาน รวมทั้งมีการเผยแพร่ให้ประชาชนในท้องถิ่นรับทราบอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

พิจารณาจาก เอกสารข้อมูลเบื้องต้นที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่ง มา, ตรวจสอบเบื้องต้น จากเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ ข้อมูลเชิงประจักษ์ของ คณะกรรมการฯ

1.2) เกณฑ์ขั้นนวัตกรรม (Innovation) เกณฑ์รางวัล พระปกเกล้าทองคำขั้น นวัตกรรม พิจารณาดังนี้

1.2.1) ด้านความโปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวนโครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นมิติตความโปร่งใสในการบริหารงาน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีจำนวนโครงการหรือ กิจกรรมที่โดดเด่นอย่างเหมาะสม ไม่น้อยเกินไป และควรเป็น โครงการหรือกิจกรรม ซึ่งเป็นที่รู้จัก โดยทั่วไป, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ มีลักษณะ ต่อเนื่อง ให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ไม่ใช่เป็น ลักษณะชั่วคราว หรือเฉพาะกิจ, โครงการหรือ กิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ สะท้อนให้เห็นถึง ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ หรือเป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ ถ้ามีความเหมือนกับที่อื่นจะต้องสามารถบอกถึง ความแตกต่าง จากที่อื่น และบอกถึงลักษณะเฉพาะ ของตนเองได้, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ควรสะท้อนให้เห็น ถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง ซึ่งส่งเสริมหรือให้บทบาทของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ มิใช่ เพียงการรับประโยชน์เท่านั้น, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเสนอ ควรเป็นกิจกรรม ที่แตกต่างจากกิจกรรมที่ได้เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้า ความต่างนั้น อาจเป็นกิจกรรมใหม่ หรือมีการพัฒนากิจกรรมเดิมให้มีความต่อเนื่องยั่งยืนไม่หยุดอยู่กับที่

การประเมินพิจารณาจาก เอกสารข้อมูลเบื้องต้น ที่ให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นส่งมา, การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ ข้อมูลเชิงประจักษ์ของคณะกรรมการฯ, การสัมภาษณ์ อย่างไม่เป็นทางการกับประชาชน กลุ่ม หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, การเข้าพบผู้กำกับดูแล องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2.2) ด้านการเสริมสร้าง สันติสุขและความสมานฉันท์ จำนวนโครงการ หรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นมิติด้านการ เสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ และมีจำนวน โครงการหรือกิจกรรมที่ โดดเด่นอย่างเหมาะสม ไม่น้อยเกินไป, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ มีลักษณะ ต่อเนื่องให้ เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ไม่ใช่เป็นลักษณะชั่วคราว หรือเฉพาะกิจ, โครงการหรือ กิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ สะท้อนให้เห็นถึง ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ หรือเป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ ถ้ามีความเหมือนกับที่อื่นจะต้องสามารถบอกถึง ความแตกต่าง

จากที่อื่น และบอกถึงลักษณะเฉพาะ ของตนเองได้, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ควรสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ โดยมีได้พึงพาระบบการจัดการความขัดแย้งของระบบ ราชการ และมีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ควรเป็นการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ในเชิงป้องกัน การเกิดความขัดแย้งในพื้นที่ มีการให้ความสำคัญ กับบริบทหรือสภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ตามความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมหรือปัจจัยที่เป็นมูลเหตุเบื้องต้น หลังทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินกิจกรรมนั้นขึ้นมา, โครงการหรือกิจกรรมที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ควรเป็นกิจกรรม ที่แตกต่างจากกิจกรรมที่ได้เคยได้รับรางวัล พระปกเกล้า ความแตกต่างนั้นอาจเป็นกิจกรรมใหม่ หรือมีการพัฒนากิจกรรมเดิมให้มีความต่อเนื่อง ยั่งยืนไม่หยุดอยู่กับที่

การประเมินพิจารณาจาก เอกสารข้อมูลเบื้องต้น ที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งมา, การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบ ข้อมูลเชิงประจักษ์ของคณะกรรมการฯ, การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ ประชาชน กลุ่ม หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, การเข้าพบผู้กำกับดูแล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2.3) ด้านการเสริมสร้าง เครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม จำนวน เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอเป็นเรื่องที่ สะท้อนให้เห็นมิติด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม และมีจำนวนเครือข่าย หรือ กิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่นอย่างเหมาะสม ไม่น้อยเกินไป, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ มีลักษณะ ต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ไม่ใช่เป็นลักษณะชั่วคราว หรือเฉพาะกิจ, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ สะท้อนให้เห็น ถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือเป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ ถ้ามีความเหมือนกับที่อื่นจะต้องสามารถบอก ถึงความแตกต่างจากที่อื่น และบอกถึงลักษณะ เฉพาะของเครือข่ายตนเองได้, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ควรเป็น เครือข่าย ที่เกิดขึ้นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ริเริ่มให้เกิดเครือข่าย หรือกิจกรรม เครือข่ายขึ้น, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ต้องมีการ ดำเนินงานต่าง ๆ ให้เห็นเป็นรูปธรรม ไม่ใช่อยู่ในระยะเริ่มต้นหรือเริ่มก่อตั้งเครือข่ายเท่านั้น, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ มีการทำงาน ในลักษณะ Partnership เดิมเต็มซึ่งกันและกัน มีหน้าที่ร่วมมือกันอย่างชัดเจน ไม่ใช่ขับเคลื่อนงานไปได้ โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น, เครือข่ายหรือกิจกรรมเครือข่ายที่โดดเด่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเสนอ ควรเป็น กิจกรรมที่แตกต่างจากกิจกรรมที่ได้เคยได้รับ รางวัลพระปกเกล้า ความ

แตกต่างกันนี้อาจเป็น กิจกรรมใหม่ หรือมีการพัฒนากิจกรรมเดิมให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน ไม่หยุดอยู่กับที่

การประเมินพิจารณาจาก เอกสารข้อมูลเบื้องต้น ที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งมา, การลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ ของคณะกรรมการฯ, การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ ประชาชน กลุ่ม หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, การเข้าพบผู้กำกับดูแล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) กระบวนการประเมินและคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ

การประเมินและคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ อันเป็นรางวัลสูงสุดของสถาบันพระปกเกล้า ที่จะมอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศในด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีขั้นตอนหลัก ดังนี้

2.1) มีนาคม – กรกฎาคม 2559

2.1.1) ตรวจสอบรายชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้า 2 ครั้ง ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2554 - 2558)

2.1.2) เชิญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการตรวจสอบรายชื่อเข้าร่วมโครงการ

2.1.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบรับเข้าร่วมโครงการ และให้ข้อมูลกิจกรรมเบื้องต้น เพื่อการพิจารณาของคณะกรรมการฯ ตามแบบฟอร์มที่สถาบันฯ กำหนด

2.1.4) ตรวจสอบข้อร้องเรียนประเด็นการทุจริตในการดำเนินงานของอปท. ที่ผ่านคุณสมบัติขั้นแรก โดยทำการตรวจสอบข้อมูล จาก สตง., ป.ป.ช., ป.ป.ท. และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ต้องไม่มีเรื่องที่มีมูลแล้วที่มีการทุจริตจริง)

2.2) สิงหาคม – กันยายน 2559

2.2.1) คณะกรรมการฯ ลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อพิจารณาให้รางวัลพระปกเกล้าทองคำ ณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง โดยดำเนินการใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ลงพื้นที่พิจารณาการดำเนินงานตามประเภทรางวัลฯ ที่สมัคร ซึ่งเป็น โครงการและกิจกรรม ที่โดดเด่น ต่อยอด รวมถึงนวัตกรรมใหม่ที่แสดงถึงความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลพระปกเกล้าทองคำที่กำหนด

2) สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ

2.2.2) กลุ่มผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น
- 2) กลุ่มผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) กลุ่มภาคธุรกิจ เอกชน ในพื้นที่

2.3) กันยายน 2559

คณะกรรมการฯ นำผลการประเมินในทุกชั้นตอนที่ได้ดำเนินการมา เข้าร่วมหารือ เพื่อสรุปผลในที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณารางวัลพระปกเกล้าทองคำ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก โครงการนวัตกรรมที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ปีงบประมาณ พ.ศ.2559 (ประเภทโดดเด่น) ในเขตจังหวัดภาคกลาง จากการคัดสรรของสถาบันพระปกเกล้านี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ประเภทโดดเด่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) ในปีงบประมาณ พ.ศ.2559 ที่เป็นสนามการวิจัย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ประเภทโดดเด่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) ที่อยู่ในภาคกลาง ได้แก่

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (ได้รับรางวัลชมเชย)
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (ได้รับรางวัลชมเชย)
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร (ได้รับรางวัลชมเชย)

3.1.2 รางวัลที่พิจารณาโดยกระทรวงมหาดไทย

รางวัลที่จัดโดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยมีหลายรางวัล แต่สำหรับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีเกณฑ์และกระบวนการดังนี้

1) กระบวนการคัดเลือก

1.1) จังหวัดกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการคัดสรรฯ และแจ้งหลักเกณฑ์แนวทางให้อำเภอทราบเพื่อดำเนินการสรรหาตัวแทนหมู่บ้านเข้าร่วมการคัดสรรตามเกณฑ์ที่กำหนด อำเภอละ 1 หมู่บ้าน รวมทั้งสรรหากิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่นตามแนวทางที่กำหนด เพื่อส่งเป็นตัวแทนของอำเภอเข้าร่วมการจัดสรรฯ ด้วย

1.2) อำเภอแจ้งรายชื่อกิจกรรมที่ผ่านการคัดสรรส่งให้จังหวัด เพื่อทำ
กำหนดการตรวจเยี่ยม

1.3) อำเภอต้องส่งเสริม พัฒนากิจกรรมทุกประเภทให้ผ่านการรับรองมาตรฐาน
การพัฒนาชุมชน (มชช.)

1.4) การประกาศผล ให้จัดทำเป็นประกาศของจังหวัดและจัดทำใบประกาศ
เกียรติคุณหรือโล่รางวัลมอบให้หมู่บ้านฯ และกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น โดยจัดพิธีมอบรางวัลใน
การประชุมหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัดหรือในกิจกรรมอื่นๆตามที่จังหวัดเห็นว่าเหมาะสม

2) เกณฑ์การพิจารณา

2.1) เป็นหมู่บ้านที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน และ
จังหวัดได้ประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนเป็นอันดับ
แรก หรือหมู่บ้านที่หน่วยงานอื่น ๆ สนับสนุนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง
ต่อเนื่อง โดยต้องผ่านการประเมินตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกรมการพัฒนาชุมชน

2.2) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่
เป็นรูปธรรม

2.3) มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนที่เป็นรูปธรรมและสามารถ
ต่อยอดได้ เช่น การยกระดับรายได้ของครัวเรือนเป้าหมาย มีกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้น สามารถพัฒนาเป็นกลุ่ม
ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP หรือสามารถเชื่อมโยงกับบริษัท ประชารัฐรักสามัคคี จำกัด ได้

2.4) เป็นหมู่บ้านที่สามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชนเพื่อ
พึ่งตนเองได้ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

2.5) หมู่บ้านที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นแล้ว ให้คงรักษาสถานะดีเด่นไว้เป็นเวลา 5
ปี จึงจะมีสิทธิ์เข้ารับการคัดเลือกในระดับจังหวัดได้อีก

2.6) เป็นหมู่บ้านที่ผ่านการรับรองตามระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มชช.)
แล้วจังหวัดสามารถกำหนดหลักเกณฑ์การคัดสรรเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม โดยพิจารณาให้
สอดคล้องกับแนวทางการคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และพิจารณาให้ครอบคลุมการ
ดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชน ตลอดจนมีการใช้
ข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำแผนชุมชนได้อย่างเหมาะสม รวมถึงพิจารณาจากกิจกรรมตาม
ยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด ยุทธศาสตร์ของจังหวัดหรือกิจกรรมตามนโยบายของหน่วยงานราชการ
ต่าง ๆ โดยจังหวัดสามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวชี้วัดหลัก-ย่อย เพิ่มเติม หรือปรับปรุงได้ตาม
ความเหมาะสม พร้อมทั้งให้คำคะแนนให้ครอบคลุมทุกมิติ

หลักเกณฑ์รางวัลชุมชนบ้านวังนกไช้ จากกระทรวงมหาดไทย

ในปี 2557 บ้านวังนกไช้ ได้รับการพิจารณาจากจังหวัดสมุทรสาคร ให้เข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และดำเนินงานตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามขั้นตอน ดังนี้

1) สร้างแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านได้พิจารณาคัดเลือกแกนนำหมู่บ้านจำนวน 3 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในระดับจังหวัด โดยในหลักสูตรนั้นมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผู้นำการพัฒนาทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในชุมชน และสามารถนำการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สร้างความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปสู่สิ่งที่ชุมชนต้องการ หรือเป้าหมายที่กำหนดและได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อวิถีชีวิต และฝึกทักษะการเป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสมร่วมกัน เป็นการสร้างภาวะผู้นำ ด้วยกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกลุ่มสามารถนำไปเสริมสร้างพลังการเคลื่อนไหวของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือตามช่วงโอกาสวิกฤตต่าง ๆ ของชุมชน สามารถจัดระบบการบริหารจัดการของชุมชนไปสู่เป้าหมายของชุมชน

2) คัดเลือกครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้าน ที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมเป็นครัวเรือนต้นแบบ จำนวน 30 ครัวเรือน

2.1) ส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้คัดเลือกครอบครัวพัฒนาที่สมาชิกในครอบครัวมีคุณสมบัติและมีกิจกรรมสมควรเป็นแบบอย่าง และต้องการเข้าร่วมโครงการฯ สามารถขยายผลสู่ครอบครัวอื่น ๆ ด้วยการจัดให้เป็นจุดเรียนรู้ชุมชนได้ การคัดเลือกครอบครัวพัฒนามาเป็นต้นแบบและร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาดำเนินการโดยแกนนำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านการฝึกอบรมจากจังหวัด หรือหลักสูตรการพัฒนาแล้วร่วมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอกระทู้แม่แบน จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อแจ้งแนวทาง ในการพัฒนาหมู่บ้าน และคัดเลือกครอบครัวพัฒนาจากครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการซึ่งในระยะเริ่มต้น คัดเลือกได้ 30 ครัวเรือน ให้กระจายไปตามภายในหมู่บ้าน เมื่อพัฒนาเป็นครอบครัวต้นแบบได้แล้วจะได้ขยายผลสู่ครอบครัวอื่น ๆ บ้านเดียวกันได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน

2.2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหมู่บ้าน ได้เน้นให้ครอบครัวพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการฝึกวิเคราะห์ตนเอง จากการทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน ซึ่งนำไปสู่การรู้จักตนเองและพึ่งตนเอง และการวางแผนชีวิตเรียนรู้จากเครื่องมือการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด เพื่อให้ครอบครัวพัฒนามีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงสู่ระดับชุมชน และเรียนรู้เครื่องมือเกณฑ์ประเมิน ซึ่งเป็นเป้าหมายภาพรวมของการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการประเมินจัดระดับการพัฒนาหมู่บ้าน (ระดับที่ 1 พออยู่พอกิน ระดับที่ 2 อยู่ดีกินดี ระดับที่ 3 มั่งมีศรีสุข) และการประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน รวมทั้งการวางแผนในการไปศึกษาดูงาน

2.3) การไปศึกษาดูงานของครอบครัวพัฒนา โดยมีแกนนำหมู่บ้านและครอบครัวพัฒนา ได้ไปศึกษาดูงาน (บ้านพี่) มีจุดประสงค์เพื่อให้แกนนำหมู่บ้านและครอบครัวพัฒนาเห็นของจริงจากผลสำเร็จของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาหมู่บ้าน และนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเองได้ และต้องการปรับทัศนคติ ตั้งปณิธานและเสริมสร้างพลัง แต่ถ้าต้องการเรียนรู้การบริหารจัดการชุมชน ฐานเรียนรู้หรือกิจกรรมความสำเร็จของกลุ่มหรือของหมู่บ้าน (บ้านพี่) เมื่อครอบครัวพัฒนาผ่านการฝึกอบรมการศึกษาดูงานแล้ว ก็ได้มาจัดทำแผนชีวิตของครอบครัวเพื่อนำไปปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และช่วยกันวิเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ในการจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์ชุมชนและทำแผนชุมชนต่อไป

3.2 บริบทของชุมชนซึ่งเป็นสนามการวิจัย

จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุและชาวบ้านทั่วไป เล่าสืบต่อกันมาว่าเมื่อประมาณ พ.ศ.2390 ชาวบ้านแถบนี้ได้อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากขณะนั้นเมืองเวียงจันทน์มีความทุกข์กันดาร การทำมาหากินลำบาก ประชาชนอดอยาก ประกอบกับชาวลาวบางส่วนถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยของประเทศไทย เมื่อเดินทางผ่านมาถึงบริเวณพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ภูมิประเทศเหมาะสมกับการเพาะปลูก จึงตั้งรกรากตรงพื้นที่แห่งนี้ และจากสภาพที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านประกอบกับมีต้นข่อยขึ้นอยู่เรียงรายริมฝั่งแม่น้ำเป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “ตำบลท่าข่อย” ต่อมาได้มีการทำท่อน้ำเพื่อความสะดวกในการนำน้ำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภค รวมทั้งการค้าขาย ต้นข่อยจึงถูกทำลายและเกิดเป็น ท่อน้ำที่มีความสวยงามมองดูแล้วสบายตา สบายใจ แก่ผู้พบเห็น จึงมีการเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “ตำบลท่างาม” ตั้งแต่นั้นสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทางภูมิประเทศ ตำบลท่างาม เป็นที่ราบลุ่ม อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่และมีคลองชลประทานมหาราชเป็นแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเกษตร ไม่มีพื้นที่เป็นภูเขา ภูมิอากาศลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปแบ่งเป็นฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน-มกราคม

ในส่วนของเขตการปกครองตำบลท่างาม มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโลกขาม, หมู่ที่ 2 บ้านโลกขาม, หมู่ที่ 3 บ้านโลกขาม, หมู่ที่ 4 บ้านบางเล็ก, หมู่ที่ 5 บ้านเกาะแก้ว, หมู่ที่

6 บ้านท่าข่อย, หมู่ที่ 7 บ้านท่างาม, หมู่ที่ 8 บ้านบางตาโหม, หมู่ที่ 9 บ้านปลาไหล, หมู่ที่ 10 บ้านหัวดง, หมู่ที่ 11 บ้านโพธิ์สำนัก ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีบริการด้านการศึกษา สาธารณสุข ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรการปศุสัตว์ ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมประชาชนตำบลท่างามส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีและงานประจำปี เช่น งานประเพณีไหว้พระหลวงปู่โตะวัดกำแพง หมู่ 2, งานประเพณีทำบุญหลวงพ่อบุชา หมู่ 2, งานประเพณีไหว้พระวัดแจ้ง หมู่ 7, งานประเพณีทำบุญกลางหมู่บ้าน หมู่ 8

การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม มีนายฐิติพงศ์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 23 คน โดยที่ทุกคนร่วมกันทำงานกันเป็นทีม มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีหลักการในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน คือ ทำงานยึดในระเบียบกฎหมาย ความถูกต้อง ซื่อสัตย์ มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด

3.2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (ได้รับรางวัลชมเชย)

ตำบลนาพันสาม ในอดีตนั้นคือตำบลนาเกลือ ในสมัยนั้นนาเกลือขึ้นอยู่กับตำบลท่ามะโรง เพราะเป็นตำบลไม่ใหญ่นัก ประชากรของตำบลนาเกลือก็มีน้อย ประกอบกับการตั้งกำนันก็มีแต่ผู้มีอิทธิพลมาก ขาดความสามัคคีกัน ทางอำเภอจึงให้ไปขึ้นกับตำบลท่ามะโรงไปก่อน ครั้นต่อมาคนในตำบลนาเกลือมากขึ้น อำเภอจึงตั้งเป็นตำบล ขึ้นกับอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้ย้ายไปขึ้นกับอำเภอเมือง เนื่องจากการเดินทางไม่สะดวก ไม่มีถนน มีแต่ทางคนเดินเท่านั้นและทางเรือ และการเปลี่ยนแปลงเป็น ตำบลนาพันสามนั้นด้วยเหตุ 2 ประการ 1) ตำบลนาพันสามนั้น ในอดีตสมัย มีผู้เล่าว่า มีนาอยู่ 3,000 ไร่ จึงตั้งตำบลตามนั้น 2) ตำบลนาพันสาม คงจะตั้งตำบลตามความเจริญของหมู่บ้านนั่นเอง เมื่อหมู่บ้านใดมีคนอยู่มากและเป็นหมู่บ้านที่เจริญกว่าหมู่บ้านอื่นในเขตนั้น ก็ยกหมู่บ้านนั้นแหละขึ้นเป็นตำบล ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง

สภาพภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม

ด้านการเมือง/การปกครอง ตำบลนาพันสามเป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 24 ตำบล ของอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 25.040 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 15,650 ไร่) ได้รับการ

แต่งตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อปี พ.ศ.2539 มีประชากรทั้งหมด 3,755 คน เป็นชาย 1,796 คน เป็นหญิง 1,959 คน มีจำนวนครัวเรือน 933

สภาพเศรษฐกิจและสังคม อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา เลี้ยงสัตว์ และประกอบอาชีพทำขนมหวาน เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนาพันสามเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะต่อการเกษตรกรรม ตำบลนาพันสามมีแหล่งน้ำธรรมชาติ การนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลนาพันสามนับถือศาสนาพุทธ ประเพณีและงานประจำปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสามคือประเพณีลอยกระทงและประเพณีแข่งขันเรือมาด การละเล่นพื้นบ้านวัวเทียมเกวียน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลนาพันสามมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการทำไม้/ทำฝา/ทำบ้านทรงไทย ด้านการปั้นหัวสัตว์ ด้านการจักสาน (ทำบ่อบัว, ชุ่มไก่, ช้อง, ตะแกรง) ด้านการทำไข่เค็ม ด้านการทำน้ำตาลโตนด ด้านการทำยา/หมอกกลางบ้าน ด้านการทำพิธีกรรม/ทำขวัญนาค ด้านการทำเรือมาด

การคมนาคมขนส่งของตำบลนาพันสาม สามารถติดต่อระหว่างชุมชนได้สะดวกโดยทางรถยนต์ เป็นถนนลาดยางสภาพถนนใช้การได้ดี การจราจรและถนนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันการจราจรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม ไม่มีปัญหาการจราจรติดขัดแต่จะมีปัญหาในเรื่องของรถยนต์เพื่อการเกษตร รถไถเดินตาม รถเกี่ยวนวด ซึ่งจะไม่ค่อยมีไฟส่องสว่างทำให้มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ทางสายหลักช่วงผ่านกลางหมู่บ้าน ทางแยกต่าง ๆ และด้วยน้ำหนักรถที่มากการสัญจรส่งผลให้ถนนได้รับความชำรุดเสียหาย สภาพถนนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม ถนนส่วนใหญ่ภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนเข้าพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นถนนลูกรัง มีไฟฟ้าใช้ทั้งหมดเต็มพื้นที่ทุกหมู่บ้าน

การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม โดยมีนายประสิทธิ์ รวมสิน ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 20 คน โดยทุกคนทำงานด้วยความสามัคคี โดยยึดหลักความถูกต้อง ยึดตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กร

3.2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร (ได้รับรางวัลชมเชย)

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2539 จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดยใช้ชื่อตามชื่อตำบลที่มาจากหมู่บ้านแรกของตำบลนั้น คือ วังหามแห โดยมีประวัติเล่าขานถึงชื่อที่มาของวังหามแห ดังนี้

ประมาณก่อนปี พ.ศ.2497 สถานที่นี้ยังเป็นป่าดงดิบ ซึ่งอุดมไปด้วยไม้มีค่า และสัตว์ป่านานาชนิด ต่อมาเมื่อมีผู้เข้ามาล่าสัตว์ ตัดไม้ และหาของป่า ได้พบกับความอุดมสมบูรณ์ของป่าและดิน จึงได้บอกเล่ากันต่อ ๆ ไป และชักชวนกันเข้ามาบุกเบิกสร้างถางป่าจับจองที่ดินทำกินผู้ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งเป็นคนแรก ชื่อ นายปิ่น กลิ่นรอง กับกลุ่มนายเชย กลิ่นรอง นายคำ พักเทศ นายผล พักเทศ เข้ามาเมื่อพ.ศ. 2497 เดิมท้องที่นี้ขึ้นกับบ้านหลวงหมู่ที่ 4 ตำบลสลกบาตร อำเภอลำปางบุรี เมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงได้แยกตำบลสลกบาตรออกเป็นตำบลโค้งไผ่ กับตำบลดอนแดง โดยหมู่บ้านวังหามแห เป็นหมู่ที่ 6 ขึ้นกับตำบลดอนแดง ชาวบ้านได้เลือกนายแสง ยอดกลิ่น เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

สาเหตุที่ชื่อบ้าน วังหามแห นั้น เดิมทีในลำคลอง (หน้าโรงเรียน-บ้านวังหามแหที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน) แต่เดิมเป็นคลองแคบแต่มีที่น้ำลึกเป็นวังอยู่หลายแห่ง ชาวบ้านจากบ้านหลวงมาหาปลาหวานแหไปติดปลาจนเอาแหขึ้นไม่ไหวต้องเรียกพวกพ้องมาช่วยจนแหขึ้นมาได้ ครั้นภายหลังเมื่อจะชวนกันมาหาปลาแหวนี่อีกก็มักบอกกันว่าไปหาปลาที่วังหามแห จึงเรียกถิ่นนี้ว่า วังหามแห ต่อกันมาเรื่อย ๆ เมื่อมีการตั้งหมู่บ้านก็เรียกชื่อว่า หมู่บ้านวังหามแห ซึ่งได้แยกมาจากตำบลดอนแดง มาตั้งเป็นตำบลวังหามแห และแต่งตั้ง นายแสง ยอดกลิ่น เป็นกำนันคนแรก เมื่อปีพ.ศ.2524 – 2534 และต่อมาก็คือ นายศักดิ์ชัย สุจรรย์ พ.ศ.2534 – 2548 นายสมศักดิ์ รัศมีบรรพตกุล พ.ศ.2548 – 2553 นายคำรณ รักธรรม พ.ศ.2553 ถึงปัจจุบัน

องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอลำปางบุรี เป็นระยะทางประมาณ 34 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลวังหามแหเป็นเนินเขาเล็ก ๆ สลับที่ราบ มีเนื้อที่โดยประมาณ 89.72 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลวังหามแห ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การเดินทางส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง

การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห มีนายไฉน อำไพริน ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 26 คน โดยทุกคนทำงานด้วยความตั้งใจ ยึดมั่นในกฎระเบียบ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง

3.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร วิสัยทัศน์ของ อบต.หนองนกไข่ มีดังนี้

“หนองนกไข่” เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นตำบลเล็ก ๆ ที่มีประชากรไม่มากนัก เป็นเขตพื้นที่สีเขียว ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของกลุ่มแม่น้ำท่าจีน

ตำบลหนองนกไข่เดิมชื่อ “ตำบลชุกั้ง” เป็นชื่อเรียกตามชื่อคลองซึ่งแยกมาจาก แม่น้ำท่าจีน สุดปลายคลองที่ศูนย์กลางของตำบลหนองนกไข่ มีชื่อเรียกว่า “คลองชุกั้ง” ต่อมาได้มีคลองซอยเกิดขึ้นอีกหลายคลอง ชุกั้งเป็นชื่อภาษาจีนเข้าใจว่าในอดีตคงจะมีบรรพบุรุษเชื้อสายจีน ได้เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ในตำบลนี้มาก่อน ดังมีรากฐานปรากฏตามหน้าโฉนดที่ดินรุ่นเก่า ๆ ซึ่งมักมีชื่อค่านำหน้า ชาย – หญิง ชายใช้คำว่าเงินเหลียง – เงินหลี หญิงใช้คำว่าอำแดงล้วน – อำแดงเลี้ยง เป็นต้น

ตำบลชุกั้งขึ้นอยู่กับมณฑลนครไชยศรี อำเภอตลาดใหม่ ตั้งอยู่ท่าข้าม ปัจจุบันย้ายมาเป็นอำเภอสามพราน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อตำบลเป็นตำบลหนองนกไข่ เข้าใจว่าคงเป็นผลสำรวจของทางราชการได้มาเห็นภูมิประเทศของตำบลหนองนกไข่ มีลักษณะลาดลุ่มและเป็นหนองน้ำใหญ่ มีพื้นที่เป็นป่าตั้งเป็นที่อาศัยของนกปากห่าง ซึ่งเป็นนกตัวใหญ่ไข่ฟองโต ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่บ้านที่ 6 มีผู้เล่าว่าถ้าจะไปหาไข่นกก็ต้องไปหาที่หนองนกไข่ จึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชื่อตำบลจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาตำบลหนองนกไข่เริ่มจากการรวมใจของชาวหนองนกไข่ และได้รับการสนับสนุนจากทางราชการมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นฝ่ายอาณาจักร ร่วมกับฝ่ายพุทธจักร คือ ท่านเจ้าอาวาส “ท่านพระครูสาครคุณาภรณ์” เจ้าคณะตำบลบางยาง ตำบลหนองนกไข่เดิมเป็นเมืองปิด ไม่มีถนน การติดต่อกับภายนอกลำบาก กระทั่งมาสมัยกำนันสุทัศน์ ศรีจินดา ร่วมกับท่านเจ้าอาวาสวัดหนองนกไข่ ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นเป็นลำดับจนเริ่มมีถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปาหมู่บ้าน

ในตำบลหนองนกไข่ มีชุมชนเล็ก ๆ ชุมชนหนึ่งที่พยายามรักษาที่ดินผืนนี้ไว้ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประโยชน์มากที่สุด เป็นชุมชนที่อยู่ในดงโรงงานแปรรูปอาหารทะเล ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรเชิงนิเวศ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนอื่น ๆ ตลอดจนพัฒนาและรวมกลุ่มชุมชนจนเป็นที่ยอมรับ ทั้งยังได้รับรางวัลมากมายจากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ ชุมชนบ้านวังนกไข่ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ระยะห่างจากอำเภอกระทุ่มแบน 13 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดสมุทรสาคร 28 กิโลเมตร อยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีพื้นที่ทั้งหมดโดยประมาณ 8.5 ตารางกิโลเมตรหรือ 5,316 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ 1 ตำบลคลองจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ 4,5,7 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ 7,4 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ 6 ตำบลหนองนกไข่ และ หมู่ 2 ตำบลเกษตรพัฒนา อำเภอ
 บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

การเข้าสู่การพัฒนาหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ในปี 2557 บ้านวังนกไข่ ได้รับการพิจารณาจากจังหวัดสมุทรสาคร ให้เข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงได้มาจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในขั้นตอนแนวทางปฏิบัติ พร้อมกับประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านได้รับรู้อย่างทั่วถึง จากนั้นก็ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต พัฒนาระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานดูแลสิ่งแวดล้อม สนับสนุนอาชีพ พร้อมยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีชุมชนบ้านวังนกไข่ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีผู้ใหญ่บ้านวิช อุทัย เป็นผู้นำชุมชน

รางวัลระดับประเทศของบ้านวังนกไข่

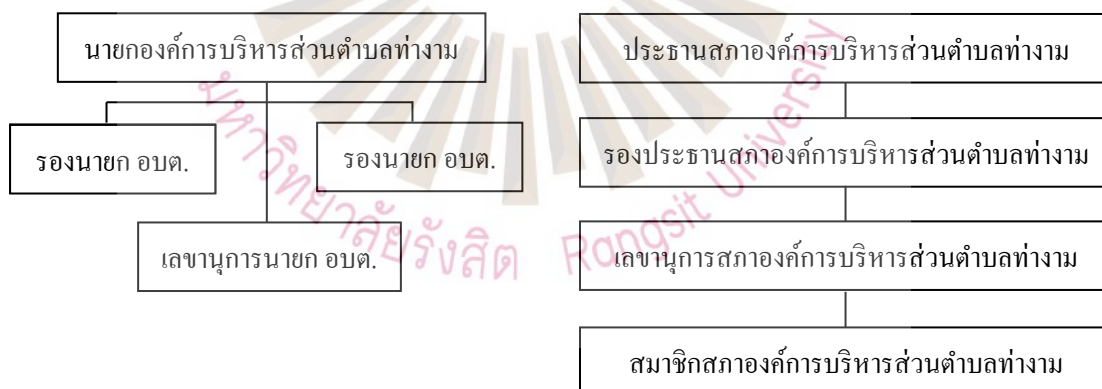
- 1) ชื่อรางวัล : หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ รับโล่รางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2558
- 2) ชื่อรางวัล : บ้านสวยเมืองสุข ระดับเขต หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2558
- 3) ชื่อรางวัล : รองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับเขต การประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนดีเด่นหน่วยงานที่มอบให้ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2560
- 4) ชื่อรางวัล : ชนะเลิศ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังนกไข่ หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2561
- 5) ชื่อรางวัล : ผู้นำชุมชน ตามระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มชช.) หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2558

รางวัลระดับจังหวัดของบ้านวังนกไผ่

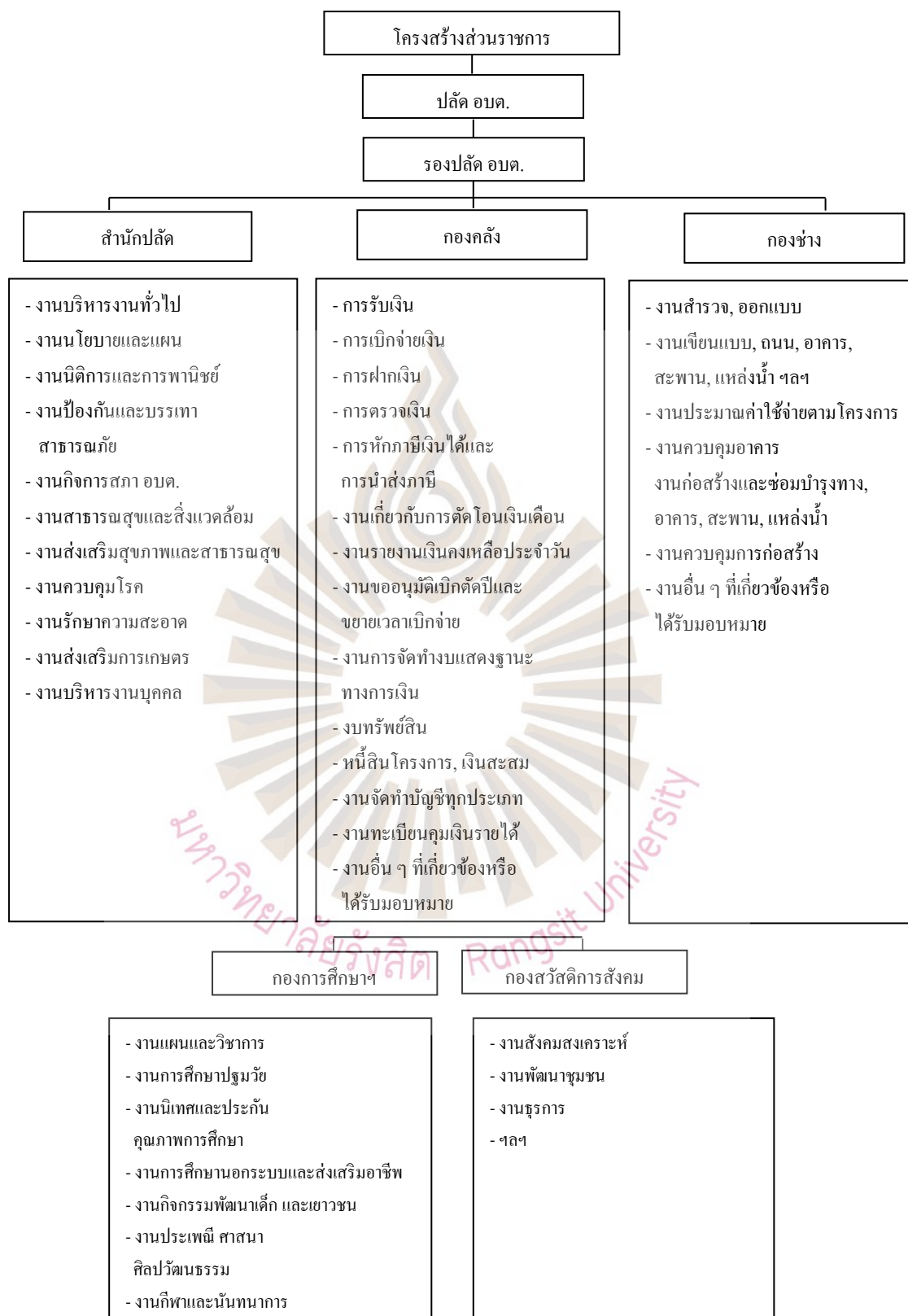
- 1) ชื่อรางวัล : ชนะเลิศหมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข) ระดับจังหวัด หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยปีที่ได้รับ : พ.ศ.2558
- 2) ชื่อรางวัล : รางวัลกลุ่ม/องค์กรชุมชน แกนหลักในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด (สิงห์ทอง) หน่วยงานที่มอบให้ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยปีที่ได้รับ : พ.ศ.2562
- 3) ชื่อรางวัล : รองชนะเลิศอันดับ 1 “หมู่บ้าน/ชุมชนสะอาด” ระดับตำบล หน่วยงานที่มอบให้ : องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไผ่ ปีที่ได้รับ : พ.ศ.2560

โครงสร้างในแต่ละอบต. จะมีโครงสร้างหลักในการทำงานเหมือน ๆ กันทุกอบต. ดังเช่น โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบไปด้วย 2 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่างาม รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จำนวน 2 คน เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม

รูปที่ 3.1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม

รูปที่ 3.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม (ต่อ)

โครงสร้างส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

1) สำนักปลัด มีภาระที่เกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การจัดทำร่างข้อบังคับ งานประชุม สภาฯ การจัดทำทะเบียนสมาชิก อบต. คณะกรรมการบริหารงาน เลือกตั้ง การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม การให้คำปรึกษาเรื่อง หน้าที่และความรับผิดชอบ การปกครอง บังคับบัญชา พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง การบริหารงาน บุคคลของ อบต. ทั้งหมด การดำเนินการเกี่ยวกับการอนุญาตต่าง ๆ และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) กองคลัง มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและทะเบียนรับ – จ่ายเงินทุกประเภท งานเกี่ยวกับการเงิน การเบิก จ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การนำส่งเงิน การฝากเงิน การตรวจเงิน อบต. รวบรวมสถิติเงินได้ประเภทต่าง ๆ การเบิกตัดปี การขยายเวลาเบิก จ่ายงบประมาณ การหักภาษีและ นำส่งรายงานเงินคงเหลือประจำ การรับและจ่ายขาดเงินสะสมของ อบต. การยืมเงินทศรองราชการ การ จัดหาผลประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สิน ตรวจสอบงานของจังหวัดและสำนักงาน ตรวจเงิน แผ่นดิน การเร่งรัดใบสำคัญและเงินยืมค้างชำระ การเก็บภาษี การประเมินภาษี การเร่งรัดจัดเก็บรายได้ การพัฒนารายได้ การออกใบอนุญาตและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

3) กองช่าง มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการสำรวจออกแบบและจัดทำโครงการใช้จ่ายเงิน ของ อบต. การอนุมัติเพื่อดำเนินการตาม โครงการที่ตั้งจ่ายจากเงินรายได้ของ อบต. งานบำรุงซ่อม และ จัดทำทะเบียน สิ่งก่อสร้างที่อยู่ในความรับผิดชอบของ อบต. การให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการ จัดทำโครงการและการออกแบบก่อสร้าง อบต. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง งานควบคุมอาคาร การ ควบคุมควบคุมปรึกษาซ่อมแซมวัสดุครุภัณฑ์ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

4) กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีภาระหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทาง การศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาหลักสูตร การแนะแนวการวัดผล ประเมินผลการพัฒนา ตำราเรียน การวางแผนการศึกษาของมาตรฐานศึกษา การจัดการบริการส่งเสริมการศึกษาการใช้เทคโนโลยี ทางการศึกษา การเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษา ส่งเสริมการวิจัย การวางโครงการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติการศึกษาเพื่อนำไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายแผนงาน และแนวทางปฏิบัติในการจัด การศึกษา การเผยแพร่การศึกษา

5) กองสวัสดิการสังคม มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริม สวัสดิการเด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคม การจัดระเบียบชุมชนหนาแน่นและชุมชนแออัด การให้คำปรึกษาแนะนำหรือตรวจสอบเกี่ยวกับงาน สวัสดิการสังคมและปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

3.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะทำการศึกษาวิจัยจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ 2559 (ประเภท โคเดเด่น) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการและปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ และค้นหาข้อมูลแล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ต้นแบบการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอ

การวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยการเก็บข้อมูลผ่านทางแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยวิเคราะห์ดังนี้

- 1) สภาพลักษณะการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี
- 2) ปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดี โดยวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและนวัตกรรมกรรมการบริหาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ แนวคิดทุนทางสังคม
- 3) แนวทางการบริหารจัดการที่เป็นต้นแบบขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

3.3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้บริหาร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น หรือนายกองค์กรบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) ข้าราชการการเมือง จำนวน 4 คน พนักงานท้องถิ่น จำนวน 11 คน
- 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 12 คน

3) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 18 คน

โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีรายละเอียดดังนี้

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
 นายจิตติพงษ์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ นายกองการบริหารส่วนตำบลท่างาม
 นายชินวุฒิ อาสน์วีเชียร ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
 เสาวนิต โกสุมา ประธานกองทุนสวัสดิการ (กองทุนใบหยก)
 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนรวม 12 คน
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
 นายประสิทธิ์ รวมสิน นายกองการบริหารส่วนตำบลนาพันสาม
 นายวรวิสูตร นิมพาลี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม
 นางรัตนา ทิมวัฒน์ ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
 เจ้าอาวาสวัดนาพรหม พระครูพิศาลวัชรกิจ ประธานชุมชนนาพันสาม
 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนรวม 13 คน
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร
 นายไฉน อำไพริน นายกองการบริหารส่วนตำบลวังหามแห
 นายประมวล มหิชาติ รองนายกองการบริหารส่วนตำบลวังหามแห
 นายรัช วาสิกานนท์ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห
 นายรุ่ง บัวทอง ชาวบ้านตำบลวังหามแห
 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนรวม 15 คน
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
 นายรัช อุทัย ผู้ใหญ่บ้านบ้านวังนกไข่
 นางปาณิสรา ทองสิมา เจ้าของสวนปาณิสรารุ่นที่ 2
 และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวนรวม 5 คน
 รวมทั้งสิ้น 45 คน

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้ง 4 แห่ง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยในการ

สัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยมีทีมผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวนอีก 2 คน ที่จะช่วยลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยทำการเตรียมความพร้อมกับผู้ช่วยวิจัย โดยมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาการอธิบายประเด็นในการสัมภาษณ์ให้ผู้ช่วยวิจัยให้ความสนใจตรงกัน จากนั้นทำการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และผู้นำชุมชนเป้าหมาย ในการติดต่อขอสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่เป็นระดับผู้บริหารภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยได้มีการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับผู้ปฏิบัติและกลุ่มประชาชนในพื้นที่ตามประเด็นที่กำหนดทั้งนี้ได้มีการประชุมชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทราบและให้ผู้ช่วยผู้วิจัยร่วมดำเนินงานจัดประชุมสนทนากลุ่ม พร้อมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละองค์การอย่างละเอียด

3) การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยการสังเกตในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้นำชุมชน และผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลการสังเกตดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ต่อไป

ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยมีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มผู้ปฏิบัติและประชาชนในพื้นที่ และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการเสริมในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะวิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นเป็นวิธีการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจำนวนหนึ่ง ซึ่งผู้วิเคราะห์ข้อมูลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัย ผู้วิเคราะห์ข้อมูลควรมีความรู้ในเรื่อง แนวคิดทฤษฎี มีความรู้จริงด้วยตนเอง สามารถสร้างข้อสรุปเป็นกรอบแนวคิด (Appleton, 1995) ที่ถูกต้องและชัดเจน โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุปในการ

วิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) มีได้จากการสังเกตการณ์สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ในการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 4 แห่ง ซึ่งศึกษาที่ละแห่ง โดยทำการวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นั้น ๆ ในมุมมองของสภาพลักษณะทั่วไปและสภาพลักษณะเฉพาะขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ แนวทางต้นแบบการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อมูลร่วมของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย และชุมชนที่ได้รับรางวัลจากกระทรวงมหาดไทย โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในลักษณะพรรณนาความ โดยอาจจะมีแผนภาพประกอบการอธิบายในบางหัวข้อ และจะเลือกนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยเท่านั้น

บทที่ 4

ชุมชนที่เป็นปรากฏการณ์ของพื้นที่ศึกษา

วัตถุประสงค์ของการเขียนบทนี้คือ การตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ว่าด้วย เพื่อศึกษากระบวนการ องค์ประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่

- 4.1 พื้นฐานของชุมชน
- 4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 4.3 ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่น
- 4.4 สรุป

4.1 พื้นฐานของชุมชน

4.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

1) จุดเด่นของชุมชน

ชุมชนท่างาม มีการทำเกษตรคือ การปลูกกล้วยน้ำว้า ซึ่งถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอยู่มากมายในชุมชนท่างาม เมื่อมีจำนวนมากจึงทำให้เกิดปัญหาล้นตลาดและทำให้ราคากล้วยน้ำว้าตก จึงเกิดการรวมกลุ่มกันในชุมชนท่างามก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส ผ่านเวทีประชุมทำความเข้าใจร่วมแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน มาสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิดมาทำเกษตรแบบผสมผสาน ที่เน้นหลากหลายแบบง่าย ๆ อย่างยั่งยืนเพื่อลดต้นทุน

จิตติพงศ์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2562) กล่าวถึงในตำบลท่างามชุมชนหรือชาวบ้านส่วนมากปลูกกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจในชุมชนมานาน และมีกล้วยส่งตลาดสี่มุมเมืองทุกวันแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ จะโดนกดราคาจากตลาดจนทำให้กล้วยในชุมชนที่มีอยู่มากราคาดก ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนท่างาม เพื่อทำการแปรรูปกล้วยน้ำว้า ทำให้เกิดการสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง แบบ “Banana

Solution เกษตรเรื่องกล้วยกล้วย” คือ สร้างการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ตามความต้องการตามความถนัด โดยมี 5 เมฆหลักในการเรียนรู้ คือ การทำนาแบบลดต้นทุน การปลูกกล้วย ตลาดกลางกล้วย และแปรรูปกล้วย ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวน การปรับปรุงดินทำปุ๋ยอินทรีย์ ศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม และปัญหาการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ค่อนข้างน้อย อันส่งผลต่อรายได้และงบประมาณในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

“จากปัญหาการจัดเก็บภาษีโรงเรือนได้น้อย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่างามได้นำโครงการระบบฐานข้อมูลแผนที่ภาษีและ GIS และต่อยอดนำระบบเข้ามาบูรณาการใช้ในหน่วยงานอื่น ๆ” (ชินวุฒิ อาสน์วิเชียร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2562)

ชินวุฒิ อาสน์วิเชียร ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2562) กล่าวถึงระบบฐานข้อมูลแผนที่ภาษีและ GIS ในการจัดการและบริการประชาชนว่า จากปัญหาระบบภาษีของกรมยังไม่ค่อยมีความชัดเจน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ให้บริษัทเอกชนเข้ามาทำการสำรวจ การระวางที่ดินต่าง ๆ คือ ที่นาของเกษตรกร นาที่เป็นเจ้าของแล้วรุกพื้นที่สามารถไปวางแผนในโครงการนาแปลงใหญ่ได้ และองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เอง ก็สามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น ทำให้เก็บภาษีจากกลุ่มที่ตกค้าง กลุ่มที่ตกหล่น และยังสามารถเช็คว่าที่นาแปลงนี้ ระวางเป็นอย่างไร และที่สำคัญ คือ เมื่อแผนที่ภาษีมีความชัดเจนแน่นอน ก็จะมีเรื่องของ GIS (Geographic Information System) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ มาเป็นเครื่องมือผ่านโปรแกรม Quantum GIS ในการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล โดยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์นั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเข้า จัดเก็บ แก้ไข จัดการ วิเคราะห์และนำเสนอผลออกมาในเชิงแผนที่และข้อมูลตาราง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จึงมีแนวทางว่าให้แต่ละกอง แต่ละส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (สำนักปลัดฯ กองช่าง กองคลัง กองสวัสดิการสังคม กองการศึกษา) ไปนำเอาภารกิจของตัวเองมารับงานบน GIS เช่น กองสวัสดิการสังคม จะดูแลเกี่ยวข้องการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ก็จะนำเอา GIS ไปทำในเรื่องของการปักหมุดผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ เพื่อที่กรณีเหตุฉุกเฉินสามารถเข้าไปช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ เช่น กองการศึกษา ดูเรื่อง GIS ให้ไปคว่ำบ้านหลังไหนมีเด็กกี่คนเพื่อนำมาวางแผนในเรื่อง รถบริการ รับ-ส่ง เด็ก, กองช่างดูเรื่อง GIS เรื่อง

ทรัพย์สิน เช่น สภาพถนนไฟฟ้า สามารถกำหนดโค้ด เรื่อง ไร่สาย G₁ G₂ อยู่ตรงไหน สื่อสารครั้งเดียว สามารถรู้เรื่องทันที, สำนักปลัดฯ คู่มือ GIS เรื่องของผู้นำ นำข้อมูลมาทำเป็นฐานข้อมูล เพื่อที่เวลาต้องการสืบค้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และเป็นที่ยอมรับในชุมชน

2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีความโชคดีที่มีทรัพยากรจากภายนอกเข้ามาช่วย เช่น มีกองทุนไอบหยก คือเป็นกองทุนของคุณ “กิ่งทอง ไอบหยก” เจ้าของโรงแรมไอบหยก สภากาย มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนกับนายก อบต. รู้จักกันจากการเรียนด้วยกัน ซึ่งตอนที่คุณกิ่งทอง ไอบหยกเรียนพืชศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ และได้มาฝึกสอนที่ ตำบลท่างาม โดยให้การสนับสนุนเงินสงเคราะห์น้ำท่วมบริจาคมาทุกปี และ คุณกิ่งทอง ไอบหยก คิดว่าการบริจาคให้เช่นนี้ไม่ยั่งยืน จนกระทั่งในปี พ.ศ.2554 ที่ตำบลท่างาม มีน้ำท่วมใหญ่ ประตูน้าบางโฉมศรีแตก คุณกิ่งทอง ไอบหยก จึงบริจาคเงินให้ 1 ล้านบาท และเงินบริจาคมนี้จะไม่เอาคืนให้อยู่กับตำบลท่างาม ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จึงตั้งกองทุนขึ้นมา คือ “กองทุนไอบหยกเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ” โดยให้เกษตรกรมากู้ยืม เพื่อซื้อยามาแมลง, ปุ๋ย เม็ดพันธุ์พืช เป็นต้น โดยคิดดอกเบี้ยต่ำร้อยละ .25 สตางค์เดือน เพราะไม่อยากจะให้เกษตรกรเป็นหนี้ และกองทุนก็ยังอยู่ครบเต็มเม็ดเต็มหน่วยให้เกษตรกรได้นำมาหมุนเวียนภายในชุมชนแบบยั่งยืนอีกด้วย

“การให้เกษตรกรและชาวบ้านได้อยู่ดีมีสุขและใช้ทรัพยากรในชุมชนท่างาม ให้คุ้มค่า โดยให้ชาวบ้านสามารถกู้เงินกองทุนสวัสดิการ (กองทุนไอบหยก) เพื่อนำไปซื้อปุ๋ยเมล็ดพันธุ์ ยามาแมลง ในแต่ละรอบการทำงาน” (เสาวนิต โกสุมา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มีนาคม 2562)

เสาวนิต โกสุมา ประธานกองทุนสวัสดิการ กล่าวถึงโครงการนี้ว่า ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ก่อตั้งเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2551 มีสมาชิกครอบคลุม 11 หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 397 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 1,523 คน มีรูปแบบการจัดสวัสดิการเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ทั้งในลักษณะสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นสวัสดิการพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนตายตามระเบียบข้อบังคับ

กองทุนสวัสดิการ มีการเชื่อมโยงกับภาคเอกชน (โรงแรมไอบหยก สภากาย) ในการประกอบอาชีพในรูปแบบของการกู้ยืมเงินช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติและเป็นสมาชิก

เช่น การกู้ยืมวัสดุทางการเกษตร โดยจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช ให้กับเกษตรกรตามความต้องการ สามารถช่วยเหลือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ทำให้มีวัสดุทางการเกษตรในราคาถูก เนื่องจากสามารถต่อรองราคาผ่านกองทุนฯ และดำเนินการผ่านศูนย์ทักษะทางอาชีพ เกษตรกร Banana Solution (เกษตรกรเรื่องกล้วยกล้วย) และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนของตำบลท่างาม ได้มีการจำหน่ายสินค้าภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง และยังมีการจัดสวัสดิการประกอบอาชีพแก่สมาชิกกองทุนที่สนใจ เช่น เกษตรกรรมยุคใหม่ ในการให้กู้ยืมวัสดุทางการเกษตรและเงินทุน การบริหารจัดการปลูกระยะยาว กล้วย พืชผักสวนครัว ฯลฯ การผลิตและจำหน่าย “น้ำดื่มท่างาม” นอกจากนี้ยังมีการลงทุนธุรกิจเพื่อสังคม ธุรกิจร้านกาแฟ ภายใต้ชื่อ “Tar-Ngam Coffee” โดยผลกำไรทั้งหมดจะกลับเข้าสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม และยังมีการเชื่อมโยงธุรกิจกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลท่างาม เพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือกรณีภัยแล้งในพื้นที่ตำบลท่างาม ปัจจุบันต่อยอดการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องสีข้าวชุมชนเพื่อให้บริการสีข้าวในอัตราที่ประหยัดเป็นการการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น และพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืน

3) รางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า รางวัลที่ได้รับมี 2 รางวัล ได้แก่

3.1) โครงการ Banana Solution เกษตรเรื่องกล้วยกล้วย

จากปัญหาของกล้วยน้ำว้าของเกษตรกร นโยบายของรัฐบาล ระบบชลประทาน รวมทั้งต้นทุนในการผลิตสูง ฯลฯ ซึ่งถือเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส ผ่านเวทีประชุมทำความเข้าใจร่วมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มาสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิด มาทำเกษตรแบบผสมผสาน ที่เน้นหลากหลายแบบง่าย ๆ อย่างยั่งยืนเพื่อลดต้นทุน สร้างรายได้ต่อเนื่อง แบบ “Banana Solution เกษตรเรื่องกล้วยกล้วย” คือ สร้างการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ตามความต้องการตามความถนัด โดยมี 5 เมนูหลักในการเรียนรู้ คือ

เมนูที่ 1 การทำนาแบบลดต้นทุน

เมนูที่ 2 การปลูกกล้วย ตลาดกลางกล้วย และแปรรูปกล้วย

เมนูที่ 3 ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวน

เมนูที่ 4 การปรับปรุงดินทำปุ๋ยอินทรีย์

เมนูที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม

ความโดดเด่นของโครงการคือ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนงาน เช่น กาลักน้ำ แปรรูปกล้วยตาก การเพาะปลูก ฯลฯ และการเชื่อมประสานงานองค์ความรู้งบประมาณทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ยังมีพัฒนาพื้นที่รูปธรรม (แหล่งเรียนรู้) เพื่อสร้างการศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่ รวมทั้งการแรงจูงใจ การปรับเปลี่ยนวิถีคิดมาทำเกษตรแบบผสมผสาน ผ่านจัดสวัสดิการช่วยเหลือโดยความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีและกองทุนต่าง ๆ ในรูปแบบการกู้ยืมเงินทุน เพื่อทำเกษตรผสมผสานแนวใหม่ รวมทั้งส่งเสริมขยายผลด้วยการแจกกล้าพันธุ์ไม้ เมล็ดพันธุ์ผักสวนครัว เพื่อขยายผลเป็นวงกว้างและสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนในพื้นที่

3.2) โครงการระบบฐานข้อมูลแผนที่ภูมิและ GIS ในการจัดการและบริการประชาชน

จากปัญหาการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีที่ค่อนข้างน้อย อันส่งผลต่อรายได้และงบประมาณในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเกิดแนวคิดในการสร้างความร่วมมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ให้ถูกต้องครบถ้วนเป็นธรรม โดยใช้ “ระบบฐานข้อมูลแผนที่ภูมิ” ในพื้นที่ตำบลท่างาม และจากปัญหาการบริหารจัดการของส่วนราชการ (สำนักปลัดฯ กองช่าง กองคลัง กองสวัสดิการสังคม กองการศึกษาฯ) ที่ยังขาดการพัฒนา ระบบข้อมูลที่เป็นระบบแบบแผนตามภารกิจงานของแต่ละกอง โดยริเริ่มในมีการสำรวจและจัดทำระบบข้อมูลเชื่อมโยงแผนที่ GIS มาใช้งานในการพัฒนาข้อมูลต่าง ๆ และกำหนดตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เพื่อใช้ข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดทำกิจกรรม โครงการ จัดบริการสาธารณะ และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในพื้นที่

ความโดดเด่นของโครงการ คือ การต่อยอดงานในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอากร โดยการนำใช้ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ให้ทุกส่วนราชการ (กองต่าง ๆ) ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้นำใช้ในระบบฐานข้อมูลเพื่อวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน และจัดบริการสาธารณะเพื่อบริการประชาชนในพื้นที่ โดยมีคุณลักษณะสำคัญ คือ สามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจ รวมถึงทราบตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทำให้สามารถวิเคราะห์ผลดีผลเสียเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดทำ โครงการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำใช้ในรูปแบบของการเสนอข้อมูลการบริการด้านต่าง ๆ การวางแผนร่วมกัน ตามแผนพัฒนาของแต่ละกองงาน

ร่วมกัน และเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ อันก่อให้เกิดความคุ้มค่า ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากรในการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่

4.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

1) จุดเด่นของชุมชนนาพันสาม

ในตำบลนาพันสามมีลักษณะเด่นคือมีแหล่งขนมอร่อยของเพชรบุรี โดยดึงเอาชาวบ้านนาพันสามที่เป็นผู้ประกอบการทำขนมไทยที่ขึ้นชื่อของเพชรบุรีมารวมไว้ในตลาดน้ำนาพันสาม ซึ่งการก่อเกิดตลาดน้ำนาพันสามก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย จึงได้ดึงเอาจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ ท่านเจ้าอาวาสวัดนาพรหม พระครูพิศาลวัชรกิจ ประธานชุมชนนาพันสาม เข้ามาเป็นแกนนำในการเชื่อมต่อความร่วมมือร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม กับชาวบ้านชุมชนนาพันสาม

“ตำบลนาพันสาม เกิดขึ้นมาไม่ง่าย ถ้าไม่มีการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านนาพันสามซึ่งมีพระครูพิศาลวัชรกิจ เจ้าอาวาสวัดนาพรหม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำโครงการนี้” (ประสิทธิ์ รามสิน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มีนาคม 2562)

ประสิทธิ์ รามสิน นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กล่าวถึงโครงการนี้ว่า ในชุมชนนาพันสามมีความอ่อนด้อย เรื่องการพัฒนาชุมชน จัดอยู่ในอันดับท้าย ๆ ของจังหวัดเพชรบุรีเสมอ ตนเองซึ่งมาทำหน้าที่เป็นนายองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จึงร่วมคิดกับทีมงานว่าทำอะไรก็ได้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม ขยับลำดับขึ้นมาให้อยู่แนวหน้าบ้าง ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม เป็นชุมชนแบบ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน จึงมีศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านนาพันสาม คือ เจ้าอาวาสวัดนาพรหม เป็นประธานชุมชนนาพันสาม และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนนาพันสาม จึงเป็นจุดกำเนิดของโครงการเส้นทางเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ โดยมีเป้าหมายจะทำชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว โดยจัดตั้งเป็น “ตลาดน้ำนาพันสาม” ตั้งอยู่ในวัดนาพรหม ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ซึ่งกว่าจะสำเร็จได้ใช้เวลานานพอสมควร เมื่อทำการจัดตั้ง “ตลาดน้ำนาพันสาม” องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม และวัดนาพรหม ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในตำบลนาพันสามที่ร่วมบริจาคขนมหวานรวมกว่า 100 ร้านค้า ซึ่งเป็นจำนวนขนมหวานที่มีมาก จึงเกิดแนวคิดในการเปิดหมู่บ้านให้กินขนมหวานฟรีทั้งตำบลจนกว่าของจะหมด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ จนมีผู้

มาร่วมงานเป็นจำนวนมากมาย พอโครงการนี้สำเร็จก็ส่งเข้าประกวด ก็ได้รางวัลชมเชย และได้รับเงินรางวัล 5 ล้านบาท “ตลาดน้ำนาพันสาม” ได้การมีส่วนร่วมจากชาวชุมชนนาพันสามอย่างมาก การร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้านและหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดนาพรหมทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วประเทศรู้จักตำบลนาพันสามเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้นมียังโครงการหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ คือ เป็นการบูรณาการต่อจาก “ตลาดน้ำนาพันสาม” โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มองเห็นถึงช่องทางต่อยอดโดยกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยว ที่เข้ามาเที่ยวใน “ตลาดน้ำนาพันสาม” เข้าไปซื้อของในชุมชนและเรียนรู้อาชีพ วิถีชีวิตของชาวบ้าน จึงมีโครงการเส้นทางเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นโครงการที่สร้างเสริมรายได้และอาชีพให้กับชาวบ้านนาพันสามเป็นอย่างมาก

“ที่สำคัญคือ “นักท่องเที่ยว” สามารถขับรถมาซื้อขนมหวานได้ถึงแหล่งผลิตในชุมชนและซื้อขนมได้ในราคาถูกเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านตำบลนาพันสาม ทุกคนเป็นการสร้างรายได้ส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน” (วรวิสูตร นิมพาลี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มีนาคม 2562)

วรวิสูตร นิมพาลี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กล่าวถึงโครงการนี้ว่า โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งบูรณาการมาจาก “ตลาดน้ำนาพันสาม” ในช่วงแรกที่ทำยังขาดรถเพื่อที่จะพานักท่องเที่ยวเข้าชมแหล่งชุมชน เพื่อไปดูศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพการทำขนมหวานที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เช่น ไปดูการทำขนมทองหยอด ฟอยทอง ทองหยิบ ขนมชั้น ขนมหม้อแกลง และขนมหวานอื่น ๆ อีกมากมาย, การทำไข่เค็ม, การเลี้ยงไก่ชน, การปลูกบ้านทรงไทย และพาไปดูคลองประวัติศาสตร์ที่สวยงามของชุมชนนาพันสาม ซึ่งถือได้ว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้านชุมชนนาพันสามและเป็นการประชาสัมพันธ์ขนมหวาน แหล่งผลิตขนมหวาน “นาพันสาม” จังหวัดเพชรบุรี และขนมที่ขึ้นชื่อที่สุดของ “นาพันสาม” คือ ขนมหม้อแกลง จนได้ขึ้นชื่อว่า “นครขนมหวาน” เป็นความภาคภูมิใจขององค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและชาวบ้านนาพันสามเป็นอย่างมาก

2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

ผู้นำที่ไม่เป็นทางการเป็นผู้นำไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา เพราะไม่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าในองค์กร แต่ชาวบ้านให้การยอมรับและยกย่องให้เป็นผู้นำให้ความไว้วางใจ เช่น มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์ มีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารที่ดี เป็นต้น

“สืบทอดมรดกทางความรู้ให้อยู่ในรุ่นลูกรุ่นหลานมีอาชีพที่มั่นคงและอยู่ด้วยร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” (เจ้าอาวาสวัดนาปราม พระครูพิศาลวัชรกิจ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 มีนาคม 2562)

พระครูพิศาลวัชรกิจ เจ้าอาวาสวัดนาปรามและเป็นประธานชุมชนนาพันสาม กล่าวถึงโครงการนี้ว่า เป็นโครงการที่อบต.นาพันสาม โดยท่านปลัด มาปรึกษาเพื่อทำโครงการนี้เป็นการอนุรักษ์การทำขนมไทยที่อยู่คู่มาพันสามมานาน โดยใช้พื้นที่ในวัดนาปรามที่มีความเหมาะสมเป็น “ตลาดน้ำนาพันสาม” ทางอบต.นาพันสามนำทีมโดยท่านนายกอบต. จัดการประชุมเพื่อขอความคิดเห็นกับชาวบ้านในแนวทางของท่านนายกอบต.และท่านปลัดฯ ชาวบ้านก็ยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ชาวบ้านอยากให้คนภายนอกได้รู้จักชุมชนนาพันสาม ว่าเป็นแหล่งผลิตขนมที่ใหญ่ที่สุดใน จังหวัดเพชรบุรี และมีแหล่งเรียนรู้อีกมากมายที่นำมาศึกษาในชุมชนนาพันสาม การปรับปรุง “ตลาดน้ำนาพันสาม” ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้าน ก่อสร้างศาลาริมน้ำ, สะพานข้าม, ซ่อมแซมเรือพายที่ได้มาจากชาวบ้านที่นำมามอบให้กับทางวัด หลังจากนั้นจะมีการประชุมกับฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งจัดประชุมกิจกรรมสภาแพบปะประชุมทุกวันที 12 ทุกเดือน/เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดรูปแบบของตลาด การแบ่งโซน และส่วนอื่น ๆ รวมไปถึงเส้นทางที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ ขณะที่ร้านค้าที่จะนำสินค้าซึ่งเป็นของดีในพื้นที่เข้ามาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ในช่วงแรก ๆ มีประมาณ 60-70 ร้านค้า และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านมีความสุขในสิ่งที่ทำและมีรายได้เพื่อเลี้ยงชีพของตัวเองได้

การจัดกิจกรรมสภาแพบปะ เป็นการปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการหมู่บ้าน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาแลกเปลี่ยนและเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งในชุมชน นำไปสู่ความปรองดอง สามัคคี สมานฉันท์ เป็นการพัฒนาตำบลนาพันสาม ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

3) รางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า รางวัลที่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสามได้รับ จากสถาบันพระปกเกล้ามี 2 รางวัล ได้แก่

3.1) โครงการเส้นทางเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น

โครงการเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อชุมชน คือสามารถต่อยอดโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีไทย วิถีพุทธ วิถีพอเพียง (ตลาดน้ำนาพันสาม) ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และเศรษฐกิจของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนมีรายได้จุนเจือครอบครัว สามารถใช้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาท้องถิ่น ได้อย่างยั่งยืน

ความโดดเด่นของโครงการ คือ การต่อยอดกับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีไทย ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับประชาชน เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลที่มีอยู่เพื่อต่อยอดเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นศูนย์สามวัย วัยเด็ก เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาหาความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของเด็กนักเรียน/วัยรุ่นและวัยทำงาน สามารถสอนน้องในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับวัยทำงาน/ วัยสูงอายุ นำภูมิปัญญามาถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีอยู่มาให้ความรู้ แก่ลูกหลานและผู้มาเยือน เป็นแหล่งสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ แก่เด็กเยาวชน ประชาชน ผู้สนใจ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ครบวงจรและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแหล่งอื่น ๆ เป็นต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3.2) โครงการ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับโครงการเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง และภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย วิถีพุทธ วิถีพอเพียง (ตลาดน้ำนาพันสาม) เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายในตำบลนาพันสาม เป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชน ภายในโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงมีโครงการต่าง ๆ ดังนี้ โครงการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกไข่ โครงการคนเลี้ยงกบ โครงการโรงสีข้าว ชุมชนเข้มแข็ง หมู่ 8 โครงการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ โครงการฝายทดน้ำระบบพอเพียง โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย วิถีพุทธ โครงการเพาะเห็ดในตะกร้า โครงการปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ โครงการปลูกผักกางมุ้ง โครงการทำปุ๋ยหมัก โครงการเลี้ยงปลา โครงการมัคคุเทศก์น้อย โครงการเข้าค่ายพุทธบุตร โครงการเข้าค่ายลูกเสือ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนสามวัย โครงการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายของชาวบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กจะได้ใช้ชีวิตได้อย่างพอเพียง สมเหตุสมผลและสามารถใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันได้ตลอดจนเป็นการมีส่วนร่วม

ของสังคม อีกทั้งยังได้สุขภาพร่างกายแข็งแรงสดชื่นแจ่มใส และส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนตำบลนาพันสามปราศจากวงจร โง่ จน เจ็บสามารถอยู่ดี กินดี เป็นคนดีของสังคม

4.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอบางขัน จังหวัดกำแพงเพชร

1) จุดเด่นของชุมชน

ชุมชนวังหามแหเป็นการประสานงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห และการให้ความร่วมมือแก่ส่วนราชการ องค์กรเอกชน สมาคม และองค์กรอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กลุ่มครอบครัว และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ไขปัญหาที่สะสมมานาน คือ ปัญหา “น้ำแล้ง น้ำท่วม”

“ที่ตำบลวังหามแห มีปัญหาเรื่องแห้งแล้งหนักมากต้องซื้อน้ำจากตำบลอื่นมาใช้ เวลาฝนตกน้ำก็ท่วมซ้ำซาก เป็นปัญหาต่อชาวบ้านมานาน” (ไฉน อำไพริน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

ไฉน อำไพริน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอบางขัน จังหวัดกำแพงเพชร กล่าวถึงโครงการนี้ว่า การที่ทำโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” โดยได้องค์ความรู้มาจาก “หลวงพ่อดม สดงศรี” ซึ่งท่านได้ไปอบรมดูงานมาจากประเทศญี่ปุ่น ท่านนายกอบต.ทราบถึงปัญหาในตำบลวังหามแหว่า มีปัญหาที่สะสมมานานในหน้าแล้งปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ไม่ได้ เนื่องจากน้ำจะใช้บริโภคภายในครัวเรือนต้องไปซื้อน้ำจากตำบลอื่นเพื่อมาใช้ในตำบลวังหามแห เมื่อถึงหน้าฝน ๆ ที่ตกลงมากที่ท่วมขังเป็นเวลานานส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วพื้นที่ เป็นปัญหา “น้ำแล้ง น้ำท่วม” ซ้ำซาก จึงมีแนวคิดที่จะขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความมุ่งมั่นศึกษาทิศทางทางเลือกของน้ำต้นทุน การดูแลแหล่งน้ำหลัก พร้อมดำเนินการอย่างจริงจัง

“ธนาคารน้ำใต้ดิน” มี 2 ระบบ คือ ระบบเปิด เป็นการเก็บน้ำบนผิวดิน โดยการขุดให้ทะลุถึงดินเหนียวไป จนถึงหินอุ้มน้ำ น้ำจะเดินทางด้วยแรงดึงดูดของโลก คือ จากเหนือลงใต้ จากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก ถ้าวางระบบให้ถูกก็จะมีน้ำไปตามทิศ ส่วนระบบปิด เป็นระบบที่ทำกันได้อเอง คือ หาวัดตุใส่เองทำเองก็สามารถ ที่จะช่วยน้ำท่วมขังตามครัวเรือนได้ หรือตามที่ลุ่มต่ำต่าง ๆ ก็ สามารถช่วยได้เช่นกัน ชาวบ้านวังหามแห 3,000 ครัวเรือน ทำกันครบทุกหลังคาเรือน ด้วยความ

ร่วมมือของชาวบ้าน ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมคือหลังจากทำธนาคารน้ำแล้ว ผ่านมาแล้ว 3 แล้ง 3 ท่วม ซึ่งน้ำไม่ท่วม 3 ท่วม และฝนไม่แล้ง 3 แล้ง ทำให้ชาวบ้านวังหามแหทั้งตำบล มีรายได้ มีกิน มีใช้ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับชาวบ้านวังหามแห

“ธนาคารน้ำใต้ดิน” เกิดขึ้นจากความต้องการแก้ปัญหาหน้าแล้ง ที่มีน้ำไม่เพียงพอกับการทำเกษตรกรรมและบริโภคภายในครัวเรือน และช่วยแก้ปัญหาหน้าท่วมในพื้นที่เกษตร และสามารถเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำให้มีเพิ่มมากขึ้นเพียงพอ และมีไว้ใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม สามารถเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี และมีน้ำไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้งอย่างยั่งยืน เป็นการแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด มีการวางแผน และนำมาวิเคราะห์ อย่างมีระบบ จัดลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นนวัตกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ลดปัญหาชาวบ้านในเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี ใช้พื้นที่และงบประมาณในการทำ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” น้อยตั้งแต่ดำเนินงานจนแล้วเสร็จจนถึงปัจจุบันนี้ ที่ชัดเจนคือ แก้แล้ง แก้ท่วม หายไปภายใน 2-3 ปีที่ผ่านมา ปัญหาดังกล่าวไปเกิดขึ้นอีกเลย และเป็นการสร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านวังหามแหให้ดีขึ้นมาก

“ชาวบ้านถ้ำกีนอ้ม นอนสบาย มีรายได้พออยู่พอกิน ก็จะให้ความร่วมมือกับชุมชนสังคม ตามมาทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเองได้” (ประมวล มหิชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

ประมวล มหิชาติ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามแก่น นครราชสีมา จังหวัดกำแพงเพชร กล่าวถึงโครงการนี้ว่า โครงการศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เทียนส่องใจ” ของพระองค์เจ้าโสมสวลี ฯ ซึ่งส่งเสริมเกษตรกรป่วยเป็นโรคเอดส์ และต้องเปิดเผยกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห เพื่อรับเงินช่วยเหลือผู้ป่วยเดือนละ 800 บาท ตัวอย่างของเกษตรกรคนหนึ่งที่ได้รับเงินจำนวนนี้คือนายรุ่ง ซึ่งนายรุ่งจะได้รับทุกเดือน โดยก่อนที่จะเจ็บป่วย นายรุ่งเลี้ยงหมูหลุม ทำนา ปลูกผัก และทำอะไรก็ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยวิถีชีวิตทำให้ประสบพบกับเหตุการณ์ในชีวิตพลิกผันทำให้ไม่มีอาชีพเลี้ยงตนเอง

นายรุ่ง เป็นคนขยันแต่เงินที่ได้เดือนละ 800 บาท ไม่เพียงพอจึงปรึกษากับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแหกับปลัด อบต.เพื่อที่จะนำเงินจำนวนนี้ ไปต่อยอดเพิ่มรายได้โดยเขาจะ

เลี้ยงปลาคูก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังหามแหได้ออมุ้ตเงินให้ไปจำนวน 30,000 บาท นายรุ่งนำเงินไปลงทุนเลี้ยงปลาคูกสร้างรายได้ดี ด้วยความเป็นคนขยันทำมาหากินเขาจึงมีประสบการณ์มากกว่าปลาคูกจะโตขายได้ เงินที่ต้องกินต้องใช้ทุกวันไม่พอจึงขอเพิ่มจากนายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังหามแหกับปลัด อบต.อีกครั้ง เพื่อไปเลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงกบ เลี้ยงหมูหลุม จนประสบความสำเร็จในอาชีพ ในแต่ละเดือนตอนนี้ นายรุ่งมีรายได้เดือนละ 100,000 บาท พร้อมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้ในวิถีเกษตรพอเพียง มีคนจากต่างถิ่นมาศึกษาดูงานจำนวนมาก เป็นความภาคภูมิใจขององค้การบริหารส่วนตำบลวังหามแห ที่ได้รับรางวัล “เทียนส่องใจ” ที่ได้รับมานี้ สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ มีอาชีพสร้างรายได้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2) ผู้นำชุมชน

โจน อำไพริน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอลำปาง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นผู้นำที่ดี มีความตั้งใจ มุ่งมั่น พัฒนาชุมชนวังหามแห โดยคิดและลงมือทำโดยการเสนอแนวทางแก้ปัญหาแล้้ง แก้ปัญหาน้ำท่วม ทำโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเพราะบางพื้นที่ของ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ต้องใช้พื้นที่ในส่วนของชาวบ้านวังหามแหชุมชนจึงมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” และนายก อบต.ทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้

รุ่ง บัวทอง ชาวบ้านตำบลวังหามแห ซึ่งมีบทบาทในการทำโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้ และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นอย่างมากเพราะจากองค์ความรู้ที่นายรุ่ง บัวทองมี ประกอบกับการให้โอกาสการทำมาหากินของนายก อบต.ทำให้ นายรุ่ง บัวทองพลิกฟื้นชีวิตใหม่ขึ้นมาอีกครั้ง จนเป็นที่เคารพรักของชาวบ้านวังหามแห เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการด้วยความขยัน อดทน มีมานะในการทำงาน ต่อยอดองค์ความรู้เดิมเพิ่มเติมความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลา ทำให้บ้านนายรุ่ง บัวทอง เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนวังหามแหและผู้ที่มาศึกษาดูงานจากภายนอก ทำให้เป็นที่รู้จักทั้งในชุมชนเองและภายนอกชุมชน

3) รางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า รางวัลที่ องค้การบริหารส่วนตำบลวังหามแหได้รับจากสถาบันพระปกเกล้ามี 2 รางวัล ได้แก่

3.1) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบ

ตำบลวังหามแห มีจำนวน 2,760 ครัวเรือน รวม 12 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 54,963 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 46,490 ไร่ ครัวเรือนเกษตรกร 1,946 ครัวเรือน ปัญหาที่เกิดจากสภาพทางกายภาพ โดยพื้นที่ตำบลวังหามแห ไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตร และไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และแหล่งน้ำอุปโภค ไม่เพียงพอเป็นปัญหาที่เกิดซ้ำซาก ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร และเป็นปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

ความโดดเด่นของโครงการ คือ เป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ โดยมุ่งเน้นการศึกษาเส้นทางน้ำในพื้นที่ทั้งตำบล อย่างมีระบบ และนำมาวิเคราะห์ วางแผน จัดลำดับความสำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำอย่างตรงจุด ถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ที่เกิดประสิทธิภาพและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

3.2) โครงการศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม มีอาชีพหลักทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำไร่มันสำปะหลังเป็นหลัก และมีปัญหาเรื่องดิน ที่เกิดจากการเพาะปลูกเชิงเดี่ยวและการใช้สารเคมี การขาดความรู้ในการเพาะปลูกการทำลายดินที่เพาะปลูกอย่างต่อเนื่องและสะสมมาเป็นเวลานาน ปัญหาแหล่งน้ำ ปัญหากัญธรรมชาติ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือน ซึ่งมีรายได้ทางเดียวจากการปลูกมันสำปะหลัง ส่งผลให้เกิดปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ความโดดเด่นของโครงการคือ เป็นแนวคิดริเริ่มที่จะแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมุ่งเน้นการเพาะปลูกมันสำปะหลัง ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลทำการเพาะปลูกเป็นหลัก โดยจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ เพื่อถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ให้เกิดการนำไปปฏิบัติให้ขยายวงกว้างตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

1) จุดเด่นของชุมชน

อบต.หนองนกไข่ เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านวังนกไข่ เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ในพื้นที่ท่ามกลางเมืองอุตสาหกรรมที่รายรอบนั้นยังมีชุมชนที่เข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ หมู่บ้านที่มีพื้นที่สีเขียวจึ สงบ ร่มรื่น ที่บริเวณชุมชนรอบข้างกลายเป็นสังคม โรงงานอุตสาหกรรมแล้ว แต่ยังมีหมู่บ้านแห่งนี้ที่ยังสามารถเลี้ยงตัวเองด้วยอาชีพทำสวนเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไม่ถูก

กลืนไปกับสังคมรอบข้าง สามารถยื่นหัดในคำว่าพอเพียง อีกทั้งบ้านวังนกไข่ยังประสบความสำเร็จในเรื่องหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศูนย์การนำเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้และการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นโครงการเกษตรแปลงใหญ่ มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของเกษตรกรในหมู่บ้านมากกว่า 30 ครัวเรือนพื้นที่การทำสวนฝรั่งมากกว่า 300 ไร่ สามารถเป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงและคุณภาพสามารถเลี้ยงคนในหมู่บ้านได้ มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนของคนในชุมชนที่จัดตั้งขึ้นกันเองในหมู่บ้านภายใต้ชื่อ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีเงินฝากของคนในหมู่บ้านมากกว่าหนึ่งล้านบาท สามารถนำเงินก้อนนั้นมาบริหารช่วยเหลือกันเองในหมู่บ้าน โดยไม่คิดดอกเบี้ย มีการรวมกลุ่มสตรีที่เข้มแข็งสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้กับสตรีในกลุ่มหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้อยู่ดี กินดี พึ่งสังคมภายนอกน้อยที่สุดจนกลายเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ”

2) ผู้นำชุมชน

ผู้ใหญ่ธวัช อุทัย บ้านวังนกไข่ ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองเสมอ และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ เสียสละเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือทางราชการและประชาชน เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความพากเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ปฏิบัติตนเป็นคนดีอยู่ในกรอบของศีลธรรม เป็นผู้นำจิตอาสาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านและตำบล ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีอาชีพพึ่งพาตนเอง มุ่งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความพอดีไม่ประมาท ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเกิดการคล่องตัวและประสบความสำเร็จ เป็นหมู่บ้านที่มีความอยู่เย็นเป็นสุข และประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ปณิสรา ทองสิมา เจ้าของสวนปณิสรารุ่นที่ 2 เป็นเจ้าของสวนฝรั่งปณิสราผู้ซึ่งรักบ้านเกิดเป็นอย่างมาก เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ แต่เนื่องจากบ้านวังนกไข่ มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ จึงสามารถสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มได้ การที่กลุ่มจะเข้มแข็งได้นั้น ผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะนำพากลุ่มไปต่อได้หรือไม่ได้ ถ้ากลุ่มเข้มแข็งหลาย ๆ กลุ่มรวมกันก็กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ จึงได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาต่อยอดโดยการนำเสนอแนวคิดร่วมกับกลุ่มจนเกิดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านวังนกไข่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การทำสวนผลไม้ เช่น ฝรั่ง ชมพู่ มะพร้าว พร้อมล่องเรือชมบรรยากาศบ้านสวนริมคลอง ล่องแพเก็บฝรั่ง เยี่ยมชมบ้านอนุรักษ์ควายไทย สวนผักปลอดภัยบ้านทองสิมา รับประทานชา

ดาวอินคาสวนปาล์มน้ำมัน และขนมหวานจากในชุมชน อีกทั้งอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสาคร เช่น วัดหนองนกไข่ สวนกล้วยไม้ วัดท่ากระบือ และวัดท่าไม้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเชื่อมโยงเส้นทางของหมู่บ้านที่มีการเพาะปลูกหรือทำไร่ ทำสวนเป็นหลัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัส หรือศึกษาเรียนรู้การทำเกษตร เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิต เป็นการเชื่อมโยงเส้นทางของหมู่บ้านที่มีประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตของคนสมัยก่อนจนถึงปัจจุบันที่ยังคงหลงเหลือให้เราเห็นอยู่จนถึงทุกวันนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการเชื่อมโยงเส้นทางของแต่ละหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาต่าง ๆ ที่ได้นำสถานที่นั้น ๆ มาเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ให้คนได้เข้ามาเรียนรู้

3) รางวัลที่ได้รับ

ชุมชนบ้านวังนกไข่เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลพระราชทาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ปี 2558 หรือ “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ”

มีการบริหารจัดการแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการตลาด สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่ม มีหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย ร่วมบูรณาการทำงานและงบประมาณ พัฒนาเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และต่อ ยอดสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร “แปลงใหญ่ฝรั่ง ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกฝรั่งในพื้นที่ จัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐาน การบริหารจัดการกลุ่ม และส่งเสริมด้านการตลาด ซึ่งนายรัช อุทัย ดำรงตำแหน่งผู้จัดการแปลงใหญ่ฝรั่ง ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน/ประธานเครือข่ายแปลงใหญ่ระดับจังหวัด/กรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่ระดับเขต

และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ กำหนดบทบาทหน้าที่ กวาระเบียบชัดเจน และจดทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลตำบลหนองนกไข่กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวชุมชนบ้านวังนกไข่กับกรมส่งเสริมการเกษตร

ความโดดเด่นของโครงการคือ มีความยั่งยืนในการดำเนินงานเกษตรแปลงใหญ่ มีการบริหารจัดการแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การแปรรูปและการตลาด เผยแพร่ทางสื่อมวลชน ดำเนินการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และจำหน่ายในตลาดต่างจังหวัด ตลาดในท้องถิ่น ตลาดประชารัฐ ตลาดออนไลน์ และสถานที่ที่หน่วยงานจัดจำหน่ายสินค้า และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถเป็นตัวอย่างและขยายผลสู่เกษตรกรได้อย่างกว้างขวาง

4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในแต่ละชุมชนนั้นเป็นการจัดเวทีประชาคมในชุมชน หรือจัดประชุมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมแก้ไข ร่วมวางแผนกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและทำการประเมิน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งยังได้สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติงานของชุมชน

4.2.1 ร่วมคิด

1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้นำของรัฐหมายถึง ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ต้องเป็นผู้นำที่ต้องมีอุดมการณ์ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ ผู้นำต้องมีความชาญฉลาด สามารถที่จะพาชุมชนของตน ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน สามารถการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเดิม ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ การปฏิบัติงานในระบบโครงสร้างองค์กร ไปจนถึงทัศนคติในการทำงานของผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาให้ก้าวหน้า ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอย่างเป็นระบบตลอดจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

“ชุมชนควรมีจุดยืนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีข้อต่อรองกับตลาดขายส่งทำให้ชุมชนมีรายได้ที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน มีชาวบ้านจากชุมชนทำงานเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์พัฒนา ทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี” (จิตพิงค์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2562)

จิตพิงค์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี นายฯ เปิดโอกาส “ให้ชุมชนจัดการตนเองได้” ทำให้ชุมชนก้าวเดินไปได้โดยไม่ต้องรอพึ่งพาจากภายนอก เป็นแนวทางหลักการสำคัญในการดำเนินงาน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการจัดทำโครงการ ประชุมหารือ เสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไข จนเกิดความมั่นใจและก้าวเดินไปพร้อม ๆ กัน รายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนมาจากอาชีพเกษตรกร ซึ่ง ณ ปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนไปมาก เช่น รับจ้างนิตยขาว, รับจ้างหว่านปุ๋ย ส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาของสารเคมี โครงการจำนำข้าวก็ล้มเหลว นายฯ อบต.จึงมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้เกษตรกร ที่ทำนากันแบบใช้ระบบเดิม ๆ “ขาดทุนและขาดทุน” เพราะการทำนาใช้ต้นทุนสูง จึงมาคิดว่าทำอย่างไรให้ต้นทุนในการทำนาของเกษตรกรมี

ต้นทุนที่ต่ำ ซึ่งก็สามารถจัดการให้ได้มีทางเลือกให้กับเกษตรกร คือ ให้เกษตรกรได้ทำปุ๋ยอินทรีย์และปรับปรุงดิน เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนได้อย่างยั่งยืน

2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประสิทธิ์ รามสิน นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และเจ้าอาวาสวัดนาพรหม พระครูพิศาลวัชรกิจ ประธานชุมชนนาพันสาม ร่วมกับชาวบ้านนาพันสามมีการจัดประชุมทุกเดือน โดยการจัดสภาคาแฟ่ประชุมทุกวันที่ 12 ทุกเดือน/เดือนละ 1 ครั้ง โดยมีท่านนายก และเจ้าอาวาสนาพันสามร่วมเป็นประธานในการพูดคุยกับชาวบ้านเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น ร่วมพูดคุยกันปัญหาและอุปสรรคได้อย่างเต็มที่ และร่วมกันคิด และหาทางออกของปัญหาร่วมกับชาวบ้าน เพราะชาวบ้านเป็นชุมชนที่เข้มแข็งรับยอมที่จะรับฟังแนวคิด และนโยบายจากทางท่านนายก และเจ้าอาวาสนาพันสาม ชาวบ้านยินดีรับฟังและนำไปร่วมกับปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญในหมู่บ้านนาพันสาม จากการที่ได้สังเกตเห็นการเข้าร่วมประชุมของชาวบ้าน จะมากขึ้นพร้อมเพียงให้ความร่วมมืออย่างดีมาก

3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ไฉน อำไพริน นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมาพูดคุยถึงปัญหาโดยการจัดทำประชาคม เพื่อเป็นการรวมตัวกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลวังหามแห รวมถึงคิดและวางแผน และมีข้อตกลงร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ต้องการให้ตำบลวังหามแห แก้ไขปัญหา “น้ำแล้ง น้ำท่วม” เนื่องจากในชุมชนมีปัญหามานานมาก ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความเอื้ออาทร ความผูกพันด้วยทุกคนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

“ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้พออยู่พอกิน การให้ความร่วมมือกับชุมชน สังคมก็ตามมา โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเองได้” (ประมวณ มหิชาติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

ประมวณ มหิชาติ รองนายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร กล่าวถึงโครงการนี้ว่า โครงการศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เทียนส่องใจ” ของพระองค์เจ้าโสมสวลีฯลฯ ซึ่งส่งเสริมเกษตรกรป่วยเป็นโรคเอดส์ และต้องเปิดเผยกับองค์การบริหารส่วนตำบลวัง

หามแห เพื่อรับเงินช่วยเหลือผู้ป่วย เดือนละ 800 บาท ซึ่งนายรุ่งจะได้รับทุกเดือน ได้แนะนำและเสนอให้นายรุ่ง มาเริ่มทำการเกษตรแบบผสมผสานเนื่องจากนายรุ่ง เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นอย่างมาก ก่อนที่เขาจะป่วยเขาเลี้ยงหมูหลุม ทำนา ปลูกผัก และทำอะไรก็ประสบความสำเร็จ แต่ด้วยวิถีชีวิตทำให้ประสบพบกับเหตุการณ์ในชีวิตพลิกผันทำให้ไม่มีอาชีพเลี้ยงตนเอง

4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้ใหญ่ธวัช อุทัย บ้านวังนกไข่ จะเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมกันการพูดคุย คิด วางแผนพัฒนาหมู่บ้าน คือ เครื่องมือที่หมู่บ้านใช้เป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล แผนงาน โครงการ/กิจกรรม ที่เกิดจากระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านภายใต้การบูรณาการข้อมูลความคิด วิเคราะห์การตัดสินใจ โดยผ่านการประชุมหมู่บ้าน ดังนั้น แผนพัฒนาหมู่บ้านจึงเป็นแผนที่เกิดจากความจำเป็นและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและเป็นบันไดขั้นแรกของการเชื่อมต่อไปยังแผนพัฒนาทุกระดับ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้บูรณาการจัดทำร่วมกับประชาชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้แผนพัฒนาหมู่บ้านที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกมิติ กระบวนการของการเปิดโอกาส เช่น การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน การเตรียมการประชุมประชาคมหมู่บ้าน การประชุมประชาคมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาหมู่บ้าน การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” การทบทวนและปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

4.2.2 ร่วมทำ-ร่วมปฏิบัติ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ในตำบลท่างาม มีสาธารณูปโภคครบถ้วนอยู่แล้ว การเดินทางสะดวกรวดเร็ว ถนนทุกซอยเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ไฟฟ้า ประปาเข้าถึงทุกชุมชน โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จะเป็นระบบ โครงสร้างที่มีบุคคลภายนอกมาร่วมทำงานด้วย เช่น การลงทุนธุรกิจน้ำดื่ม “ท่างาม” ร้านกาแฟ Tar-Ngam Coffee เป็นในส่วนของกองทุนสวัสดิการ (กองทุนไບหยก) มาร่วมกันทำ ในสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม มีพื้นที่ 5 ไร่ มีสำนักปลัดเป็นหน่วยงานประจำนายกเป็นฝ่ายการเมือง และก็มีหัวหน้ากองต่าง ๆ มีลูกน้อง ข้าราชการและลูกจ้างภารกิจ ลูกจ้างทั่วไป จ้างเหมา แต่ที่นี้จะมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วยโดยผ่านกองทุนไບหยก คือจะไม่ได้รับเงินจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม เช่น ร้านกาแฟ Tar-Ngam Coffee กองทุนจะจ่าย ร้านกาแฟ Tar-Ngam Coffee เงินเดือนซึ่งจะผูกพันกับยอดขาย กองทุนจะจ่ายให้ 20% ของยอดขาย ซึ่งเป็นทีมงานคน

ในชุมชน จำนวน 2 คน กำไรส่วนที่เหลือจะนำกลับเข้ากองทุนสวัสดิการ(กองทุนไບหยก) ในชุมชนทำงาน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจครัวเรือนในการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและเกษตรกร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในตำบลท่างาม เพราะในพื้นที่ของร้านกาแฟ Tar-Ngam Coffee กลุ่มชุมชนสามารถนำสินค้าต่าง ๆ มาวางขายให้กับคนในชุมชนและผู้ที่มาศึกษาดูงาน ทำให้เป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาคือยอดขายของกลุ่มอาชีพ เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุกุภัณฑ์ และนำไปสู่ช่องทางการขายเพิ่มขึ้น เช่น การขายสินค้าผ่านออนไลน์ สร้างเพจสินค้าในตำบลท่างาม เป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างช่องทางการขายสินค้าให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

นงกแก้ว ทวีศรี ตัวแทนชุมชน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 มีนาคม 2562) กล่าวถึงโครงการนี้ว่า เป็นโครงการที่เจ้าอาวาสวัดนาพันสามกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีการประชุมปรึกษาร่วมกับชาวบ้านนาพันสาม ในการจัดตั้ง “ตลาดน้ำนาพันสาม” โดยให้ชาวบ้านในชุมชนที่แต่ละคนจะมีอาชีพของตนเองอยู่แล้ว หลากหลายอาชีพ โดยรวมกลุ่มเพื่อที่จะจัดตั้ง “ตลาดน้ำนาพันสาม” เพื่อให้มีการร่วมกลุ่มที่ดีจึงมีประชุมทุกวันที่ 12 ทุกเดือน/เดือนละ 1 ครั้ง ตามที่ท่านเจ้าอาวาสแจ้งและนำปัญหาและแนวทางแก้ไข การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนนาพันสาม “ตลาดน้ำนาพันสาม” ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและมีนักท่องเที่ยวจากต่างพื้นที่พากันไปซื้อขนมที่แหล่งผลิตและศึกษาดูงานจากแหล่งที่นักท่องเที่ยวต้องการทราบข้อมูลทำให้ชาวชุมชนนาพันสาม เป็นที่รู้จักและทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อนมาก

ผู้แทนของร้านหม้อแกงบ้านทวีศรี ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นแม่สู่รุ่นลูก ปัจจุบันเป็นแหล่งทำขนมหม้อแกงที่มีชื่อว่าอร่อยและถือว่าเป็นขนมขึ้นดีประจำเมือง คือขนมหม้อแกงของเมืองเพชรบุรี มีให้เลือกตามความชอบมากมายหลากหลายอย่าง เช่น หม้อแกงไข่ซึ่งมีไข่ล้วน ๆ หม้อแกงถั่ว มีรสชาติหวานมันเป็นพิเศษ หม้อแกงเผือกซึ่งมีรสมันของเผือก หรือหม้อแกงเม็ดบัว ซึ่งมีเม็ดบัวเชื่อมหวานกรอบ โรยอยู่ตรงหน้าขนม แต่ขนมหม้อแกงเพชรบุรีนี้เป็นหม้อแกงที่มีส่วนผสมแตกต่างไปจากต้นตำรับเดิมหลายอย่างจนพูดได้ว่า เป็นสูตรใหม่ที่คิดค้นโดยชาวเพชรบุรี โดยเฉพาะ และในจังหวัดเพชรบุรี มีต้นทุนที่ดีคือ มีน้ำตาลโตนด (ในพื้นที่ปลูกต้นตาลเป็นจำนวนมาก) ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทำขนมหม้อแกง เพิ่มมูลค่าขนมหม้อแกงโดยการเพิ่มผลไม้ต่าง ๆ ตัดการโรยหอมเจียวออกไป และใช้ไข่ทั้งฟองแทนการใช้เฉพาะไข่ขาวตามตำรับดั้งเดิม ทั้งยังได้ทำขนมหม้อแกงส่งไปตามร้านค้าขายปลีกในตัวเมืองเพชรบุรี และต่างจังหวัดทั่วประเทศ รับคณะดูงาน หน่วยงานราชการเข้าเยี่ยมชม และยังเป็นแหล่งเรียนรู้การทำขนมหม้อแกงของตำบลนาพันสามอีกด้วย

3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ชาวบ้านวังหามแหมีส่วนร่วมกันคิด วางแผน ในการจัดทำโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” เป็นอย่างมากทำให้ ชาวบ้านวังหามแหมีการเรียนรู้ในโครงการที่นายกฯ โฉนได้ทำโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ชาวบ้านวังหามแหได้แสดงออกโดยการได้คิดได้ทำ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัดสินใจด้วยเหตุผลและข้อตกลงของโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” อย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์สูงสุดของชาวบ้านวังหามแห ทำให้เกิดผลดีต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านวังหามแห เมื่อมีปัญหาหรือสถานการณ์ใด ในชุมชนวังหามแหก็สามารถแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้านวังหามแหได้ตรงจุด และยังให้ชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วมในการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจร่วมกันดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบ และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรม

“ชาวบ้านเมื่อมีอาชีพสามารถมีรายได้เลี้ยงตัวเอง ไม่ต้องอดมื้อกินมื้อก็เลิกค้าขายเสพติด โดยเข้ามาเรียนรู้และฝึกทำด้วยตัวเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” (รุ่ง บัวทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

รุ่ง บัวทอง ชาวบ้านตำบลวังหามแห อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร กล่าวถึงโครงการนี้ว่า เป็นโครงการเป็นการพลิกชีวิตผู้ป่วยที่ไร้ที่พึ่งและสามารถกลับมายืนหยัดด้วยตัวของตัวเอง จากการมุ่งมั่นสนใจในสิ่งที่ทำ เรียนรู้พัฒนาตนเองจนสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านเกษตรผสมผสาน เช่น เลี้ยงปลาดุก เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงไก่ไข่เพื่อเอาไข่ไก่ไว้บริโภครักษาในครัวเรือน ปลูกผักไว้กินเอง เลี้ยงแพะ เลี้ยงปูนา เลี้ยงหนูนาก เลี้ยงกบ ที่เหลือก็ขาย ฝึกฝนพัฒนา เข้าอบรมทุกโครงการที่ทางท่านนายก อบต.วังหามแห หรือทางท่านปลัด จัดให้มีการอบรมเรียนรู้เพิ่มเติมต่อเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในอาชีพนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น จนสามารถเป็นวิทยากรแนะนำอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชนวังหามแหและผู้ที่มาศึกษาดูงานได้ แนะนำการประหยัดต้นทุนการดูแลเพื่อเป็นการลดต้นทุนเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร

ชาวบ้านบ้านวังนกไข่ร่วมกันคิดโดยรวมคนในหมู่บ้าน โดยการระดมให้ชาวบ้านวังนกไข่มาร่วมประชุมหารือ และหาแนวทางร่วมกันในชุมชนบ้านวังนกไข่ โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรให้ได้ สร้างความรู้ความเข้าใจกับชาวบ้านในการทำโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านวังนกไข่ โดยวิธีการรวมกลุ่ม ซึ่งชาวบ้านศรัทธาในตัวผู้นำมาก ผู้ใหญ่ ธวัช อุทัย จะเป็นผู้เสริมสร้างความเข้าใจ มีกฎระเบียบ กรรมการได้ถูกเลือกเข้ามาโดยชาวบ้าน ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การ

รวมกลุ่มโดยการรวมกลุ่มแปลงใหญ่ โดยรวมกลุ่ม คนปลูกฝรั่ง จนถึงปัจจุบัน ชุมชนบ้านวังนกไข่ได้ดำเนินวิถีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถลดรายจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น และยังคงก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้น

4.2.3 ร่วมรับประโยชน์

1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

“ทุกอย่างที่คิดจะทำมีความยากแต่ที่จริงแล้ว เรื่องที่ต้องการจะทำหรือศึกษานั้นไม่ได้ยากอย่างที่คิด เพียงแต่ว่าคุณได้ลงมือทำแล้วหรือยัง” (ชินวุฒิ อาสน์วิเชียร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มีนาคม 2562)

ชินวุฒิ อาสน์วิเชียร ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี กล่าวถึงโครงการนี้ว่า ยุทธวิธีที่ใช้คือ “ให้ชุมชนจัดการตนเอง” ทำให้ชุมชนก้าวเดินไปได้โดยไม่ต้องรอพึ่งพาจากภายนอก เป็นแนวทางหลักการสำคัญในการดำเนินงาน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการจัดทำโครงการ ประชุมหารือ เสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข จนเกิดความมั่นใจและก้าวเดินไปพร้อม ๆ กัน จัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำกล้วยที่ตกเกรดมาแปรรูปกล้วยในรูปแบบต่าง ๆ นำผลกำไรที่ขายได้มาจัดสรรกันในรูปแบบของเงินปันผล รายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนมาจากอาชีพเกษตรกร ณ ปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนไปมาก เช่น รับจ้างฉีดยาข้าว, รับจ้างหว่านปุ๋ย ส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาของสารเคมี ซึ่งก็สามารถจัดการให้ได้ว่ามีทางเลือกให้กับเกษตรกร คือ ให้เกษตรกรได้ทำปุ๋ยอินทรีย์และปรับปรุงดิน เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุน ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สิ่งสนับสนุนชุมชนที่สำคัญคือ การมีกองทุนตั้งต้น โดยมี “กองทุนโบหยกเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ” โดยให้เกษตรกรมากู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 0.25 สตางค์/เดือน ส่งเสริมแนะนำและอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อช่วยลดสารเคมี (ปุ๋ยยา) โดยมีกลุ่มเกษตรกรที่มีความรู้เข้ามาอบรมแนะนำต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ มีศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ รวมกลุ่มกันทำทดลองเรียนรู้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ทำให้สินค้าของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีเป็นที่ยอมรับ และปลอดภัยจากสารเคมี จากการที่มี “กองทุนโบหยก” สามารถทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไปมาก เนื่องจาก เมื่อก่อนต้องอาศัยการกู้ยืมกระบวนทำให้มีดอกเบี้ยที่สูงการใช้ชีวิตก็ลำบาก หลังจากที่จัดตั้ง “กองทุนโบหยก” ขึ้นมา ทำให้ชาวบ้านมีเงินเหลือใช้เหลือเก็บมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม ได้นำระบบเชื่อมโยงแผนที่ GIS เข้ามาใช้ในการพัฒนาต่อยอดการสำรวจพื้นที่ในการเก็บภาษีโรงเรือน โดยนำ GIS มาใช้ในการจับพิกัด GPS สำรวจข้อมูลรายครัวเรือน เพราะในตำบลท่างามมีผู้สูงอายุค่อนข้างมาก และมีผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ โดยพื้นที่เป็นตัวตั้งทำให้เกิดชุมชนจัดการร่วมกับหน่วยงาน เมื่อมีรายได้เข้า อบต. ทำให้มีงบประมาณในการพัฒนาชุมชน น้ำ ไฟฟ้า ถนนก็ได้รับการบูรณะซ่อมแซมให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มพื้นที่

2) องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

“นักท่องเที่ยวชอบที่ได้ไปถึงแหล่งผลิตในชุมชน และได้ขนมสดใหม่ ราคาถูกร่อยจะซื้อที่ขึ้นก็ได้ในราคาส่ง เข้าชมวิธีการทำขนมหม้อแกงและขนมชนิดอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรีที่มีในชุมชนนาพันสาม” (รัตนา ทิมวัฒน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มีนาคม 2562)

รัตนา ทิมวัฒน์ ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กล่าวถึงโครงการนี้ว่า เป็นโครงการที่ทำกับประชาชนหลากหลายกลุ่มมาก “ตลาดน้ำนาพันสาม” มี 17 กิจกรรม เช่น กราบพระประธานโบสถ์เก่าวัดนาพรม และชมภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเก่าแก่ ชมงานช่างชั้นครู งานแกะสลักไม้ ปูนปั้น ลงรักปิดทอง ที่โบสถ์หลังใหม่วัดนาพรม เยือนพิพิธภัณฑ์ชาวนา ชมสิ่งของในวิถีชาวนา รุ่งเก่า ชมเรือแม่แก่ง เรือโบราณที่ได้รับพระราชทานจาก สันเกล้ารัชกาลที่ 4 ปิดทองเศียรพระศักดิ์สิทธิ์ในวิหารวัดนาพรม การเลี้ยงน้ำตาลโตนด แวะชม ชิม ช้อป ขนมหม้อแกง ณ ศูนย์การเรียนรู้ขนมหม้อแกง บ้านทิวศรี เรียนรู้การทำไข่เค็ม ณ ศูนย์การเรียนรู้การทำไข่เค็มนาพันสาม การเลี้ยงปลา เพาะเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงกบ เป็นต้น ซึ่งมีกิจกรรมเยอะมาก เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการสร้างอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนนาพันสาม เกิดการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้แบบรุ่นสู่รุ่น เกิดเป็นท่องเที่ยวภายในชุมชนใครก็สามารถมาเที่ยว “นาพันสาม” ทำให้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านชุมชนนาพันสามทำให้เกิดความสามัคคีเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันภายในชุมชน

“โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เด็ก ๆ โดยมีครู, กศน. และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาทำให้เด็ก ๆ มีความรู้หรือมีวิชาชีพติดตัวสามารถนำไปเป็นอาชีพที่ 2” (ประสิทธิ์ รมสิน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มีนาคม 2562)

ประสิทธิ์ รมสิน นายองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี กล่าวถึงโครงการนี้ว่า ใช้น้ำที่ดินของวัดนาพรหมในการดำเนินงาน และให้ประชาชนในตำบลนา พันสามเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้สถานที่แห่งนี้ พร้อมทั้งช่วยกันดูแลรักษา หลวงพ่อเจ้าอาวาสวัดนา พรหมร่วมจัดตั้ง “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ตามโครงการ "1 ไร่ 1 แสน" คือ ผลผลิตที่จะได้จากทำ โครงการนี้หลวงพ่เจ้าอาวาสได้ให้พื้นที่แล้ว ยังให้ประชาชนได้มามีส่วนร่วมช่วยกันขุดร่องทำนา เลี้ยงปลา ปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ เลี้ยงปลาจุก ปลูกข้าวให้ชาวนาไปเกี่ยวข้าว นำพืชผลที่ได้มาขาย เป็นรายได้หมุนเวียนภายในโครงการฯ และเป็นการเสริมอาชีพรองให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

3) องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

“ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานอยู่ในเมืองหลวง มีแต่ผู้เฒ่าผู้แก่กับเด็ก ๆ อยู่บ้าน” (ธวัช วาสิกานนท์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

ธวัช วาสิกานนท์ รองปลัด/กำกับดูแลส่วนราชการภายใน กล่าวถึงโครงการนี้ว่า “ธนาคารน้ำใต้ดิน” แก้ไขปัญหาที่สะสมมานานมากได้จริง ชาวบ้านวังหามแหอยู่ดีมีความสุขมากขึ้น ทำการเกษตรได้ทั้งปีมีผลผลิตดี และไม่ต้องกังวลเรื่องน้ำท่วมอีกต่อไป ปกติในช่วงเดือนมกราคมน้ำก็ จะแห้งเกือบหมดทุกสระ มีเหลืออยู่บ้างเล็กน้อยแทบจะทำการเกษตรไม่ได้เลยไหนจะต้องเหลือไว้ อุปโภคภายในครัวเรือนอีก ในเรื่องการเกษตรจะเป็นปัญหาหลัก เพราะต้องใช้น้ำเป็นจำนวนมาก พอ ทำโครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” แล้วทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห ให้ชาวบ้านวังหามแห ปลูก “มะละกอ” เพราะ มะละกอจะใช้น้ำในการปลูกพอ ๆ กับการปลูกข้าวจะใช้น้ำเยอะ จากการ ทดลองปลูกทำให้ได้ผลดี สามารถปลูกมะละกอในพื้นที่วังหามแห เพื่อส่งขายตลาดได้ ทำให้ชาวบ้าน มีกำลังใจในการทำเกษตร “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ยังส่งผลให้มีน้ำใต้ดิน โดยดูจากบ่อบาดาลของ ชาวบ้าน เมื่อก่อนแทบไม่มีน้ำเลย แต่พอมี “ธนาคารน้ำใต้ดิน” น้ำในบ่อบาดาลจากเมื่อก่อนน้ำในบ่อมี แค่ 20% ปัจจุบัน มีน้ำในบ่อบาดาล 60-70% ทัวทั้งหมู่บ้านวังหามแห “น้ำคือชีวิต” ทำให้ชาวบ้านที่ อพยพย้ายถิ่นกลับมาทำนาทำเกษตรกรรม สร้างรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวได้ ทำให้ชุมชนน่าอยู่จาก การพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชนวังหามแห ครอบคลุมพื้นที่ เป็นการสร้างอาชีพ รายได้ ลดปัญหา ครอบครัว ปัญหาสังคม ที่อาจจะตามมาได้

4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ชุมชนชาวบ้านวังนกไข่ แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน โดยการรวมกลุ่ม มีธุรกิจมีลุง

กระดาษ (ห่อฝรั่ง) มาจำหน่าย มีการแปรรูปสินค้า เป็นฝรั่งอบแห้งปรุงรส สามารถตอบโจทย์ของเกษตรกรได้ จากที่ฝรั่งในช่วงที่มีสินค้าตลาดราคาฝรั่งตก ลดปริมาณการใช้สารเคมี โดยใช้สารชีวภาพชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี เช่น ไตรโคเดอร์มา บีวเวอเรีย รวมถึงสอนให้สมาชิกใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และใช้วิธีการสังเกตโรคและแมลงเพื่อใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็น, ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี เกษตรกรได้รับความรู้การปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และซื้อแม่ปุ๋ยเพื่อผสมปุ๋ยใช้เอง, เปลี่ยนวัสดุในการทำค้ำเพื่อพุงต้นฝรั่ง เดิมเกษตรกรใช้ไม้รวกเป็นวัสดุในการทำค้ำฝรั่ง แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนวัสดุเป็นเสาปูนและลวดสลิงที่มีความทนทาน อายุการใช้งานเป็น 10 ปี เกษตรกรจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนการเปลี่ยนไม้รวกทุกปี ทำให้เกษตรกรลดค่าแรงงานในการทำค้ำใหม่, การบริหารจัดการผลผลิตฝรั่ง คือ การเลือกไว้ลูกให้เหลือเพียง 2-3 ผล เพื่อลดการห่อผลฝรั่ง ทำให้เกษตรกรลดค่าแรงงานในการห่อฝรั่ง รวมถึงค่าถุงและกระดาษที่ใช้ในการห่อฝรั่งอีกด้วย ทั้งนี้ในส่วนของปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นแม่ปุ๋ย สารชีวภาพ/สารชีวภัณฑ์ กระดาษห่อหรือถุงพลาสติก ที่ได้จากการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ กลุ่มได้นำมาบริหารจัดการเป็นกองทุนของกลุ่ม นำมาซื้อปัจจัยการผลิตดังกล่าว เพื่อให้เป็นกองทุนหมุนเวียน สมาชิกแปลงใหญ่สามารถซื้อจากกลุ่มได้ในราคาที่ไม่แพงกว่าตลาดทั่วไป

ผู้ใหญ่รัช อุทัยก็สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้โดยการแปรรูปสร้างมูลค่าให้กับฝรั่งที่แตกต่างจากท้องตลาดทั่วไป ทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์ร่วมกันทำให้เกิดกระบวนการบูรณาการแผนพัฒนาหมู่บ้าน สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และมีเวทีชุมชนที่มีความต่อเนื่องได้ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเอง ทำให้คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ผ่านกระบวนการบูรณาการแผนพัฒนาหมู่บ้าน ได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพึ่งตนเองของชุมชน โดยอาศัยฐานทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในท้องถิ่นชุมชน ทั้งยังมีการขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีการพัฒนาในทุกระดับ มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเน้นบทบาทของชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามความต้องการของตนเอง

4.2.4 ความยั่งยืนของการมีส่วนร่วม

1) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

การบริหารจัดการ “กองทุนใบหยกเพื่อฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ” อย่างมีธรรมาภิบาล โดยให้เกษตรกรมากู้ยืม กองทุนใบหยก ลงทุนครั้งแรก 1 ล้านบาทและได้ดอกเบี้ยมาบริหารจัดการต่อยอด โดยคิดดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 0.25 สตางค์/เดือน ส่งเสริมแนะนำและอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อช่วยลดสารเคมี (ปุ๋ยยา) โดยมีกลุ่มเกษตรกรที่มีความรู้เข้ามาอบรมแนะนำต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ มีศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ รวมกลุ่มกันทำทดลองเรียนรู้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ทำให้สินค้าของชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีเป็นที่ยอมรับ และปลอดภัยจากสารเคมี ส่งเสริมให้มีการปลูกกล้วยเพิ่มตามไร่นาที่มีพื้นที่เหลืออยู่มากมาย ในการทำธุรกิจนี้ องค์กรบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ไม่สามารถทำเป็นธุรกิจและแสวงหารายได้ไม่ได้ แต่สามารถทำเป็น “กองทุน” โดยให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเงินกองทุนได้ เป้าหมาย คือ ต้องชี้แจงว่ากองทุนที่ทำนั้นต้องการนำไปทำอะไร เกิดประโยชน์อย่างไร เป้าหมายต้องชัดเจน ต้องอยู่ในอำนาจหน้าที่ และต้องมีความถูกต้อง การจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลทำให้การใช้เงินกองทุนเป็นไปอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด มีความโปร่งใส เป็นธรรม ทำให้เงินกองทุนที่มาจากภายนอกนี้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่น

2) องค์กรบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ธนาคารน้ำเป็นระบบที่ทำให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากในการทำธนาคารน้ำชุมชนวังหามแหมีส่วนร่วมในการบริจาคที่ดินส่วนตัวและ การวางระบบที่เป็นรูปธรรมสามารถทำให้การบริหารจัดการธนาคารน้ำได้ดินจะอยู่คู่ตำบลวังหามแหอย่างยั่งยืน

ประมวล มหิชาติ รองนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร พูดถึง บ่อสิริบุญโย นาราย (เป็นบ่อน้ำต้นแบบที่เป็นเสมือนตาน้ำของชุมชนวังหามแห) ว่าในอนาคตพื้นที่ตรงนี้จะส่งเสริมและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวังหามแห ทางเข้าบ่อสิริบุญโย นาราย จะมีการปลูกต้นมัลเบอร์รี่ทั้ง 2 ข้าง เพื่อทำให้เกิดร่มเงา ในช่วงที่ไปกำลังล้างบ่อสิริบุญโย นาราย แต่จะสังเกตว่าจะมีน้ำไหลขึ้นมาเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจาก “ธนาคารน้ำได้ดิน” น้ำในบ่อนี้จะไม่มีวันหมดจะมีทั้งปีเปรียบเสมือนตาน้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สวยงามและทำให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในชุมชนด้วย

4.3 ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่น

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นปัญหาของแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทั้งทางด้านความคิดเห็นไม่ตรงกัน การขาดความเข้าใจ การขาดความร่วมมือ การประสานงาน ล้าช้า สภาพแวดล้อมในพื้นที่ในการทำโครงการนั้น ๆ ในแต่ละชุมชนประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

4.3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ปัญหาจากการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้ง เนื่องจากชาวบ้านเกิดการแตกแยกทางความคิด เกษตรกรบางคนอยากจะทำกล้วยน้ำว้าไปขายตรงเอง (ซึ่งเกิดจากความคุ้นชิน) ซึ่งเป็นปัญหาตลาด เกษตรกรบางกลุ่มก็ยังไม่เข้าใจในการจัดตั้ง “ลิ่ง” นายก อบต. จึงจัดประชุมหารือร่วมกันปรับทัศนคติ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานำแนวคิดที่ดีมาเสนอแนะ ในการรวมกลุ่มจัดตั้ง “ลิ่ง” ว่ามีประโยชน์ในการต่อรองราคาสินค้าทางเกษตรอย่างไร ทั้งยังแก้ไขสินค้าทางการเกษตรล้นตลาด เป็นการคัดเลือกและส่งสินค้าที่มีคุณภาพที่ดีให้กับพ่อค้าคนกลาง สามารถตั้งราคากลางได้เองทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจและร่วมมือจัดตั้งกลุ่มสินค้าการเกษตรและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อแปรรูปสินค้าจนประสบความสำเร็จ

4.3.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

“ตลาดน้ำนาพันสาม” ปัญหาเกิดจากการประสานงานล่าช้า จากภายในองค์กรหรือจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ จึงทำให้การจัดการประชุมครั้งแรก ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้ามาประชุมกันน้อยมาก ซึ่งเป็นปัญหาในเชิงระบบการจัดการภายในองค์กร ในการแก้ไขปัญหาควรเน้นที่ปัญหา มากกว่าอารมณ์และหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาที่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม นายก อบต. จึงได้ปรึกษากับ ปลัด อบต. ในตำบลนาพันสามประชาชนให้ความเคารพและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จึงได้เชิญเจ้าอาวาสวัดนาพรหมมาเป็นแกนนำร่วมในการจัดตั้ง “ตลาดน้ำนาพันสาม” ซึ่งเจ้าอาวาสวัดนาพรหมยินดี เมื่อชาวบ้านได้ทราบข่าวก็ได้รับการตอบรับจากชาวบ้านเป็นอย่างดีด้วยการมาประชุมเดือนละครั้ง โดยสถานที่ในการประชุมก็จัดขึ้นในบริเวณวัดนาพรหม เป็นการแก้ไขปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ ลดขั้นตอนในการประสานงานเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาใช้การมีส่วนร่วมในการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.3.3 องค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอลำปาง จังหวัดกำแพงเพชร

ปัญหาที่ใหญ่ เนื่องจากการทำ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” มีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อดำเนินการก่อสร้างบ่อ เพื่อเป็นหลุมกักเก็บน้ำลงใต้ดิน และต้องใช้หลายจุดในตำบลวังหามแห ทำให้ต้องการความเสถียรบริจาคนที่ดินจากชาวบ้าน แต่ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือและไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ นั่นก็หมายความว่าชาวบ้านไม่เชื่อในสิ่งที่จะทำว่าจะทำได้จริงหรือไม่ ทำให้การทำโครงการฯ ในช่วง แรก ๆ มีปัญหาการขาดความร่วมมือของชาวบ้านเอง จึงทำให้นายก อบต. ลงมือทำในส่วนที่มีให้ชาวบ้านเห็นถึงความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาที่สะสมมานานนับสิบ ๆ ปี ทำให้เห็นจนผ่านมา 3 แล้ง 3 ฝนในพื้นที่ที่มีความชุ่มชื้นพื้นที่เป็นสีเขียวมีน้ำกินน้ำใช้ในการเกษตรได้ทั้งปี จนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านและเข้าร่วมโครงการฯด้วยความเต็มใจ ปัจจุบันตำบลวังหามแห พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านเพาะปลูกเพื่อการเกษตร ปศุสัตว์อยู่ทุกครัวเรือน

4.3.4 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

เกิดปัญหาจากสภาพแวดล้อมภายนอกพื้นที่ชุมชนบ้านวังนกไข่ ล้อมรอบไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากและมีนายทุนมากว่านซื้อที่ดินเพื่อไปก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยความรักในถิ่นฐานบ้านเกิดผู้ใหญ่บ้าน ธวัช อุทัย จึงเกิดการร่วมกลุ่มกันขึ้นภายในชุมชนบ้านวังนกไข่ จัดประชาคมหมู่บ้าน โดยให้ชาวบ้านบอกถึงสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อหาทางออกที่ดี และก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนบ้านวังนกไข่ ด้วยความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและดำเนินกิจกรรมของชาวบ้านจนได้รับรางวัล “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านบ้านวังนกไข่อย่างยิ่งที่รักและห่วงแหนถิ่นบ้านเกิด

4.4 สรุป

ในชุมชนทั้ง 4 ชุมชน แต่ละชุมชนมีจุดเด่นร่วมกันคือ การมีทรัพยากรในท้องถิ่นที่ถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่สามารถนำไปต่อยอดได้อย่างยั่งยืน ทรัพยากรที่เป็นต้นทุนนี้อยู่ในรูปของทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรที่เกิดจากน้ำมือรังสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งหมายรวมถึงภูมิปัญญาและความรู้ที่ได้รับการสืบสาน ต่อยอด ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปกล้วย การทำขนมหวาน เป็นต้น นอกจากนี้ต้นทุนทางสังคมแล้ว จุดร่วมที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือการมีผู้นำชุมชนที่ดี ซึ่งผู้นำชุมชนนี้มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ สำหรับผู้นำที่ไม่เป็นทางการนั้นมีความน่าสนใจมาก

เนื่องจากเป็นคนที่อยู่ในชุมชน และมีความโดดเด่นเป็นผู้นำได้เนื่องจากความเคารพศรัทธาเชื่อถือของคนในชุมชน เช่น เจ้าอาวาสที่สามารถทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจพัฒนาท้องถิ่นได้สำเร็จ เจ้าของสวนฝรั่งที่เป็นจุดศูนย์กลางของแนวคิดการท่องเที่ยวแบบเกษตรไร้อาหารพิษ ที่ได้เกาะเกี่ยวให้เกิดเครือข่ายการเผยแพร่ขนมไทย และวิถีชุมชนดั้งเดิมในรูปแบบอื่น ๆ หรือเกษตรกรที่มีความอดุสาหะขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพเช่นนายรุ่ง ที่ทำทั้งการเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย และยังได้ใช้เวลาเป็นจิตอาสาในการให้ความรู้แก่ผู้ที่มาดูงาน ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน

ต้นทุนทางทรัพยากรและต้นทุนทางบุคคลได้ส่งผลสำเร็จให้เกิดกับชุมชนโดยกระบวนการของการมีส่วนร่วม ซึ่งนอกจากภาครัฐจะเป็นผู้ประสานและสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงแล้วชุมชนเองยังมีกระบวนการภายในที่ต่อเชื่อมกันภายในชุมชนเอง กระบวนการดังกล่าวคือกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสมอหน้าในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรักในท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

บทที่ 5

นวัตกรรมการจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการเขียนบทนี้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่ออธิบายว่านวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นเช่นใด โดยมีรายละเอียดของการนำเสนอ ดังนี้

- 5.1 นวัตกรรมการสร้างผู้นำ
- 5.2 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์
- 5.3 นวัตกรรมบริการ
- 5.4 นวัตกรรมบูรณาการ
- 5.5 นวัตกรรมบริหาร
- 5.6 สรุป

5.1 นวัตกรรมสร้างผู้นำ

นวัตกรรมการสร้างผู้นำ ในการทำงานแบบมีส่วนร่วมย่อมเกิดปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น ต่างคนต่างทำงาน ทำงานไม่เป็นระบบ จึงทำให้เกิดการพัฒนา สร้างสรรค์ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผู้นำ และทีมงานเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตาม ผู้นำต้องมีความยืดหยุ่น มีมุมมองที่กว้างไกล เป็นการปรับมุมมองการบริหารจัดการให้เกิดความทันสมัยและใหม่เสมอ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่า นำมาส่งเสริม ให้โอกาส ชี้แนวทางในการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมแก้ไขปัญหาและหาทางออกของปัญหาร่วมกันภายในชุมชนนั้น ๆ เกิดความรักสามัคคีภายในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างอาชีพ พัฒนาความรู้สู่ชุมชน เพื่อความอยู่ดีมีสุข และความยั่งยืนเกิดขึ้นในชุมชนจนทำให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

5.1.1 ผู้นำหนุนผู้นำ

ตามหลักการ ผู้นำหนุนผู้นำ คือ กระบวนการที่น่าสนใจของนวัตกรรมสร้างผู้นำประการแรกคือ ผู้นำหนุนผู้นำ ซึ่งเป็นได้ทั้ง 2 รูปแบบ นั่นคือผู้นำที่เป็นทางการหนุนเสริมผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และอีกรูปแบบหนึ่งคือผู้นำที่ไม่เป็นทางการหนุนเสริมผู้นำที่เป็นทางการ แรงของการหนุนเสริมนี้ก่อให้เกิดกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ การทำงานที่หนุนเสริมซึ่งกันและกันโดยมีเป้าหมายร่วมคือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทำให้ไม่เกิดการแข่งขัน ซึ่งดีซึ่งเด่น อันอาจจะนำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้ง และความขัดแย้งไม่ลงรอยกันในที่สุด

ตัวอย่างของผู้นำที่เป็นทางการหนุนเสริมผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น การจัดกิจกรรมสภากาแฟ เป็นการปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการหมู่บ้าน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาแลกเปลี่ยนและเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งในชุมชน นำไปสู่ความปรองดอง สามัคคี สมานฉันท์ เป็นการพัฒนาตำบลนาพันสาม ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง โดยมีผู้นำที่ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาในตัวท่านเจ้าอาวาสวัดนาปรม พระครูพิศาลวัชรกิจถือว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชน อิทธิพลเชิงความคิด เชิงจริยธรรม เชิงการพัฒนา เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีคุณสมบัติบางประการที่หน่วยงานหรือสมาชิกในองค์กรต้องการให้การยอมรับ หรือให้ความไว้วางใจ เช่น มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์ มีวิสัยทัศน์ ความซื่อสัตย์ การจัดความสำคัญก่อนหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงทางบวก ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารที่ดี และมีวินัย และเป็นที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านนาพันสาม ชาวบ้านให้ความเคารพและความศรัทธาในตัวท่านเจ้าอาวาสวัดนาปรม พระครูพิศาลวัชรกิจเป็นอย่างมาก ถ้ามีการพัฒนาในชุมชนนาพันสาม นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลนาพันสามจะต้องเข้ามาปรึกษาท่านเจ้าอาวาสวัดนาปรม พระครูพิศาลวัชรกิจเพื่อที่จะให้ทางเจ้าอาวาสประสานข่าวแจ้งให้ชาวบ้านได้รับทราบเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ไฉน อำไพริน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลวังหามแห เปิดโอกาสให้ทีมงานชาวบ้านวังหามแห มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับทีมงานหรือชาวบ้านวังหามแห จัดสรรแบ่งงาน และมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชารับผิดชอบดำเนินการตามความเหมาะสมตามภาระงาน ในการปฏิบัติงานบริหารของท่านนายกองจะเป็นไปในแบบที่ปัญหาของทุกคน ๆ คือ ปัญหาของตนเอง จึงต้องร่วมคิดและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ร่วมกันจึงมักมีโอกาสทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม

พิจารณา เน้นเป้าหมายของกลุ่มไปสู่จุดเดียวกัน ซึ่งการตัดสินใจอยู่บนฐานของการปรึกษาหารือกัน อาจจะมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ โดยที่นายกฯ จะพยายามส่งเสริมให้คนทำงานและผู้ปฏิบัติงานออกความคิดเห็นได้ และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ปัญหาต่าง ๆ จึงจบด้วยการประชุมหารือกัน และดำเนินการแก้ไขเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

ไฉน อำไพริน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห ยังส่งเสริมและให้การสนับสนุน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ โดยให้นายรุ่ง ที่เป็นคนขยันจึงให้โอกาสในการทำงานต่อยอดจนประสบความสำเร็จและเป็นวิทยากรให้ความรู้ในวิถีเกษตรพอเพียง ชุมชนวังหามแหในด้านเผยแพร่ความรู้ ด้านการเกษตรและปศุสัตว์ให้แก่ผู้ที่สนใจมาเรียนรู้ นายรุ่งจะถ่ายทอดประสบการณ์ตรงให้กับชาวบ้านผู้สนใจและผู้ที่ต้องการเรียนรู้อย่างเต็มที่ให้หมดเปลือกไม่ปิดบัง มีคนจากต่างถิ่นมาศึกษาดูงานจำนวนมาก เป็นความภาคภูมิใจขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ มีอาชีพสร้างรายได้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

5.1.2 อิสระของผู้นำ

ในการบริหารราชการแบบเดิมภาครัฐเน้นสายบังคับบัญชาและกฎระเบียบที่เคร่งครัด ระบบราชการแบบรวมศูนย์ โครงการทุกโครงการควบคุมสั่งการจากบนลงล่าง (Top Down) มุ่งเน้นประสิทธิภาพและการบริหารงานมาจากภาครัฐ ประชาชนไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นใด ๆ ทำให้เกิดความล่าช้าของระบบราชการ ไม่มีความยืดหยุ่นของกฎระเบียบ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทำให้ระบบราชการมีความเชื่องช้ามาก ซึ่งแตกต่างจากในยุคปัจจุบันระบบการบริหารจัดการภาครัฐอย่างสิ้นเชิง เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม นำเอาหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจมุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน ทั้งด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และความคุ้มค่าของเงิน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน โดยนำการบริหารจัดการที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้นและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ๆ มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางร่วมกับทางภาครัฐได้อย่างเสรี ดังเช่น

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภอดงเจริญ จังหวัดสิงห์บุรี เป็นผู้มีส่วนผลักดันการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม มีคำขวัญประจำองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม คือ

“สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เน้นพลังการมีส่วนร่วม” เป็นแนวทางในการบริหารชุมชนทำงาน เปิดรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของชาวบ้านเป็นหลัก และยังรับฟังคำแนะนำและเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้เสนอความคิดเห็น ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ และเลือกวิธีปฏิบัติงานของตนเองได้ ทำให้เกิดความมิตรภาพและความผูกพันกันในองค์กร โดยเน้นการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการประชุมแต่ละครั้งชาวบ้านจะนำปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมาพูดคุยเพื่อหาแนวทางและการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จนทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปได้ด้วยดีและมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น

ท่านนายก อบต.นาพันสามและเจ้าอาวาสวัดนาพรม พระครูพิศาลวัชรกิจ ประธานชุมชนนาพันสาม เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ มนุษย์สัมพันธ์และได้รับการยอมรับ ความไว้วางใจ มีวิสัยทัศน์ ความซื่อสัตย์ การจัดการความสำคัญก่อนหลัง ความสามารถในการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงทางบวก ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการ สื่อสารที่ดี และมีวินัย ทั้งยังเป็นผู้นำหลักแนวคิด “บวร” ที่นำมาใช้ในชุมชนนาพันสาม เพื่อเป็นหลักคิดรวมจิตใจชาวบ้าน ๆ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาจึงมีความเคารพและร่วมคิด ร่วมทำ หาแนวทางร่วมทุกครั้งที่มีการจัดประชุมทุกเดือนเพื่อชุมชนจะได้เป็นที่รู้จักและเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ที่มีอยู่เดิมไม่สูญหายไปกับกาลเวลา และยังคงอยู่กับลูกหลานในชุมชนนาพันสามตลอดไป จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เห็นอย่างเด่นชัดมีนักท่องเที่ยวกล่าวขานถึงชุมชนนาพันสามว่าเป็นแหล่งที่นอกจากจะผลิตขนมหวานเพื่อเป็นการส่งไปยังร้านใหญ่ ๆ ในเมืองเพชรบุรีแล้วยังเป็นแหล่งที่รวมความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ที่เลื่องชื่ออีกด้วย และยังเป็นท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

“ผมแก้ปัญหาทำให้ชุมชนของผม “แก้แค้น แก้ท่วม” ได้ ผมก็พร้อมที่จะแก้ปัญหาแล้งท่วมทำให้ชุมชนอื่น ๆ ให้เหมือนชาวบ้านวังหามแห และผมยินดีที่จะไปอบรม/บรรยายเผยแพร่ความรู้เรื่อง “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ได้ทุกที่ที่เชิญผมไปบรรยาย” (ไฉน อำไพริน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2562)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังหามแห อำเภอเขาฉกรรจ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีการแบ่งงานมอบหมายงานเป็นระบบ ให้คำแนะนำในการทำงานสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงาน โดยใช้กฎเกณฑ์ในการสร้างสรรค์งาน เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับลูกน้อง ฟังความคิดเห็นคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้ได้บังคับบัญชา เน้นดูแลและมีสัมพันธภาพของคนมากกว่า

เน้นงาน เพื่อจูงใจให้คนทำงานได้ตามเป้าหมาย นายก อบต. วังหามแห เป็นผู้นำที่ดี มีความตั้งใจ มุ่งมั่น พัฒนาชุมชนวังหามแห โดยคิดและลงมือทำโดยการเสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เนื่องจากการใช้พื้นที่ของ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ต้องใช้พื้นที่ในส่วนของชาวบ้านวังหามแห ชุมชนจึงมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” อย่างแท้จริง และดำเนินงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้โดยนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลวังหามแห ยังได้รับเชิญเป็นวิทยากรรับเชิญบรรยายเรื่อง “ธนาคารน้ำใต้ดิน” แก่ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศ และที่ตำบลวังหามแหยังเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่อง “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในตำบลวังหามแหจนถึงปัจจุบัน

ผู้ใหญ่ รัช อุทัย เป็นผู้นำที่ทำงานโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ได้บังคับบัญชาหรือชาวบ้านบ้านวังนกไข่ ในการตัดสินใจอยู่บนฐานของการปรึกษาหารือกัน ร่วมประชุมและกำหนดเป้าหมายไปสู่จุดเดียวกัน ใช้วิธีการ โน้มน้ำใจด้วยเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นและที่จะตามมาอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วยอย่างเต็มที่ ในการปฏิบัติงานบริหารของผู้ใหญ่ รัช อุทัย จะเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน จะพยายามส่งเสริมให้ชาวบ้านบ้านวังนกไข่ออกความคิดเห็นได้ และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงมักให้ออกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจจะกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น

ผู้ใหญ่ รัช อุทัย เป็นผู้นำที่เสียสละ เห็นความเดือดร้อนของชาวบ้านเสมือนญาติคนหนึ่งจะเข้าช่วยเหลืออย่างเต็มที่ อย่างเช่นจากความเสียสละของผู้นำผู้ใหญ่ รัช อุทัย โดยการนำโฉนดที่ดินของตนเองไปเข้าธนาคารเพื่อไปซื้อที่ข้างบ้านให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่ แบ่งให้ 9 โฉนด ในชื่อลูกบ้าน (เพื่อเวลาผ่อนครบหมดจะได้ไม่ต้องมาเสียค่าโอนภายหลัง และที่ผ่านมามีผ่อนหมดไปแล้ว 2 ราย) ผู้ใหญ่ รัช อุทัย มีความเสียสละเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่ดูแลมีความสุข จึงยอมที่จะเสี่ยงเอาพื้นที่ของตนเองไปกู้ธนาคาร ผู้ใหญ่ รัช อุทัย ในบางเดือนบางรายยังไม่จ่ายเมื่อถึงเวลาชำระผู้ใหญ่ รัช อุทัย ต้องออกเงินส่วนตัวชำระค่างวดให้ก่อน แล้วค่อยไปตามทวงถามกับลูกบ้าน (เนื่องจากการผ่อนชำระต้องตรงตามที่ธนาคารกำหนดมิฉะนั้นจะเสียค่าดอกเบี้ยรายวัน)

จะเห็นได้ว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เป็นการลดขั้นตอนการบริหารงานอย่างเด่นชัดและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันทีไม่ต้องรอรระบบราชการแบบเดิม ๆ เป็นการแก้ไขอย่างตรงจุด เพิ่มความโปร่งใส มีประสิทธิภาพเกิดการบูรณาการและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

5.1.3 พลังของผู้ตาม

ผู้ตามที่ดี ควรมีคุณสมบัติในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระบนพื้นฐานของประสบการณ์ รวมไปถึงพลังอันแรงกล้าในการกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น ความขยัน กระตือรือร้นมุ่งมั่น ใส่ใจ รายละเอียด มีความอดทนพยายามในสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่และการตัดสินใจที่ดีที่สุดในฐานะสมาชิกของกลุ่ม เช่น

ชุมชนทำงานเป็นพลังความคิด ความร่วมมือร่วมใจในการจัดตั้ง “สิ่ง” เพื่อเป็นการต่อรองราคา กล้วยน้ำว้าและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยน้ำว้า จากกลุ่มแม่บ้านในตำบลทำงาน และชุมชนนาพันสามก็เป็นพลังของชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันมาทำ “ตลาดน้ำนาพันสาม” และยังให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่อง การทำขนมหม้อแกง การทำเกษตรและโครงการผักปลอดสารพิษน้อย โครงการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกไข่ โครงการคนเลี้ยงกบ โครงการโรงสีข้าว ชุมชนเข้มแข็ง หมู่ 8 โครงการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ โครงการฟายทอดน้ำระบบพอเพียง โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เป็นต้น มาเป็นวิทยากรรับเชิญเพื่อแนะนำ ในสิ่งที่รู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ ส่วนชุมชนวังหามแห ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างยิ่งในการบริจาคที่ดินเพื่อต่อยอด “ธนาคารน้ำใต้ดิน” เพราะในแต่ละจุดจะเป็นแหล่งที่เชื่อมต่อกับ “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ทุกจุดเป็นการผสานพลังสามัคคีกันอย่างชัดเจน ทำให้โครงการนี้สำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับตำบลวังหามแห ที่จะลืมไม่ได้อีกหนึ่งชุมชนที่มีพลังจากชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทั้ง ๆ ที่รายรอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมแต่ด้วยพลังของชุมชนก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนได้เป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” นั่นก็คือ ชุมชนบ้านวังนกไข่

การเป็นผู้ตามที่ดีจึงมีความสำคัญในการบริหารภาครัฐเช่นกัน เพราะเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายเดียวกันจนทำให้ในทุกโครงการที่กล่าวมาข้างต้น ประชาชนมีส่วนร่วมที่มีความแข็งแกร่งเป็นพลังของส่วนรวมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

5.2 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์

เป็นการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น เพื่อทำให้เกิดความสะดวกสบาย เพื่อประหยัดต้นทุนและเวลา พัฒนาเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าในเชิงการตลาดได้ ทางด้านการเกษตรนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้กับสินค้าการเกษตร เช่น การเพิ่มช่องทางทางการตลาด การเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน การนำ

สิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการประหยัดน้ำ หรือลดอันตรายจากการใช้ยาฆ่าแมลง เป็นนวัตกรรมที่ช่วยเรื่องการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรและเป็นการต่อยอดผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต

5.2.1 ผลิตภัณฑ์ใหม่

เป็นการพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นและเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่ในท้องตลาดยังไม่เคยมี เป็นทั้งสิ่งที่จับต้องได้ เช่น การแปรรูปกล้วยน้ำว้าให้แตกต่างจากเดิมที่มีแต่กล้วยตากให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ชุมชนท่างาม นำเอากล้วยตากที่ตากด้วยโรงเรือนที่สะอาดโดยการใช้พลังงานแสงอาทิตย์และนำไปทอดเป็นกล้วยแขก กล้วยน้ำว้าอบเนย ซึ่งในตอนนั้นยังไม่มีใครคิดทำเรื่องนี้เลยจึงเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากสำหรับนักท่องเที่ยว

และชุมชนนาพันสามมีการพัฒนาการใช้ผลิตภัณฑ์หรือภาชนะที่ใส่ขนมหม้อแกงเดิม ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการนำมาใส่ภาชนะดินเผาในรูปแบบต่าง ๆ และเพิ่มไส้ จากเดิมเดิมที่มีแต่ไส้ถั่วกับไส้เผือก ไส้ไข่ ก็พัฒนาขึ้นเป็นไส้ลูกตาลซึ่งมีวัตถุดิบอยู่ในชุมชนนาพันสามเป็นจำนวนมาก ทั้งยังจัดทัวร์สาธิตขั้นตอนวิธีการทำขนมหม้อแกงอย่างละเอียดโดยเจ้าของสูตรดั้งเดิมเป็นผู้สาธิตทุกขั้นตอนเป็นที่ประทับใจนักท่องเที่ยวอย่างมาก

ในส่วนของชุมชนบ้านวังนกไผ่ ก็มีผลิตภัณฑ์แปรรูป ฝรั่งอบแห้งปรุงรส (รสชาติจะเหมือนกับการกินฝรั่งสดกับพริกเกลือ) ซึ่งมีที่บ้านวังนกไผ่ที่เดียว และขั้นตอนการทำขนมโบราณที่ทำทานได้ยาก ขนมช่อผกากรอง ขนมกล้วยฟูสูตรโบราณ ซึ่งจะทำต่อเมื่อมีนักท่องเที่ยวลงเรือมาเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้านบ้านวังนกไผ่ (จะไม่มีขายทั่วไปในชุมชนบ้านวังนกไผ่) ก็จะมีการทำขนมช่อผกากรองให้นักท่องเที่ยวได้ชิมและลองทำเป็นความประทับใจที่น่ารักในวิถีของชุมชนบ้านวังนกไผ่ นับว่าเป็นการพัฒนาการปรับปรุงต่อยอดผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

นับว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในแต่ละชุมชนมีการพัฒนาต่อยอดและใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยยิ่งขึ้น จนทำให้เป็นที่รู้จักเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตภัณฑ์เดิม ๆ ให้มีรูปแบบใหม่ ๆ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ทำให้เพิ่มกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น

5.3 นวัตกรรมบริการ

นวัตกรรมบริการ คือ การเห็นถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักความสำคัญ เกิดความประทับใจทั้งก่อน-ระหว่าง-หลังการรับบริการ สร้างความหลากหลายและแตกต่างด้วยการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ สะดวกสบาย สร้างคุณค่าโดยการนำนวัตกรรมมาสร้างบริการใหม่ ๆ เอาความรู้ใหม่ ๆ มาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน ทำให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบของการทำงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน และยังทำให้องค์กรได้รับผลประโยชน์ด้วยเช่นกัน

5.3.1 นวัตกรรมบริการ

การให้บริการ เน้นการให้ความสำคัญกับผู้ให้บริการเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความประทับใจในระหว่างการให้บริการและหลังให้บริการ เป็นนวัตกรรมที่จับต้องไม่ได้ ตัวอย่างที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ เช่น ชุมชนทำงานมีระบบแผนที่ภูมิ GIS ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การซ่อมบำรุงทางสาธารณะ ไฟฟ้า น้ำประปา ทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่มากขึ้น และการได้รับประโยชน์จากการบริการสาธารณะในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น ตำรวจในพื้นที่ที่แห้งแล้งในช่วงหน้าแล้ง และตำรวจในพื้นที่ที่น้ำท่วมขังนานในช่วงหน้าฝน เป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพประสิทธิผล อันก่อให้เกิดความคุ้มค่าประหยัดเวลาประหยัดทรัพยากรในการจัดการและการบริการสาธารณะในพื้นที่

และชุมชนวังหามแหจากปัญหาที่มีมาโดยตลอดคือ ต้องซื้อน้ำมาใช้จากต่างพื้นที่เพื่อมาใช้ในชุมชน ปัจจุบันได้รับผลประโยชน์จาก “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ทำให้มีแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มมากขึ้นเพียงพอสำหรับการทำการเกษตรและอุปโภคบริโภคได้ตลอดปี เกษตรกรสามารถเพาะปลูกทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องซื้อน้ำใช้แล้ว ทำให้ประชาชนมีรายได้พัฒนาคุณภาพชีวิต เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเกิดขึ้นในชุมชน คือ จากที่วัยรุ่นวัยทำงานต้องไปทำงานต่างถิ่นบ้านเกิด ปัจจุบันวัยรุ่นวัยทำงานกลับมาปลูกพืชเกษตร เลี้ยงสัตว์ พอมีพอกินเหลือก็ขายทำให้คนไม่ทิ้งถิ่นบ้านเกิดกลับมาเพื่อพัฒนาบ้านเกิดให้ดีขึ้น กลายเป็นครอบครัวใหญ่ ลดปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และยังสามารถแก้ไขสภาพปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ที่เกิดขึ้นซ้ำซากในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

จึงทำให้เห็นได้ว่า นวัตกรรมบริการในแต่ละชุมชน มีการเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนอย่างตรงจุดและสามารถนำมาเป็นจุดแข็งได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ยังเป็นการพัฒนาและสานต่อสร้างสรรค์ ปรับปรุงให้ทันยุคสมัยได้ตลอดเวลาเพื่อให้รองรับกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

5.4 นวัตกรรมการบูรณาการ

นวัตกรรมการบูรณาการ คือ การผสมผสานองค์ความรู้และนวัตกรรมให้เข้ามาเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์และบริการภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรในชุมชน ด้วยความเป็นมืออาชีพอของผู้นำและผู้ตามผลักดันและพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ทำให้เกิดความมั่นคง มีกำไร และมีการเติบโตด้านเศรษฐกิจในชุมชน สร้างชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน

ตามหลักการ นวัตกรรมการบูรณาการ คือ การนำเอาสิ่งที่มีอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีมาสอดคล้องกับการท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์ ดังข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้เช่น ชุมชนนาพันสาม มีการส่งเสริมให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการพัฒนาอาชีพส่งเสริมกลุ่มอาชีพและแก้ไขปัญหาการว่างงาน จากที่มี “ตลาดน้ำนาพันสาม” เช่น การทำขนมหม้อแกง “โครงการ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ได้แก่ 1ไร่ 1 แสน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้รุ่นลูกรุ่นหลาน ภายใน “โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วยโครงการย่อย 16 โครงการเช่น โครงการทำปุ๋ยหมักจากเปลือกไข่,โครงการเลี้ยงกบ, โครงการโรงสีข้าวชุมชน, โครงการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่, โครงการฝายทดน้ำระบบพอเพียง เป็นต้น โดยการนำผู้รู้ในสาขาต่าง ๆ ที่มีความรู้เชี่ยวชาญชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ มาอบรมให้กับเด็ก ๆ นักเรียนในโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้กับเด็ก ๆ และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว “ตลาดน้ำนาพันสาม” สามารถมานั่งเรียนกับเด็ก ๆ ได้ เช่น การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ เป็นที่ชื่นชอบสำหรับนักท่องเที่ยวมาก เพราะนาพันสามเป็นแหล่งปลูกมะนาวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และในอนาคตเด็ก ๆ ยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นอาชีพรองเพื่อเสริมสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ในกรณีที่ตกงานก็จะมีอาชีพติดตัวก่อให้เกิดอาชีพและมีรายได้เข้าสู่ชาวบ้านนาพันสาม ทำให้ชาวบ้านนาพันสามอยู่ดีมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ในชุมชนวังหามแห่ก็เช่นกัน นำเอาประโยชน์ที่ได้จาก “ธนาคารน้ำใต้ดิน” มาบูรณาการร่วมกับศูนย์การเรียนรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรและปศุสัตว์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พอมีน้ำในการดำเนินชีวิตการทำเกษตรได้มากขึ้น ต่อยอดการปลูกพืชเป็นการเลี้ยงปลาเลี้ยงกบ ทำให้สร้างรายได้ให้กับชุมชนวังหามแห่ ดินดีน้ำดีการทำเกษตรและปศุสัตว์ก็ทำให้มีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของท้องตลาดทำให้ชาวบ้านล้มตาอ้าปากได้ เหลือกินก็แบ่งไปขาย ทำให้เหลือเก็บก็ออมทรัพย์ เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ความเป็นอยู่ของชุมชนวังหามแห่ดีขึ้นมาก จนเป็นชุมชนตัวอย่างจนชุมชนอื่น ๆ ต้องเข้ามาเรียนรู้และนำไปพัฒนาในชุมชนของตนเอง และสร้างแนวทางเดินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

และที่บ้านวังนกไข่มีการบูรณาการ One Day Trip/Home Stay และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชาวบ้านร่วมใจกันเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับชุมชนในวิถีชีวิตที่อบอุ่น โดยเมื่อมาเที่ยวแล้วยังได้ใช้ชีวิตในแบบชาวสวนที่สัมผัสได้ถึงวิถีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายเอื้ออาทรซึ่งกันและกันเป็นวิถีชีวิตที่หาได้ยากในปัจจุบันแต่จะพบเห็นได้ที่ชุมชนบ้านวังนกไข่ ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านวังนกไข่ มีบ้านอนุรักษ์ควายไทย กลุ่มขนมหวานบ้านวังนกไข่ มีอัตลักษณ์ของคนในชุมชนบ้านวังนกไข่ที่มีสมาชิกในชุมชนมีภูมิปัญญาเรื่องขนมหวานติดตัวกันมาหลายท่านหลายครอบครัว จึงก่อเกิดการรวมกลุ่มการทำงานขนมหวานบ้านวังนกไข่ขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้และคงสืบทอดขนมหวานต่อไป ขนมที่บ้านวังนกไข่จะเป็นขนมไทยโบราณที่ทำทานได้ยากเช่น ช่อแก้วผกากรอง ขนมถ้วยฟูสูตรโบราณ ขนมเค็กมะพร้าวอ่อนฝอยทองลาวา บ้านสวนวังนกไข่ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงเกษตรทานและให้ทดลองทำเท่านั้น จนกระทั่งตอนนี้บ้านวังนกไข่กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับชุมชนอย่าง เป็นรูปธรรม

5.5 นวัตกรรมการบริหาร

นวัตกรรมการบริหาร คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงผลผลิต บริการ กระบวนการ การพัฒนาและการแลกเปลี่ยนความรู้ การตัดสินใจในการดำเนินการ ร่วมประเมินผลและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าใหม่ให้กับประชาชนหรือชุมชน เพื่อให้คุณภาพของการปฏิบัติงานในการให้บริการหรือการติดต่อประชาชนทันสมัย คล่องตัวรวดเร็วไม่ล่าช้า มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนและกระบวนการลงเพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

5.5.1 การบริหารภาครัฐ

ตามทฤษฎีและหลักการบริหาร แต่เดิมภาครัฐใช้แนวทางการบริหารแบบแนวตั้ง หรือ Top Down การสั่งการ นโยบายและการตัดสินใจมาจากศูนย์กลางและลงสู่การพัฒนาท้องถิ่น แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากแนวตั้งไปสู่แบบแนวราบ ภาครัฐปรับปรุงการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จากแนวตั้งไปสู่แนวราบ ทำให้การทำงานประสานงานง่ายขึ้นและดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เป็นการบูรณาการของนโยบายของหน่วยงานให้เชื่อมโยงสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดขั้นตอนแต่มีเป้าหมายร่วมกัน

ในการบริหารงานของนายค. อบต.ท่างาม เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดย พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ โดยผ่านเวทีการประชุมทำความเข้าใจ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกัน จึงนำมาสู่การทำเกษตรแบบผสมผสาน เน้นหลากหลายเรียบง่ายแต่ยั่งยืน เพื่อเป็นการลดต้นทุน สร้างรายได้ให้กับชุมชน และในการบริหารงานของนายค. อบต.นาพันสามก็เน้นความสำคัญให้กับชุมชนนาพันสามและมีเจ้าอาวาสวัดนาพรมมามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนาพันสามโดยยึดหลัก “บวร” สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญ คือสามารถต่อยอดกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีไทย วิถีพุทธ วิถีพอเพียง “ตลาดน้ำนาพันสาม” ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ และเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เด็ก และเยาวชน ประชาชนในพื้นที่เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนาพันสามเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนและสร้างอาชีพทำให้มีเศรษฐกิจที่ดีเกิดขึ้นในชุมชนนาพันสาม ส่วนการบริหารงานของนายค. อบต.วังหามแห เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและภาครัฐ จากสภาพปัญหาที่เกิดทางกายภาพในตำบลวังหามแห ไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนในพื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรแต่ไม่มีน้ำไว้ใช้ได้เพียงพอตลอดทั้งปี จนเกิดการทำประชิดร่วมกันกับประชาชนทำความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันคิดแก้ไขหาแนวทางร่วมกันจนประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำอย่างตรงจุด ถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เกิดประสิทธิภาพและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนวังหามแหจนถึงปัจจุบัน และชุมชนบ้านวังนกไข่เป็นชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งล้อมรอบไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลและเป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถยืนหยัดด้วยกลุ่มเล็ก ๆ นำทีมโดยผู้ใหญ่วิช อุทัยที่สามารถสร้างเครือข่ายเล็ก ๆ ในชุมชนให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ และยังเข้าใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านวังนกไข่เป็นอย่างดีและยังได้ดึงเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้สร้างสรรค์ นำมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เกิดเป็นชุมชนทรัพย์ให้กับชาวบ้าน และสามารถดึงทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในตัวของชาวบ้านชุมชนบ้านวังนกไช้ออกมาใช้ได้เต็มศักยภาพ สามารถมีอาชีพที่เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ทำให้ชีวิตอยู่มีคุณภาพมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ในการวางแผนดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนบ้านวังนกไช้จะต้องผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนบ้านวังนกไช้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้ใหญ่วิชัย อุทัยจึงเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันในชุมชนบ้านวังนกไช้เองทำให้โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ สามารถนำมาใช้ในเกิดประโยชน์ได้จริงก็เกิดจากพลังของชาวบ้านบ้านวังนกไช้เองที่มีความสามัคคี รักและห่วงใยกันที่อยู่ ทำให้นายทุนที่จะมาขอซื้อที่ดินไปทำโรงงานนั้นต้องถอยทัพกลับไป เนื่องจากชุมชนบ้านวังนกไช้เองไม่มีใครขายที่ดินมีอยู่อีกแล้ว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่า ในแต่ละชุมชนประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดกว้างในประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นระบบสอดคล้องกัน จัดการการทำงานในแนวระนาบในลักษณะของเครือข่ายมากกว่าตามสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง เป็นการทำงานเชิงรุกแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ลดขั้นตอนการทำงานเพื่อสร้างความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา ทุกขั้นตอนต้องมีความยืดหยุ่นและสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันเวลา

5.5.2 ความโปร่งใสในการบริหาร

ความโปร่งใสในการบริหาร หมายถึง การกระทำใด ๆ ของภาครัฐ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กรที่ประชาชนสามารถมองเห็นได้ คาดเดาได้และเข้าใจได้รวมไปถึงการตัดสินใจของผู้บริหารเอง การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องมีระบบงานและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และมีหลักเกณฑ์ประเมินหรือการให้คุณให้โทษชัดเจน การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องอย่างตรงไปตรงมา เป็นการช่วยป้องกันการทุจริต และการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ดังเช่น

ชุมชนนาพันสามมี “กองทุนใบหยก” มีคุณเสาวนิต โกสุมา เป็นประธานกองทุนสวัสดิการ (กองทุนใบหยก) เป็นตัวแทนชาวบ้านในตำบลท่างาม ที่ได้รับการแต่งตั้งจากชุมชนท่างามเข้ามาบริหารเงิน กองทุนสวัสดิการ (กองทุนใบหยก) เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่างามจะเข้ามาดำเนินการเรื่องเงินกองทุนไม่ได้ (เงินของบุคคลภายนอกซึ่งบริจาคให้องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม

แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลทำงานไม่สามารถเข้ามาบริหารเงินจำนวนนี้ได้ เพราะผิกระเบียบบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และจะเกิดความยุ่งยากในการตรวจสอบ) รูปแบบการจัดสวัสดิการเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ทั้งในลักษณะสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นสวัสดิการพื้นฐานตั้งแต่เกิดจนตาย ตามระเบียบข้อบังคับ ทั้งยังโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพราะในทุก ๆ ปี งบประมาณทางกองทุนสวัสดิการ (กองทุนไບหยก) จะทำสรุปรายรับ-รายจ่าย รายงานให้องค์การบริหารส่วนตำบลทำงาน และตีประกาศให้ชาวบ้านทำงานทราบต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน

ชุมชนบ้านวังนกไข่ มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังนกไข่ จัดตั้งเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2557 โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีการเสนอให้หมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังนกไข่ขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนมีที่ออมทรัพย์ เพราะธนาคารอยู่ห่างไกลหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านได้มาร่วมประชุมกัน โดยนำผลการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ในครัวเรือนมาวิเคราะห์ พบว่า บางครัวเรือนมีรายจ่ายที่ไม่จำเป็นสามารถนำมาออมเงินร่วมกันได้ จึงหาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มและการบริหารกลุ่ม มีการศึกษาดูงานหลายครั้งจนได้ดำเนินการประชุมคัดเลือกคณะกรรมการบริหารและร่วมร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นความร่วมมือร่วมใจกันของบุคคลในหมู่บ้านวังนกไข่ และกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ และใช้เงินเป็นสื่อกลางส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้มีคุณภาพในบทบาทด้านการวางแผน การตัดสินใจ การควบคุมการบริหารจัดการโดยคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนเป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานของหมู่คณะปัจจุบัน

ในรูปแบบเงินฝากนั้นผู้ฝากเงินสามารถกู้เงินได้ 2 เท่าของเงินฝาก และต้องเสียดอกเบี้ย เพราะเป็นเงินฝากของชาวบ้านเอง อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.25 บาท เช่น มีเงินฝาก 20,000 บาทกู้ได้ 40,000 บาท ต้องมีค้ำประกันเงินกู้ (คนค้ำประกันเงินกู้ต้องมีการฝากอยู่ในกลุ่มออมทรัพย์นี้ด้วย) การส่งคือ ส่งรายเดือน ลดต้นลดดอก ตอบโจทย์ของคนออมทรัพย์มาก เป็นการลดรายจ่ายภาระเรื่องดอกเบี้ย (ดอกเบี้ยภายนอกร้อยละ 10-20 บาท) เป็นการลดรายจ่ายเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านวังนกไข่ได้เป็นอย่างดี ผู้ใหญ่รัช อุทัย มุ่งมั่นแก้ปัญหาและแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสชัดเจนในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้มีความสุขมากขึ้น ต้องเรียนรู้อยู่เสมอและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนจนสู่การปฏิบัติได้จริง ปัจจุบันการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุน แหล่งเงินออมเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการหาทุน จึงได้จัดตั้งกลุ่มออม

ทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังนกไข่ขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ใส่ใจในการออมเงิน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารงานแบบโปร่งใสจะเป็นการบริหารจัดการที่ภาครัฐพึงยึดปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เทคโนโลยีก้าวไกล ข้อมูลข่าวสารสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างรวดเร็วหากที่ภาครัฐจะปกปิดความผิดพลาดความไม่สุจริตของข้อมูลได้นานนัก การบริหารงานแบบโปร่งใสจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด และเหมาะสมกับทุก ๆ ชุมชนที่มุ่งเน้นถึงความเปิดเผย ความซื่อสัตย์และความเป็นธรรมภายใต้ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม

5.5.3 การปรับปรุงคุณภาพบุคลากรของรัฐ

การปรับปรุงคุณภาพบุคลากรของภาครัฐ เพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมทันต่อเหตุการณ์ นำการเปลี่ยนแปลงด้วยการสร้างนวัตกรรมและตอบสนองความต้องการของประชาชน และส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถ ทักษะ ที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ มีความเป็นมืออาชีพและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง มุ่งหวังที่จะทำให้อุคลากรของภาครัฐ ไปสู่การได้รับความเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

ทางนายกอบต. ท่างามมีการจัดการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรกอบต. ท่างาม ทั้งด้านความคิด และทักษะให้สามารถทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีคุณภาพ ยึดมั่นในคุณธรรม โดยทางกอบต. และชุมชนมีการส่งเสริมเข้าอบรมต่อยอดความรู้เดิมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่น ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ เป็นการประสานพลังให้เกิดขึ้นในชุมชนก่อให้เกิดความไว้วางใจกันและกัน ส่วนนายก อบต. นพันสาม ได้มีการจัดอบรมทั้งในและนอกสถานที่ให้กับบุคลากรภาครัฐ และทางกอบต. เน้นไปที่บุคลากรภาครัฐต้องเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นการสร้างระบบนิเวศส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นอย่างต่อเนื่อง ปรับให้ทันการเปลี่ยนแปลงโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อส่งต่อความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เช่น มีกลุ่ม Line เพื่อส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ภายในชุมชน เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งให้กับชุมชนในการใช้ชีวิต ทางนายก อบต. วังหามแห่งส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมในการทำงานและบูรณาการเชื่อมโยงกับประชาชนในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ฝึกฝนเรียนรู้ต่อยอดความรู้เดิม ๆ ให้กับบุคลากรภาครัฐอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการฝึกทักษะและกระบวนการขั้นตอนเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้

อย่างไม่คาดฝัน สามารถเป็นที่พึงของประชาชนได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและชุมชน และชุมชนบ้านวังนกไข่ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้จัดอบรมส่งเสริมพัฒนาร่วมกับทีมงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ทีมงานและประชาชนเป็นทีมงานมืออาชีพ เกิดการมีส่วนร่วมการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น เป็นการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้เป็นคนมีอุดมการณ์ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ได้เรียนรู้ เติบโตไปพร้อมกับงาน ทำทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งมีสังคมการอยู่ร่วมกันที่ดีภายใต้ค่านิยม และวัฒนธรรม องค์กรที่ดีงาม

การทำงานร่วมกับประชาชน ต้องคำนึงถึงโครงสร้างหลักของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ครอบคลุมในปัญหาในด้านต่าง ๆ ต้องยึดหยุ่นตามสถานการณ์ได้ดี ค่อยเป็นค่อยไป ไม่เร่งรีบ รวดรัด จนเกินไป ใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ๆ เสมือนครอบครัวเดียวกัน มีการประเมินงานเป็นระยะ ๆ เข้าใจเข้าถึงชุมชนและใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด

5.6 สรุป

นวัตกรรมการบริหารจัดการในแต่ละชุมชนนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่การบูรณาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นกับสิ่งที่มีอยู่ในเกิดประโยชน์และคุ้มค่า ทั้งยังเป็นการให้บริการประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในแต่ละชุมชนก็ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์เอง และเป็นการพัฒนาคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์

การที่ผู้นำภาครัฐหนุนผู้นำชุมชน เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีเป็นกำลังในการสร้างสรรค้งานและการดำเนิน โครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการรวมพลังสามัคคีที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเองเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเกิดความอยู่ดีมีสุขภายในชุมชน ในการสร้างนวัตกรรมความเป็นอิสระของผู้นำมีความสำคัญไม่แตกต่างไปจากพลังของผู้ตามเลยเพราะทั้ง 2 ต้องประสานความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นทีมเพื่อความสำเร็จไปยังสิ่งที่มุ่งหวังสิ่งเดียวกัน

สิ่งที่นวัตกรรมการบริหารมีทั้ง 4 ชุมชนเป็นขั้นตอนและกระบวนการที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา หาทางออกร่วมกันเป็นการเปิดประตูทางความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างแต่ไม่แตกแยก เพื่อสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นกว่าแบบเก่าตรงจุดตรงใจประชาชนมากกว่าเดิม เป็น

สิ่งที่ควรมีในทุก ๆ ชุมชนเพราะภารกิจของภาครัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยยึดหลัก
ธรรมาภิบาลในการบริหาร เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาภายในพื้นที่ และเป็น
การพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ มิติให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นำมาซึ่งความสงบสุขเกิดขึ้นภายในชุมชน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อศึกษากระบวนการ องค์กรประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

สำหรับการนำเสนอในบทนี้ จะเป็นการตอบคำถามการวิจัยในแต่ละข้อ โดยสรุปเป็นประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับหลักการทฤษฎีและปรากฏการณ์ที่เป็นข้อมูลค้นพบในพื้นที่ เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่านวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสริมกิจกรรมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีองค์กรประกอบ กระบวนการ ขั้นตอนและรูปแบบเป็นอย่างไร โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 2) ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

6.1 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

6.2 ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน

6.3 นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

6.4 การอภิปรายผล

6.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

6.6 ข้อเสนอแนะ

6.1 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ

ด้วยความเต็มใจ เป็นการกระจายอำนาจการปกครองของภาครัฐ โดยยึดหลักการในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อการจัดบริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยมีภาครัฐควบคุมดูแลและนึกถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ การสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น และเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจและความร่วมมือของคนในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า, 2554)

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เริ่มตั้งแต่การจัดประชาคม ประชุมวางแผน กระบวนการตัดสินใจและภาครัฐบริหารงานโปร่งใสเป็นธรรม ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน ๆ สามารถระบุถึงปัญหาสาเหตุและความต้องการภายในชุมชน รวมถึงร่วมคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐ ร่วมปฏิบัติการประเมินผลและการดูแลรักษาบำรุง การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นภายในชุมชน แต่การกระทำการใด ๆ ในขั้นตอนแรก ๆ ย่อมเกิดความไม่เข้าใจตรงกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ และประชาชนมองไม่เห็นถึงเป้าหมายในการทำงาน เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้าใจในการบริหารจัดการในช่วงแรก ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการให้ของประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำให้การประชาคมบางพื้นที่ไม่สามารถที่จะจัดทำประชาคมได้ ประชาชนบางกลุ่มยังยึดติดกับค่านิยม และทัศนคติเดิม ๆ เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ขาดความรู้ความเข้าใจ เช่น เจ้าหน้าที่เข้าไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น แต่ประชาชนบางกลุ่มก็จะคิดว่าธุระไม่ใช่ บ้างก็ติดภารกิจส่วนตัวประกอบอาชีพอยู่ทำให้ไม่มีเวลาไปประชุม เป็นต้น

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ระดมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงประโยชน์และประสานพลังชุมชน มุ่งพัฒนา ส่งเสริมแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการร่วมแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายชัดเจน เน้นการสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจ ประชาชนมีจิตสาธารณะ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน จนเกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาครัฐ ทำให้เกิดความรักความสามัคคี การมีส่วนร่วมย่อมส่งผลถึงความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น แก้ไขหนี้สินครอบครัวได้ครอบคลุมพื้นที่ภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน

ทูทางสังคม ประกอบไปด้วยความเชื่อถือและไว้วางใจกัน บนพื้นฐานการมีความร่วมมือในการทำประชาคม และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่บนพื้นฐานของความคาดหวัง วัฒนธรรม จารีตประเพณีร่วมกัน มีการตอบแทนกันมีความไว้วางใจกัน ในชุมชนหรือเครือข่าย เป็นพลังแห่งปัญญาและความรู้ ความสามัคคี มุ่งเน้นที่ทรัพยากรหรือทุนที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน สามารถสร้างพลังทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้ เป็นปัจจัยทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น หรือทำให้เกิดคุณค่ามูลค่าเพิ่มต่อการผลิตภัณฑ์ หรือการพัฒนานั้น ๆ ทูทางสังคมจึงเป็นมรดกที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง มีหลากหลายรูปแบบไม่ซ้ำแต่ในรูปแบบของเงินทอง ทรัพย์สินเท่านั้น ยังรวมถึงความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การบริหารจัดการที่ดี ทุนยังมีในรูปแบบความสัมพันธ์ การเกื้อกูลกัน การสร้างเครือข่าย การสร้างสายสัมพันธ์ ความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกันทั้งภายในและภายนอก Bourdieu (1997) จึงแบ่งทุนออกเป็น 4 แบบ คือ

1) ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) เป็นทูทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มความสามารถในสังคม ชุมชน และสามารถเปลี่ยนรูปไปเป็น “เงิน” ได้ทันทีการสะสมทุนในระดับชุมชน เช่น การสร้างงาน การเพิ่มทักษะของประชาชน เป็นการสร้างทัศนคติของประชาชนในชุมชนต่อการสร้างงานและการสร้างรายได้ เกิดจากความไว้นือเชื่อใจเป็นการส่งเสริมกันและกัน ส่งผลทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการยอมรับ เกิดความเชื่อมั่นขึ้นภายในและภายนอกชุมชนอาจเป็นความสัมพันธ์ของเพื่อนที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำ โดยบริจาคในรูปแบบของกองทุน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในชุมชน

2) ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีตเป็นคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการค้นคว้าและค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น เป็นสิ่งดีงามแสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ในรูปแบบของผลิตสินค้าและบริการที่มีวัฒนธรรมฝังตัวอยู่ รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยส่วนรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

2.1) ทุนที่รวมอยู่ในฮาบิตัส (Embodied State) หมายถึง เป็นนิสัยเป็นความเคยชิน เป็นเงื่อนไข สภาพ หรือลักษณะที่เห็นภายนอกที่เป็นแบบอย่างเฉพาะของร่างกายและจิตใจ ที่มีความชัดเจน เป็นการสั่งสมในรูปแบบของวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนให้เป็นความมั่งคั่งภายนอกให้อยู่ในรูปแบบของวัตถุ ซึ่งมีอยู่ในชุมชนในรูปแบบของครอบครัว เป็นทุนที่อยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมที่

สืบทอดส่งผ่านกันมารุ่นต่อรุ่น เป็นวัฒนธรรมการสืบสานประเพณี หรือการส่งต่อการทำงานฝีมือจักรสาน เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการประดิษฐ์ประยุกต์การทำงานของคนชาวบ้าน เป็นต้นทุนที่ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษช่วยกันสร้างและสะสมเอาไว้ให้รุ่นลูกหลานเป็นทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ทั้งภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมไทย จารีตประเพณีที่ดีงาม

2.2) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปของวัตถุหรือที่เป็นรูปธรรม (Objectified State) ทุนวัฒนธรรมชนิดนี้มีคุณสมบัติมากมาย แต่นิยามได้เพียงแค่ว่าเป็นคุณสมบัติ ที่มีความสัมพันธ์กับทุนวัฒนธรรมในแบบที่ประกอบกัน ทุนชนิดนี้ถูกทำให้เป็นวัตถุ ในรูปของสื่อหรือสิ่งของ การแสดงออก และสืบทอดได้ผ่านวัตถุ เช่น กราบพระประธาน โบสถ์เก่าวัดนาพรหม และชมภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเก่าแก่ ชมงานช่างชั้นครู งานแกะสลักไม้ ปูนปั้น ลงรักปิดทอง ที่โบสถ์หลังใหม่วัดนาพรหม เยือนพิพิธภัณฑ์ชาวนา ชมสิ่งของในวิถีชาวนารุ่นเก่า ชมเรือแม่แก่ง เรือโบราณที่ได้รับพระราชทานจากสันเกล้ารัชกาลที่ 4 ปิดทองเศียรพระศักดิ์สิทธิ์ในวิหารวัดนาพรหมเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่สิ่งที่จะสามารถส่งผ่านและมองเห็นได้

2.3) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปสถาบัน (Institutionalization State) คือ เป็นการรวมกลุ่มคนเป็นองค์กรที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่นและมีจิตสำนึกร่วมกัน มุ่งมั่นในสิ่งเดียวกันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีพลังในการพัฒนาชุมชน เป็นการช่วยเหลือกันเองหรือร่วมกันทำประโยชน์เพื่อชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ การฝึกอบรมวิชาชีพ การทำเกษตรผสมผสาน การท่องเที่ยววิถีเกษตรพอเพียง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชน

3) ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเชื่อ ค่านิยมที่ตีร่วมกันของชุมชน และรวมไปถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ทำให้ประชาชนที่มีส่วนร่วม ได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายร่วมกัน เป็นการเชื่อมต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม เป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชนเป็นรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1) ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มและเครือข่าย ของสังคม เครือข่ายการติดต่อสัมพันธ์ ที่สามารถระดมความคิดมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการการเรียนรู้ที่ชุมชนสร้างสรรค์ เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้าแปรรูป ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้ความรู้สึกที่ดีงาม เกิดความรักสามัคคี ความไว้วางใจ การช่วยเหลือกัน การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ มีความสัมพันธ์กันส่งผลทำให้สังคมในชุมชนน่าอยู่ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า สร้างงานสร้างอาชีพอย่างแท้จริง

3.2) การรวมตัวกันของความรู้ความเข้าใจและการยอมรับ (Cognition and Recognition) เป็นเชิงสัญลักษณ์ในการรวมตัวของกลุ่ม ทีมงาน เครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ ความผูกพัน จากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือจากความเคารพศรัทธาในตัวผู้นำ หรือทีมงาน ผู้นำทางศาสนาที่ ประชาชนให้การยอมรับจนเกิดการร่วมมือในการพัฒนาชุมชน นำไปสู่เส้นทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ด้วยการมีส่วนร่วมคิดวางแผนร่วมรับประโยชน์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ที่สามารถรวมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครือข่ายของสังคม ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน แสดงให้เห็นถึงพลังใน ชุมชน การให้การยอมรับซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเสียดสี เกิดแรงศรัทธาในการทำงานร่วมกันเป็น ทีมนำไปสู่การร่วมใจกันทำงาน ลดปัญหาประชาชนย้ายถิ่นอพยพหางานต่างถิ่น ลดปัญหา อาชญากรรมและยาเสพติด มีความเอื้ออาทรต่อกัน การแก่งแย่งแข่งขันก็น้อยลง เกิดความเชื่อถือ ไว้วางใจกันเป็นสิ่งที่ดี ๆ ที่ทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน สังคมดี สิ่งแวดล้อมดีย่อม ก่อให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในชุมชน

4) ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) แสดงออกถึงศักดิ์ศรี สถานภาพ อำนาจ เป็น ลักษณะทุนส่วนบุคคล การมีชื่อเสียง มีบารมี ทำให้มีอำนาจเชิงสัญลักษณ์ อำนาจที่ผู้คนยินยอมที่จะ ยอมรับ กับประชาชน ผู้นำชุมชนสร้างความน่าเชื่อถือหรือความเลื่อมใสให้กับตนเองด้วยชื่อเสียง จึง สร้างความไว้วางใจให้กับตนเองด้วยการสร้างความไว้นับถือ และทุนทางอาชีพ เป็นทุนจากการมี ชื่อเสียงโดดเด่นจากสาขาอาชีพ เช่น การทำขนมหม้อแกงเมืองเพชรบุรี เป็นผลผลิตที่ถูกสั่งสมมาอย่าง ซ้ำ ๆ ต่อเนื่องและยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น

ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนสัญลักษณ์ เป็นทุนที่อยู่ในตัวบุคคลเท่านั้น แต่ทุนทุก ชนิดสามารถได้มาจาก ทุนเศรษฐกิจ โดยการเปลี่ยนรูปของทุนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้ความ พยายามเพื่อที่จะแสดงให้เห็นผลในระยะยาว ซึ่งในแต่ละชุมชนมีต้นทุนที่ดีพร้อมอยู่แล้ว องค์การ บริหารส่วนตำบล (อบต.) สร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การรวมกลุ่ม มีความเอื้อเพื่อ เกื้อกูลกัน ชุมชนมีความพร้อมที่จะร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาชุมชน มี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนการทำงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้เกิดการดำเนินงานตามแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ความมั่นคงและยั่งยืนทาง เศรษฐกิจภายในชุมชน

6.3 นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งที่เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น (สมบัติ นามบุรี, 2562) ในแต่ละชุมชนส่วนใหญ่จะมีวิธีการส่งเสริมนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ว่าจะเป็น

นวัตกรรมการสร้างผู้นำ เป็นปัจจัยที่โดดเด่นอย่างมาก องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีผู้นำที่มีอุดมการณ์ มีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ มุมมองกว้างไกล กำหนดนโยบายชัดเจน สร้างขวัญกำลังใจให้ทีมงาน จัดประชุมหาแนวทางร่วมกันกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ หรือมีวาทศิลป์ที่ดีเนื่องจากการประสานงานร่วมกับชุมชน จำเป็นต้องมีวาทศิลป์ในการประสานงานประสานใจร่วมทีมงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และส่งเสริมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาผู้นำที่ไม่เป็นทางการให้มีศักยภาพในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำภาครัฐที่ทรงคุณค่าและเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาท้องถิ่น ตอบโจทย์แก้ไขปัญหาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในชุมชน เมื่อผู้นำมีการบริหารจัดการร่วมกับประชาชน จึงสามารถยกระดับการสร้างแรงบันดาลใจ เปิดช่องทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือมีไอเดียใหม่ ๆ ทำให้เกิดการกล้าคิดกล้าแสดงออกเกิดขึ้นในชุมชน เป็นการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วมและมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชน

จึงเกิดแนวคิดในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดและเป็นการพัฒนาต่อยอดการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้มีความทันสมัยเป็นที่ต้องการของตลาด เกิดการรวมกลุ่มและเกิดเครือข่าย เกิดการสนับสนุนทรัพยากร การร่วมปรึกษาในการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ เป็นการสืบทอดรักษาและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามเป็นการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนิน โครงการ เช่น การเริ่มตัดสินใจเข้าร่วม การลงมือปฏิบัติให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร ร่วมปรึกษา การบริการและการประสานงาน และร่วมรับผลประโยชน์ (Cohen & Uphoff , 1980, pp. 213-218)

นวัตกรรมบริการ เป็นการเปลี่ยนแปลงสร้างบริการใหม่ ๆ สร้างความคิด การดำเนินการ กระบวนการเพื่อลดขั้นตอนการให้บริการ ยกระดับประสิทธิภาพการทำงานในรูปแบบใหม่ ๆ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สร้างความสะดวกสบายให้กับชุมชนและสร้างรายได้และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับและมีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการ บริจาคและแบ่งปันเพื่อสนับสนุนการทำงานทำให้การทำโครงการภาครัฐประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ร่วมกันภายในชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสในให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับมากที่สุด การสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นการกระจายอำนาจและความร่วมมือของคนในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า, 2554)

นวัตกรรมการบูรณาการ เป็นการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กับชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมุ่งเน้นการอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนในทุกมิติ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ เปิดเผย มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงทำให้เกิดความสำเร็จและได้รับการตอบรับและสนับสนุนจากชุมชน ในกระบวนการต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐเสนอและร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นการเข้าถึงเข้าใจในการพัฒนาชุมชนไม่เพียงแต่ผู้นำภาครัฐเท่านั้น แต่ในภาพรวมต้องมีชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเสมอ การจัดการและการบริหารงานให้สิทธิในการร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหา เสนอแนวทางหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โปร่งใส และเอื้อประโยชน์สูงสุดให้กับชุมชนการทำงานต่าง ๆ จึงจะประสบความสำเร็จไปด้วยดีและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา การกระตือรือร้น ทั้งมีเครือข่ายการประสานงานที่ดีและมีแรงสนับสนุนทางสังคมที่เข้มแข็งจึงเป็นการสร้างสรรค์การทำงานได้เป็นอย่างดี จึงเป็นการจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการยกระดับทักษะความสามารถให้กับชุมชนให้เกิดการสร้างสรรค้ทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจและเป็นการยกระดับวิถีชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น เป็นการบูรณาการของนโยบายแนวนอนสอดคล้องในระดับเดียวกันในลักษณะขั้นตอนที่มีการส่งผ่านกระบวนการและผลผลิต และการบริการ เป็นการเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการทำงานประสานสอดคล้องกัน สนับสนุนกันและกัน และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน โดยมีแผนงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ [กพร.], 2546)

นวัตกรรมการบริหาร เป็นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เปิดโอกาส เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เน้นความเปิดเผย โปร่งใส โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำที่ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และเข้าใจมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการยกย่อง ยอมรับจากชุมชน การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเน้นการทำงานที่ไม่หยุดนิ่งกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนา มีพลังสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม เป็นความเข้มแข็งของการพัฒนาสังคมทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหาร ความไว้วางใจและการเกื้อกูลกัน การเป็นเครือข่ายชุมชนในแต่ละชุมชน การติดต่อสื่อสารกัน ในเนวราบ มีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง ภายใต้ผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน (Putnum, 2002)

การพัฒนาท้องถิ่นที่ดีต้องมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำไม่สามารถทำโครงการต่าง ๆ ได้เพียงลำพัง การบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เพราะในแต่ละชุมชนปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนของสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน และต้องไม่หลงลืมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการค้นหาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่รายล้อมอยู่รอบ ๆ ชุมชนเพราะนั่นคือ สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่าแก่การรักษา และมีอยู่ในชุมชนสามารถพัฒนาปรับปรุงเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

6.4 การอภิปรายผล

การศึกษา “นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 2) ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน 3) นวัตกรรมบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำหรับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในทูทางสังคม พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละพื้น ทูทางสังคมมีส่วนสำคัญเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน ทูทางสังคมที่ค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย การยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน หรือวิถีคิดความเชื่อในวิธีการทำงาน ความเคารพนับถือในความเป็นผู้นำ ภายใต้ความไว้วางใจอย่างมีเหตุผล

ความเป็นชุมชนการมีส่วนร่วมในการร่วมกลุ่ม และสร้างแรงบันดาลใจ สร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน เคารพสิทธิหน้าที่ที่มีต่อสังคมเกิดความซื่อสัตย์ในหน้าที่ และการสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชน มีการประสานงานเครือข่ายพันธมิตร การจัดการแบบเครือข่าย เพื่อนและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานความเป็นจริงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการยอมรับความนับถือ ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สร้างพลังขับเคลื่อนที่ดีเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เสียสละ สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน เกิดการคล่องตัวในการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น

ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ Bourdieu (1997) เครือข่ายทางสังคมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่สังคมให้มาแต่เกิดจากการปฏิบัติของสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัวเป็นความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย และการเป็นลักษณะของการก่อรูปทางสังคม ความเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากสมาชิกกลุ่มเป็นทุนสังคมจึงเป็นปรากฏการณ์ร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทุนต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ ขึ้นระหว่างบุคคลในองค์กร ก่อให้เกิดความเป็นสถาบัน การร่วมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายต่าง ๆ เป็นการระดมทุนทางสังคมและการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมขึ้นอยู่กับความรู้สึทางอัตวิสัยของปัจเจกบุคคล เช่น การยอมรับ (Recognition) ความนับถือ (Respect) ความเป็นชุมชน (Communitary) และส่วนที่เป็นวัตถุวิสัย (Objectivism) คือการได้รับการันตีจากองค์กร

ข้อค้นพบที่ได้จาก นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการศึกษานี้ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละพื้นที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการบริหาร เช่น การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ การแก้ไขปัญหาในทุกมิติ การบูรณาการในการบริหารงาน ในแต่ละพื้นที่ ความเป็นผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความไว้วางใจกันและกัน มีความสำคัญในการปฏิบัติงานภายในชุมชน และการสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหารทำให้ชุมชนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีอุดมการณ์ร่วมคิด แก้ไขปัญหาหาร่วมกัน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำมีวิสัยทัศน์มีวาทศิลป์ที่ดีในการประสานงานร่วมกับชุมชน ได้รับการยอมรับจากประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นการรวมกลุ่ม การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนเกิดขึ้นในชุมชน โดยเน้นใช้ทรัพยากรภายในชุมชนทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดการ

สร้างงาน สร้างอาชีพมีเศรษฐกิจที่ตีเน้นความยั่งยืน เกิดเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นการบูรณาการเชื่อมต่อการสร้างเสริมศักยภาพที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ Putnum (2002) ชุมชนเกิดความร่วมมือ เกิดความไว้วางใจ ฟังพาทอาศัยกัน การมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ตีร่วมกัน บนบรรทัดฐานของสังคมมีกฎระเบียบแบบแผนร่วมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชน ก็จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการพัฒนา ส่งผ่านจากการสื่อสารกันในแนวราบต่อเนื่องและสม่ำเสมอและรวดเร็ว เป็นการเพิ่มศักยภาพและลดต้นทุนในการทำงาน มีการนำความสำเร็จในอดีต มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต

ข้อค้นพบที่ได้จาก การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โปร่งใส ตรวจสอบได้ กำหนดเป้าหมาย ประชุมร่วมกำหนดการวางแผน ประเมินผลงานผ่านการประชุมประชาคม พร้อมทั้งจัดทีมงานเข้าประสานงานภายในชุมชนสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จนเกิดความเข้าใจและร่วมพัฒนาสร้างสรรค์ชุมชนจนประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและการดำเนินงาน เป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสูงสุด ทำให้เกิดความรักสามัคคีขึ้นภายในชุมชน รักถิ่นบ้านเกิด อนุรักษ์และรักษาประเพณีสานต่อรุ่นสู่รุ่น

ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับบทความวิชาการของ วิชาญ ฤทธิธรรม และคณะ (2564) “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร” เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนและบุคลากรในองค์กรร่วมกันรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนการดำเนินงาน และข้อบัญญัติอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ การกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ชุมชนของตนเอง สามารถเข้าถึง และรับข้อมูลข่าวสารการ

บริหารงานและนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลนครสกลนคร และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงาน และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน รวมถึงการนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรในองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดทักษะและเห็นความสำคัญในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ การบริหารงานขององค์กรมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นต่อไป

6.5 ข้อจำกัดของงานวิจัย

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอยู่คนละจังหวัด การติดต่อกับทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นไปตามขั้นตอนของระบบราชการ การนัดสัมภาษณ์ส่วนบุคคลกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์และสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านค่อนข้างมีความล่าช้าและไม่เป็นไปตามกำหนดเวลานัดหมาย เพราะในบางครั้งนัดสัมภาษณ์ผู้นำติดประชุมคว้น ชาวบ้านยังไม่กลับจากสวน ไร่ นา จึงมีระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล

6.6 ข้อเสนอแนะ

6.6.1 ในทุกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และเป็นการสร้างวินัยที่ดีในการออมทรัพย์เพื่ออนาคตที่เข้มแข็งภายในชุมชน

6.6.2 ประเทศไทยมีพื้นที่แห้งแล้ง และน้ำท่วมซ้ำซาก กระจายทั่วประเทศ ควรมี “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ควรเร่งแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยทำการสำรวจพื้นที่ทุกชุมชนที่มีปัญหาเพื่อจัดปัญหาที่ค้างคามานาน เพื่อประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

6.6.3 ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการเกษตรและความปลอดภัยจากสารเคมีสู่ผู้บริโภค และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนที่ได้จาก มูลสัตว์ เช่น มูลหมูมาทำแก๊สชีวภาพ ประหยัดพลังงานและช่วยแก้ปัญหาโลกร้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.6.4 ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของพระภิกษุ ด้วยการมีหลักสูตรพระนักพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นอีกแรงในการร่วมพัฒนาชุมชนให้อยู่ดีมีสุขภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6.6.5 ภาครัฐบางแห่งไม่สามารถจัดการทำประชามย์ในพื้นที่ได้ตามแผนงาน คือ ในการจัดการประชุมประชุมประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ด้วยสภาพกิ่งเมืองกิ่งชนบทและชุมชนที่ไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม คือ ทุกอย่างภาครัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ในการดำเนินการล่าช้าตามไปด้วย ภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการรณรงค์ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์ สื่อกระจายเสียงในชุมชน วิทูรท้องถิ่น แผ่นพับ ป้าย โฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ภาครัฐกำลังจะดำเนินการ และควรแจ้งผลดีผลเสียและสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกับประชาชนทราบทุกครั้งที่ยดำเนินการและควรทำเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ

6.6.6 ควรเน้นการทำงานเป็นทีม และควรมีการสร้างเครือข่ายคุณภาพ จากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญ

6.6.7 ภาครัฐควรเน้นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน และน่านวัตกรรมในด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการจัดอบรมฝึกอาชีพที่ทันสมัย เช่น การขายสินค้าเกษตร หรือขายผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ผ่านออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้หลากหลายช่องทาง

บรรณานุกรม

- กัตัญญู แก้วหานาม. (2554). *ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล: ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลนครขอนแก่นกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์* (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- กิติ ดยัคคานนท์. (2543). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เพลวอักษร
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลักประกอบการเรียนการสอน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *มติใหม่การปกครองท้องถิ่น: วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์และถอดบทเรียนนวัตกรรมการปกครอง และการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ต้นแบบการบริหารจัดการภารกิจที่ถ่ายโอน) สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.
- จรัส สุวรรณมาลาและคณะ. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการวิถีนวัตกรรมใหม่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จำลักษ์ณ์ ขุนพลแก้ว. (2563). *Innovation Management มติใหม่ของการจัดการ*. สืบค้นจาก <https://www.ftpi.or.th/2020/24185?fbclid=IwAR3u9vGt9FZpR72zFA40O5zXTPfrsftHAev10tTrlHCuhmBH1y87jboyrZs>
- ฉวีวรรณ จันทร์เม้ง. (2552). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนพล ก่อฐานะ. (2555, 24 ตุลาคม). *นวัตกรรมการจัดการ (Innovative Management)*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/506666>
- นฤมล นามเยี่ยม. (2550). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนโสตศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ประพันธ์ สารานพกุล. (2553). *บทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลในการพัฒนาท้องถิ่น* (Unpublished Independent study). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ปราณี อธิคมานนท์. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภูมิภาคตะวันตก* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรณัฐ สิงห์พันธ์. (2558). *ทุนทางสังคมในการจัดการสถาบันการเงินชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองยาง หมู่ที่ 5 ตำบลซำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด* (Unpublished Independent study). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.
- พีระ พรนวม. (2544). *ศรัทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2546). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นิติบุคคลไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.
- รุ่งนภา ธรรมเกษมสุข. (2557). *บทความ มโนทัศน์ชนชั้นและทุน ของ ปีแอร์ บอร์ดีเยอ Pierre Bourdieu. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2(1), 29-44.*
- วรวิมล โรมรัตน์พันธ์. (2548). *สังคมไทย ทุนทางสังคม ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- วิชาญ ฤทธิธรรม, พุทผจกร สิทธิ และ โพนธ์ จันทร์โพธิ์. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(5), 27-41.*
- วิชาญ ฤทธิธรรม และวีรศักดิ์ บำรุงดา. (2564). *องค์การบริหารส่วนตำบล: บริบททั่วไป, สภาพปัญหา และแนวคิดที่ควรปฏิรูป. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(5), 1-16.*

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศุภานัน สิทธิเลิศ, รสสุคนธ์ มกรมณี, มาลี พัฒนกุล และชัยวัฒน์ จิวพาณิชย์. (2553). รายงานการวิจัย เรื่อง ทูตทางสังคมของโรงเรียนเขตพื้นที่ให้บริการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศึกษาศาสตร์เขตดุสิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มติชนออนไลน์. (2563, 21 พฤษภาคม). สถาบันพระปกเกล้า แจงคพิจารณารางวัลพระปกเกล้า ปี'63. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2196481
- สถาบันพระปกเกล้า. (2554). *ประมวลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาที่ดี (Best Practices)*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2540). *เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมจินตนา คู่มภัย. (2553). *ศึกษากการเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพองค์กร: กรณีศึกษารัฐวิสาหกิจในประเทศไทย* (Unpublished Doctoral dissertation). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 121-134.
- สมพิศ สุขแสน. (2554). *การบริหารจัดการโครงการ*. อุดรดิตต์: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2555). วิจารณ์หนังสือ: Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society. *วารสารร่วมพฤษ*, 30(1), 161-176.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง* (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). *คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546*. สืบค้นจาก http://www1.idd.go.th/Lddwebsite/web_adg/download/คลังความรู้/คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา%202546.pdf

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2556). *สุดยอดนวัตกรรมไทย เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- สุริยันต์ สุวรรณราช. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2546). การบริหารนวัตกรรม:ศาสตร์ใหม่ของการจัดการ. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 1(1), 35-43.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2558). *การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. นนทบุรี: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรถัย ก๊กผล. (2546). *Best Practices ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อรรถัย ก๊กผล. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2551). *มุมมองปกติ มุมมองแบบ MARC มุมมอง ISBD หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม = Participatory governance principle : การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ (สวพ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2529). *เมื่อนิยม เมืองของไทย คือบ้านของเรา*. นนทบุรี: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Adair, J. E. (1996). *Effective Innovation: How to Stay Ahead of the Competition*. London: Pan Books.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: The Free Press.
- Berkley. (1975). *The Craft of Public Administration*. Boston : Allyn and Bacon.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Bourdieu, P. (1997). The Forms of Capital. In A.H. Halsey (Ed.), *Education Culture, Economy and Society* (pp. 241-258). Oxford: Oxford University Press.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.
- Damanpour, F. (1991). Organizational innovation: A meta-analysis of effects of determinants and moderators. *Academy of Management Journal*, 34(3), 555-590.
- David, B. (1997). *Transformational leadership & organizational learning: Leader actions that stimulate individual and group learning*. Retrieved from <http://cardinalscholar.bru.edu/handle/handle/174853>
- Freeman, C., & Soete, L. (1997). *The Economics of Industrial Innovation* (3rd ed.). London: Continuum.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues & The Creation of Prosperity*. London: Penguin.
- Hanifan, L. J. (1920). Social Capital Implications for Development Theory, Research and Policy. *World Bank Research Observer*, 15(2), 225–249.
- Herkema, S. (2003). A Complex Adaptive Perspective on Learning within Innovation Projects. *The Learning Organization*, 10(6), 340- 346.
- Hirschman, A. O. (1984). *Getting Ahead Collectivity, Grassroot Experience in Latin America*. New York: Pergaman.
- Hughes, T. P. (1987). The evolution of large technological systems. In Bijker, W. E., Hughes, T. P., and Pinch, T. (ed.). *The social construction of technological systems. New directions in the sociology and history of technology* (pp. 51-82). Cambridge, Massachusetts & London, England: MIT Press.
- Hughes, T. P. (1971). *The Delphi Technique. Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development*. Ca: Monterey.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Morton, J. F. (1998). Notes on Distribution, Propagation, and Products of Borassas Palm (Arecaceae). *Economic Botany*, 42(3), 420-441.
- Putnum, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Putnum, R. D. (2002). Democracy in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society. *Rom Phruek Journal*, 10(1), 162-176.
- Schein, E. H. (1985). *Organization culture & leadership* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Schumpeter, J. (1975). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper.
- Shapiro, S. M. (2006). *24/7 Innovation a Blueprint for Surviving and Thriving in an Age of Change*. New York: McGraw-Hill.
- Smits, R. (2002). Innovation studies in the 21th century: Questions from a user's Perspective. *Technological Forecasting & Social Change*, 69(2), 861-883.
- United Nations. (1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations: UN Press.
- Utterback, J. M. (1971). The Process of Technological Innovation Within the Firm. *Academy of Management Journal*, 14(1), 75-88.
- Utterback, J. M. (1994). Radicalinnovation and corporateregeneration. *ResearchTechnology Management*, 37(4), 10.
- Utterback, J. M. (2004). The dynamics ofInnovation. *EducauseReview*, 39(1), 42.
- Halsey, A. H., Lauder, H., Brown, P., and Stuart, W. A. (1997). *Education: Culture, Economy and Society*. Oxford: Oxford University Press.
- William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*, 4(1), 111-124.
- World Bank. (1999). *Project Appraisal Document on a Proposal Learning and Innovation for Kingdom of Cambodia*. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/427491468020722093/pdf/31862.pdf>

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

นักศึกษาผู้วิจัย	กิตติยา ระวะนาวิก
หลักสูตร	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	นวัตกรรมสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรวรรักษ์ องค์กรสิงห์

คำชี้แจง

- 1) การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- 2) แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) หัวข้อสัมภาษณ์ มี 13 ข้อ
- 4) ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาอย่างแท้จริง

หัวข้อในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- 1) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีการกำหนด วิสัยทัศน์ นโยบาย เป้าหมาย การดำเนินงาน โดยมีแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ ไว้อย่างไร
- 2) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีแนวทางในการวางแผนงาน อย่างไร และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- 3) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีการจัดโครงสร้างการบริหารงาน อย่างไร
- 4) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีระบบการทำงาน (Working System) เป็นอย่างไร
- 5) ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีแนวทางในการประสานงานอย่างไร มีการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ-เอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ และมีการประสานงานระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้วยกันหรือไม่
- 6) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีผู้นำที่มีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง
- 7) ท่านคิดว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ดี ควรเป็นอย่างไร
- 8) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่าน มีการบริหารจัดการบุคลากร อย่างไร และมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรหรือไม่ อย่างไร
- 9) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีผู้บริหารและบุคลากรที่มีลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม และมีแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง
- 10) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีการพัฒนาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงานหรือไม่
- 11) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านมีแนวทางในการกำหนดค่านิยมร่วม และความเชื่อในการปฏิบัติงาน ที่ถือปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันในด้านใดบ้าง
- 12) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่าน มีแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร และมีโครงการเด่นใดบ้าง
- 13) ท่านคิดว่ามีปัจจัยหรือองค์ประกอบใดบ้างที่มีความสำคัญ ส่งผลให้องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของท่านได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	กิตติยา ระวะนาวิก
วัน เดือน ปีเกิด	24 กุมภาพันธ์ 2511
สถานที่เกิด	จังหวัดลพบุรี ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชา คอมพิวเตอร์ธุรกิจ, 2542 วิทยาลัยทองสุข ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, 2552 มหาวิทยาลัยรังสิต ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, 2565
สถานที่ทำงาน	อสังหาริมทรัพย์ ตำบลบางแสนล่าง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าของกิจการ